

Ministerul Educației și Cercetării

**Program universitar de formare în domeniul
Pedagogie pentru Învățământ Primar și Preșcolar
adresat cadrelor didactice din mediul rural**

Forma de învățământ ID - semestrul V

GEOGRAFIA ȘI DIDACTICA GEOGRAFIEI

Cristian TĂLÂNGĂ

Ministerul Educației și Cercetării
Proiectul pentru Învățământul Rural

PEDAGOGIA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI
PRIMAR ȘI PREȘCOLAR

Geografia și didactica geografiei

Cristian TĂLÂNGĂ

2007

© 2007

Ministerul Educației și Cercetării
Proiectul pentru Învățământul Rural

Nici o parte a acestei lucrări
nu poate fi reprodusă fără
acordul scris al Ministerului Educației și Cercetării

ISBN 978-973-0-05177-3

CUPRINS

Introducere.....	iii
------------------	-----

Unitatea de învățare 1

GEOGRAFIA – PROBLEME FUNDAMENTALE. REPREZENTAREA CARTOGRAFICĂ A PROCESELOR ȘI FENOMENELOR GEOGRAFICE

1.1. Obiectivele unității de învățare.....	2
1.2. Geografia – probleme fundamentale.....	2
Test de autoevaluare 1.....	8
1.3. Reprezentarea cartografică a proceselor și fenomenelor geografice.....	9
Test de autoevaluare 2.....	13
Lucrare de verificare nr.1.....	14
Bibliografie.....	15

Unitatea de învățare 2

CARACTERISTICI GEOGRAFICE GENERALE ALE ROMÂNIEI

2.1. Obiectivele unității de învățare.....	17
2.2. Așezarea geografică, limitele, vecinii și suprafața.....	17
Test de autoevaluare 3.....	21
2.3. Caractere geografice generale.....	23
2.4. Metode și mijloace didactice utilizate în observarea, descrierea și relaționarea elementelor geografice.....	55
Test de autoevaluare 4.....	56
Lucrare de verificare nr. 2.....	58
Bibliografie.....	59
Răspunsurile corecte la testul de autoevaluare 4.....	59

Unitatea de învățare 3

ELEMENTE DE GEOGRAFIE REGIONALĂ A ROMÂNIEI

3.1. Obiectivele unității de învățare.....	61
3.2. Marile unități naturale ale României – limite, subdiviziuni și caractere geografice specifice	61
Test de autoevaluare 5	81
3.3. Unități administrativ-teritoriale ale României – evoluție și caracteristici	83
3.4. Metode și mijloace didactice folosite pentru perceperea și analiza elementară a unui eșantion (unitate naturală sau administrativă)	94
Test de autoevaluare 6	95
Lucrare de verificare nr. 3	97
Bibliografie	98
Răspunsurile corecte la testul de autoevaluare 5	98

Unitatea de învățare 4

LOCUL ȘI ROLUL ROMÂNIEI ÎN EUROPA ȘI PE GLOB

4.1. Obiectivele unității de învățare.....	100
4.2. România în cadrul Europei	100
4.3. Caractere geografice ale Europei	104
Test de autoevaluare 7	111
4.4. Terra – caractere geografice generale	113
4.5. Metode și mijloace didactice folosite pentru dezvoltarea unui comportament favorabil înțelegerii necesității integrării României în circuitul european și mondial de valori, precum și pentru ameliorarea relațiilor dintre om și mediu.....	116
Test de autoevaluare 8	117
Lucrare de verificare nr. 4	118
Bibliografie	118

Bibliografie minimală	119
------------------------------------	------------

INTRODUCERE

Lucrarea intitulată „Geografia și didactica geografiei” se adresează celor care își desfășoară activitatea în domeniul învățământului primar din mediul rural și are ca obiectiv general formarea și consolidarea cunoștințelor necesare pentru predarea disciplinei Geografia României, la clasa a IV-a, în conformitate cu prevederile Curriculum – ului școlar aprobat de Ministerul Educației și Cercetării.

Modulul este structurat în patru unități de învățare și anume:

- Unitatea 1 : Geografia – probleme fundamentale; reprezentarea cartografică a proceselor și fenomenelor geografice;
- Unitatea 2 : Caracteristici geografice generale ale României;
- Unitatea 3 : Elemente de Geografie regională a României;
- Unitatea 4 : Locul și rolul României în Europa și pe Glob.

Unitatea 1 are ca obiective: descoperirea caracteristicilor fundamentale ale geografiei, ca știință; identificarea ramurilor geografiei și importanța lor; cunoașterea și utilizarea principiilor și metodelor geografice; utilizarea instrumentelor de transpunere cartografică a proceselor și fenomenelor geografice, la care se adaugă și utilizarea metodelor și mijloacelor didactice pentru perceperea și reprezentarea elementară a spațiului geografic. Conținutul acestei unități este extrem de important pentru înțelegerea logicii analizelor geografice și a conexiunilor care se stabilesc între componentele mediului geografic.

Unitatea 2 abordează caracteristicile geografice generale ale României și are ca obiective: descoperirea caracteristicilor fundamentale ale așezării geografice a României; identificarea caracteristicilor fizico-geografice ale spațiului românesc și importanța lor pentru viața și activitatea umană; identificarea caracterelor populației și ale așezărilor umane; utilizarea de metode de analiză a particularităților economice ale României; utilizarea metodelor și mijloacelor didactice pentru observarea, descrierea și relaționarea elementelor geografice.

Unitatea 3, intitulată Elemente de geografie regională a României, urmărește ca studenții: să descopere caracteristicile fundamentale ale unităților naturale ale României; să identifice caracteristicile unităților administrativ-teritoriale; să utilizeze metode de analiză a particularităților geografice ale unei unități naturale sau administrativ-teritoriale; să utilizeze metode și mijloace didactice pentru observarea, descrierea și relaționarea elementelor geografice în cadrul unui eșantion natural sau administrativ.

Unitatea 4 are ca obiective: descoperirea caracteristicilor fundamentale ale poziției geografice a României în cadrul Europei și pe Glob; identificarea caracteristicilor Europei și ale Uniunii Europene; identificarea caracterelor geografice generale ale continentelor și oceanelor; utilizarea de metode folosite pentru dezvoltarea unui comportament favorabil înțelegerii necesității integrării României în circuitul european și mondial de valori, precum și pentru ameliorarea relațiilor dintre om și mediu.

Fiecare din cele 4 unități de învățare cuprind, la rândul lor, câte două subunități prezentate într-o ordine logică cu respectarea principiilor generale de analiză geografică: de la simplu la complex, de la apropiat la depărtat, de la particular la general.

La finalul fiecărei unități există și scurte îndrumări de natură metodico-didactică în ideea utilizării practice, la clasă, a cunoștințelor acumulate.

La sfârșitul fiecărei subunități au fost introduse teste de autoevaluare sub forme diferite: realizarea unor scurte eseuri, teste cu variante de răspuns și cele cu răspunsuri de genul adevărat / fals. Pentru ultimele două variante de teste de autoevaluare au fost înserate, la sfârșitul fiecărei unități de învățare, răspunsurile corecte, iar pentru testele realizate sub formă de eseu se precizează locul unde pot fi prezentate răspunsurile.

Lucrările de verificare, în număr de 4, sunt plasate la sfârșitul fiecărei unități de învățare. Se precizează tema, planul detaliat de abordare, numărul de pagini, sursele de informare, precum și modul de evaluare. Obiectivul principal al acestor lucrări este consolidarea cunoștințelor și a modalităților de analiză dobândite, la care se adaugă o bună cunoaștere a orizontului local și regional. Cele 4 lucrări de verificare se întocmesc de către studenți, în mod individual, și se transmit tutorelui pentru a fi analizate și evaluate.

Evaluarea finală se compune dintr-o lucrare scrisă, cu pondere la nota finală în proporție de 70 %, iar cele 4 lucrări de evaluare vor avea o pondere de 30 %.

Autorul

Unitatea de învățare 1

GEOGRAFIA – PROBLEME FUNDAMENTALE. REPREZENTAREA CARTOGRAFICĂ A PROCESELOR ȘI FENOMENELOR GEOGRAFICE

Cuprins

1.1. Obiectivele unității de învățare.....	2
1.2. Geografia – probleme fundamentale	2
1.2.1. Definiția și obiectul de studiu al geografiei.....	3
1.2.2. Ramurile geografiei.....	4
1.2.3. Principii și metode folosite în geografie.....	6
Test de autoevaluare 1	8
1.3. Reprezentarea cartografică a proceselor și fenomenelor geografice	9
1.3.1. Coordonatele geografice.....	9
1.3.2. Planul și elementele sale	9
1.3.3. Harta și orientarea pe hartă	10
1.3.4. Metode și mijloace didactice folosite pentru perceperea și reprezentarea elementară a spațiului geografic	12
Test de autoevaluare 2	13
Lucrare de verificare nr.1	14
Bibliografie.....	15

1.1. Obiectivele unității de învățare 1

La sfârșitul unității de învățare, studenții vor fi capabili:

- să descopere caracteristicile fundamentale ale geografiei;
- să identifice ramurile geografiei și importanța lor;
- să utilizeze principiile și metodele geografice;
- să utilizeze instrumentele de transpunere cartografică a proceselor și fenomenelor geografice;
- să utilizeze metode și mijloace didactice pentru perceperea și reprezentarea elementară a spațiului geografic.

1.2. Geografia – probleme fundamentale

Geografia este o știință foarte veche, care a evoluat în funcție de progresele înregistrate de societate de-a lungul timpului. Pentru a fi considerată știință trebuie să îndeplinească condițiile impuse de definiția științelor, definiție generală și unanim consemnată în majoritatea lucrărilor. O știință este un ansamblu de cunoștințe veridice despre realitatea obiectivă sau subiectivă. Orice știință are un **obiect de studiu, o teorie și o metodologie**. Din perspectiva acestei definiții rezultă că geografia îndeplinește condițiile impuse, acestea fiind prezentate în cele ce urmează.

Geografia ca disciplină de învățământ are menirea de a transmite datele esențiale ale științei cu scopul creerii unei gândiri specifice și a dezvoltării personalității umane.

1.2.1. Definiția și obiectul de studiu al geografiei

Explicația etimologică a cuvântului geografie

Geografia este o știință veche, ale cărei începuturi datează din Antichitate. Denumirea provine de la două cuvinte din limba greacă veche: geo = Pământ și grafos = descriere. Cu alte cuvinte geografia se ocupă cu descrierea Pământului, privit ca un întreg. Dacă am păstra această definiție se constată că mai există și alte științe care au ca obiect de studiu Pământul și deci geografia ar intra în contradicție cu acestea. Asupra definiției geografiei, a obiectului său de studiu și a ramurilor (diviziunilor) sale au existat, de-a lungul timpului, numeroase discuții.

Literatura geografică românească și cea străină cuprind numeroase studii cu caracter teoretico-metodologic referitoare la obiectul de studiu al geografiei. Interpretările și conținutul acestuia diferă de la autor la autor în funcție de conceptele existente și de viziunea fiecăruia, dar și de stadiul dezvoltării științelor, în ansamblul lor, la un moment dat.

Caracteristica comună a tuturor autorilor români, (dar și a celor străini), începând cu fondatorul Geografiei moderne românești, Simion Mehedinți (Terra, 1931), apoi Vintilă Mihăilescu (Geografie teoretică, 1968), Ioan Donisă (Bazele teoretice și metodologice ale geografiei, 1977), Alexandru Roșu și Irina Ungureanu (Geografia mediului înconjurător, 1977), Ioan Ianoș (Orașele și organizarea spațiului geografic, 1987), este **viziunea integralistă** asupra obiectului de studiu al geografiei, fie că acesta se numește mediu geografic, întreg teritorial – de la localitate la planetă, socio-geosistem, mediu înconjurător sau spațiu geografic.

Cea mai uzitată definiție pentru geografie este: *știința care se ocupă cu studiul mediului geografic*. Acesta (mediul geografic) reprezintă locul de interferență al învelișurilor Pământului inclusiv societatea umană. Se au în vedere o multitudine de componente (naturale și antropice), precum și multiplele și complexe relații care se stabilesc între aceste componente, care conferă caracterul de întreg mediului geografic.

Viziunea integralistă asupra obiectului de studiu al geografiei se regăsește foarte bine în definiția sistemului (teoria sistemică). Prin această prismă mediul geografic este un sistem format din n elemente (componente) între care există multiple și complexe relații reciproce. Componentele au aceeași organizare sistemică. Pe baza acestei teorii generale a sistemelor Ioan Donisă, în lucrarea sa Bazele teoretice și metodologice ale geografiei, 1977, propunea ca obiect de studiu al Geografiei denumirea de socio-geosistem, denumire ce sugerează organizarea sistemică a mediului geografic și faptul că acesta este format din două subsisteme majore: omul și totalitatea activităților sale (socio-sistem) și subsistemul natural (geosistem).

Potrivit definiției științei rezultă că Geografia este un ansamblu de cunoștințe veridice (adevărata) despre realitatea obiectivă (mediul geografic). Are deci un obiect de studiu. Analizele întreprinse asupra mediului geografic – în ansamblu sau pe anumite componente – au

Mediul geografic ca obiect de studiu al Geografiei

Viziunea integralistă asupra obiectului de studiu al Geografiei

Viziunea sistemică asupra obiectului de studiu al Geografiei

permis, în timp, generalizarea și abstractizarea lor și elaborarea unor teorii adecvate. De asemenea, Geografia utilizează un ansamblu de principii și metode specifice, dar și unele împrumutate, în contextul necesității existenței unui transfer de noțiuni, legi, principii, metode de la o știință la alta, proces care a marcat și marchează de fapt progresul științelor în lumea de astăzi.

1.2.2. Ramurile geografiei

Potrivit definiției date geografiei ca știință, precum și mediului geografic rezultă că geografia cuprinde două mari ramuri: geografia fizică și geografia umană. Dar mediul geografic poate fi studiat atât la scară planetară precum și la scară regională. Din acest punct de vedere există o geografie generală (fizică și umană) și o geografie regională (fizică și umană).

Geografia fizică este definită ca ramura geografiei care se ocupă cu studiul componentelor naturale ale mediului geografic (geosistemul).

Componenta cea mai importantă atât pentru celelalte elemente naturale, dar și pentru activitatea antropică este suportul acestora, respectiv: relieful (totalitatea neregularităților scoarței terestre). Subramura geografiei fizice care se ocupă cu studiul reliefului poartă denumirea de geomorfologie (sau morfogeografie).

Componetele atmosferei, precum și evoluția și repartiția proceselor și fenomenelor atmosferice constituie obiectul de studiu al climatologiei (climatogeografiei).

Apele, în totalitatea diversității lor, fac obiectul de studiu al hidrologiei (hidrogeografiei).

La rândul lor elementele de vegetație și faună formează obiectul de studiu al biogeografiei. Vegetația și fauna sunt analizate prin prisma influenței factorilor climatici (evoluția în timp și spațiu a temperaturii aerului, a cantităților de precipitații atmosferice, a caracteristicilor vânturilor ș.a.) și hidrologici (prezența sau absența apelor), dar și în funcție de caracteristicile reliefului (în principal altitudine și orientare).

O altă subramură a geografiei fizice este pedogeografia sau geografia solurilor, care studiază repartiția solurilor în funcție de parametri climatici, hidrologici și de vegetație, la care se adaugă roca care constituie baza de formare a solului.

Geosistemul a avut, în timp, o evoluție îndelungată. Pentru a înțelege caracteristicile actuale, dar și pentru a prognoza evoluția sa viitoare este nevoie să se cunoască toate aspectele legate de evoluția tuturor componentelor (relief, climă, ape, vegetație, faună, soluri). Acesta este obiectul de studiu al paleogeografiei, ca subramură a geografiei fizice.

Geografia fizică

Geomorfologia

Climatologia

Hidrologia

Biogeografia

Pedogeografia

Paleogeografia

Geografia umană
Geografia populației
Geografia așezărilor
Geografia activităților

Geografia umană este cea de-a doua ramură a Geografiei. Are ca obiect de studiu sociosistemul sau omul și totalitatea activizațiilor sale strâns legate însă de mediul natural (geosistem). Subdiviziunile sale sunt: Geografia populației, Geografia așezărilor umane, Geografia activităților umane.

Geografia populației se ocupă cu studiul caracteristicilor și a repartiției teritoriale a populației în strânsă concordanță cu factori sociali, istorici, politici, demografici, economici, naturali ș.a.

Geografia așezărilor umane are drept preocupări studiul caracteristicilor, evoluției și repartiției teritoriale a așezărilor rurale și urbane.

Geografia activităților umane este o subramură complexă care cuprinde: Geografia economică, Geografie socială și culturală, Geografia politică.

Geografia economică se impune ca o subramură ce studiază raporturile dintre producția socială, societatea umană și mediul geografic. În cadrul său se individualizează mai multe diviziuni: Geografia resurselor, Geografia agriculturii, Geografia industriei, Geografia transporturilor, Geografia schimburilor economice și Geografia turismului.

Geografia socială are ca subdiviziuni: Geografia comportamentală, Geografia lingvistică și Geografia medicală. Geografia culturală cuprinde Geografia confesională și Geografia culturilor umane.

Geografia politică are în componență Geografia electorală și Etnogeografia.

Un loc aparte în structura Geografiei umane îl ocupă Geografia istorică și toponimia geografică ramuri care prin obiectul lor de studiu încearcă să ofere informații pentru înțelegerea corectă a proceselor și fenomenelor legate de societatea umană actuală, dar și elemente de prognoză. Nu se poate explica prezentul decât printr-o cunoaștere temeinică a trecutului.

1.2.3. Principii și metode folosite în geografie

Principiile sunt definite ca legi fundamentale ale unei științe. Pentru geografie sunt operaționale următoarele: principiul repartiției spațiale, principiul cauzalității, principiul integrării geografice, principiul istorismului, principiul regionalismului, principiul ecologic, principiul sociologic și principiul antropoc (Donisă I., 1977).

Principiul repartiției spațiale stabilește în mod clar că orice fenomen sau proces geografic are o anumită poziție spațială în limitele mediului geografic. Precizarea poziției are o importanță deosebită deoarece aceasta are influență asupra caracteristicilor fenomenului și influențează relațiile acestuia (fenomen, component sau proces) cu alte componente aflate în imediata vecinătate. De aceea se precizează întotdeauna poziția pe Glob, dar și poziția față de mari unități geografice (forme majore de relief, oceane, mări, fluvii). Când există mai multe fenomene geografice de același tip este necesară precizarea arealului pe care acestea sunt repartizate. În mod extrem de simplu acest principiu se poate rezuma doar la întrebarea: UNDE se petrece un fenomen ?

Principiul cauzalității precizează că orice fenomen sau proces care se petrece în mediul geografic are una sau mai multe cauze. Este un principiu care decurge din succesiunea cauză-efect. Depistarea cauzei sau a cauzelor care determină un anumit proces poate fi simplă sau deosebit de complexă. În cazuri complexe se face apel la metode matematice care permit analiza exactă a legăturilor din fenomene. În mod simplu principiul se reduce la întrebarea DE CE ?

Principiul integrării geografice precizează că fiecare fenomen sau proces din mediul geografic trebuie analizat și încadrat într-un ansamblu de elemente aflate în interacțiune. Acesta este de fapt principiul organizării sistemice a mediului geografic, în care fiecare component are aceeași organizare sistemică fiind integrat într-un sistem de rang superior.

Principiul istorismului cere ca orice fenomen să fie studiat prin prisma evoluției sale în timp. Numai așa se pot descifra și explica caracterele actuale ale unor procese geografice și totodată se pot preciza tendințele de evoluție.

Principiul regionalismului permite cunoașterea faptelor geografice în condiționarea lor, rezultată dintr-o anumită configurație a elementelor naturale și social-economice ce se manifestă în interacțiunea lor, pe un anumit teritoriu.

Principiul ecologic constă în recunoașterea legăturilor dintre viețuitoare, inclusiv omul, și mediul natural.

Principiul sociologic are în vedere rolul pe care îl joacă factorii sociali în evoluția și repartiția geografică a proceselor și fenomenelor.

Principiul antropoc presupune evaluarea activității umane ca element de transformare a mediului natural, dar și a societății umane.

Principiul
repartiției spațiale

Principiul
cauzalității

Principiul integrării
geografice

Principiul
istorismului

Principiul
regionalismului

Principiul ecologic,
sociologic,
antropic

Așa cum s-a precizat există în geografie și o serie de metode utilizate în cercetarea fenomenelor, dar aceleași metode pot și trebuie să fie utilizate în procesul didactic, bineînțeles adaptate la particularitățile psiho-pedagogice ale elevilor.

Metodele cele mai utilizate în studiile geografice sunt (Erdeli G., și colab., 2000): metoda inductiv-deductivă, metoda analizei și sintezei, metoda istorică, metoda cartografică, metoda statistico-matematică, metoda modelării. Alături de acestea se cuvin a fi menționate și două procedee larg răspândite și anume: observația și descrierea geografică. Cele două procedee folosite în cercetarea geografică constituie alături de altele și metode de bază utilizate în procesul de învățământ.

Metoda inductiv-deductivă a fost introdusă în secolul XVII. Ea este o îmbinare a două metode. Metoda inductivă se bazează pe cunoașterea realității geografice concrete. Pe baza studiului unor elemente singulare se încearcă, logic, să se generalizeze. În metoda deductivă se pornește de la generalizare și pe calea deducțiilor logice se caracterizează un element singular. Spre exemplu pentru studiul unei zonei montane, prin metoda inductivă se constată prezența unor înălțimi diferite, pante accentuate, o rețea de ape bogată, o vegetație de pădure de conifere ș.a. Pe această bază se poate generaliza că regiunile montane sunt înalte, bine împădurite, cu ape curgătoare bogate ș.a. Metoda se poate aplica foarte bine și în studiul caracteristicilor orizontului local de către elevii din ciclul primar. Inițial ei vor observa toate elementele caracteristice mediului în care trăiesc, iar ulterior, prin organizarea unei excursii într-o altă zonă, vor constata că o mare parte din caracteristicile orizontului local sunt specifice și zonei vizitate.

Metoda analizei și sintezei este, de asemenea, o metodă compusă din metoda analizei și metoda sintezei.

Metoda analizei constă în descompunerea în părți componente a proceselor și fenomenelor geografice cu scopul cunoașterii lor în amănunt, pentru a înțelege mecanismele de desfășurare, precum și relațiile care se stabilesc cu alte părți sau procese. Este evident că această metodă este în cele mai multe cazuri o metodă mentală.

Metoda sintezei este metoda inversă de recompunere a proceselor și fenomenelor și se completează cu metoda analizei. Cele două metode sunt specifice atât geografiei, cât și altor științe.

Metoda istorică decurge din principiul istorismului și stipulează că orice proces sau fenomen geografic poate fi înțeles și explicat prin evoluția sa atât în timp cât și în spațiu.

Metoda cartografică este o metodă specific geografică, dar este utilizată și de alte științe pentru reprezentarea unor elemente. Această metodă se folosește atât pentru cunoașterea faptelor geografice, dar și pentru reprezentarea grafică a caracteristicilor acestora cunoscute ca urmare a utilizării celorlalte metode.

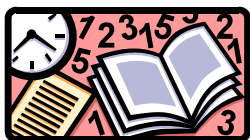
Metoda statistico-matematică permite utilizarea formulelor și a calculelor matematice pentru prelucrarea observațiilor, a înregistrărilor de date referitoare la procesele și fenomenele studiate. Este o metodă

Metoda inductiv-deductivă
Metoda analizei și sintezei
Metoda istorică
Metoda cartografică
Metoda statistico-matematică
Metoda modelării

care permite măsurarea cu exactitate a acestora, precum și realizarea unor corelații specifice teoriei sistemice.

Metoda modelării permite realizarea materială sau mentală a unui model (element care imită realitatea) cu scopul înțelegerii evoluției sale. Această metodă este legată și de metoda experimentală, o metodă mai puțin uzitată în domeniul geografiei, dat fiind faptul că este foarte greu să realizezi experimente în natură sau în cadrul societății umane.

Test de autoevaluare 1

Realizați un eseu de în care să evidențiați caracteristicile geografiei ca știință

Veți avea în vedere: definiția și obiectul de studiu, ramurile sale, principiile și metodele folosite

Răspunsul va putea fi încadrat în spațiul rezervat în continuare.
Se vor utiliza noțiunile prezentate la pag.2-7.

1.3. Reprezentarea cartografică a proceselor și fenomenelor geografice

1.3.1. Coordonatele geografice

Meridiane și paralele
Longitudine
Latitudine

Din cercetările întreprinse asupra formei Pământului, privit ca planetă, a rezultat că forma cea mai apropiată de forma reală este elipsoidul de rotație, care ia naștere prin rotirea unei elipse în jurul axei mici (Năstase A. și colab., 2000).

Pentru reprezentarea Pământului în integralitatea sa se folosește globul geografic, care datorită dimensiunilor reduse se reprezintă ca o sferă. Pentru reprezentarea în plan a Pământului sau numai a unei părți din suprafața terestră se folosesc hărțile.

Pentru orientare există un sistem de cercuri imaginare (meridiane și paralele) trasate pe suprafața Pământului cu ajutorul cărora se stabilește poziția unui punct pe glob. Ele constituie sistemul de coordonate geografice. Acestea sunt longitudinea și latitudinea.

Longitudinea este distanța de la primul meridian (Meridianul 0) spre est sau spre vest, măsurată în grade, minute și secunde, pe paralela locului până la un punct dat. Meridianul 0 trece pe lângă Londra (la Greenwich) și a fost stabilit în anul 1844. Ca mărime longitudinea variază între 0° - 180° . Meridianul 0° și cel de 180° împart globul terestru în două emisfere: Emisfera Estică și Emisfera Vestică.

Latitudinea este distanța de la Ecuator spre nord sau spre sud, măsurată în grade, minute și secunde, pe meridianul locului până la un punct dat. Ecuatorul este cercul imaginar ce trece la jumătatea distanței dintre cei doi poli ai Pământului (locul de intersecție a axei Pământului cu suprafața terestră). El împarte globul în două emisfere: Emisfera Nordică sau Boreală și Emisfera Sudică sau Australă. Distanța de la Ecuator până la Polul Nord este de 90° ; aceeași distanță de 90° fiind și până la Polul Sud. În afara Ecuatorului mai există și alte paralele importante: tropicele (Tropicul de Nord sau Tropicul Racului și Tropicul de Sud sau Tropicul Capricornului, ambele fiind situate la $23^{\circ} 30'$ față de Ecuator) și cercurile polare (Cercul Polar de Nord și Cercul Polar de Sud, ambele fiind notate cu $66^{\circ} 30'$, valorile reprezentând distanța față de Ecuator).

Între cele două tropice se desfășoară Zona caldă a Globului, iar între tropice și cercurile polare se găsesc cele două zone temperate. Dincolo de cercurile polare sunt cele două zone reci.

1.3.2. Planul și elementele sale

Definiția planului
Mod de realizare

Planul este o reprezentare grafică, micșorată a unei porțiuni mici din suprafața terestră. Datorită dimensiunilor suprafeței reprezentate, el conține multe elemente de detaliu. Pentru realizarea corectă a unui plan se efectuează măsurători pe teren, se alege apoi o scară convenabilă de reprezentare și se trece la realizarea planului. Scara de reprezentare pentru planuri variază între 1:50 până la 1:20 000. În mod obișnuit se poate realiza, la clasă, împreună cu elevii, planul sălii de clasă. Se măsoară lungimea și lățimea. Se transformă valorile obținute în centimetri și apoi se alege o scară convenabilă de

reprezentare. De exemplu 1 cm de pe plan = 100 cm (1 m) din realitate. Deci scara este 1:100. Folosind aceeași scară se reprezintă toate obiectele aflate în sala de clasă.

Planurile sunt utilizate în construcții, în procesele de dezvoltare urbană și rurală. Scara de proporție se alege în funcție de mărimea suprafeței care se reprezintă, precum și de scopul pentru care sunt realizate.

1.3.3. Harta și orientarea pe hartă

Harta este o reprezentare grafică, micșorată, convențională, precisă și generalizată a suprafeței terestre. Este o reprezentare grafică deoarece se realizează prin transpunerea în plan a unei părți din suprafața Pământului; este micșorată pentru că se utilizează o scară de proporție sau de reprezentare; este convențională deoarece se folosesc semne și culori convenționale; este precisă datorită faptului că procesele și fenomenele reprezentate sunt localizate corect acolo unde se produc în realitate; caracteristica de generalizare provine de la faptul că pe o hartă nu pot fi reprezentate în amănunt absolut toate elementele din teren.

Criteriile de clasificare a hărților sunt:

- scara de proporție;
- conținut;
- după teritoriul reprezentat;
- destinație;
- după numărul culorilor folosite.

După scara de proporție se deosebesc următoarele categorii de hărți: a) hărți la scări mari (între 1:25 000 și 1:200 000); b) hărți la scări mijlocii (1:200 000 – 1:1 000 000); c) hărți la scări mici (mai mult de 1:1 000 000).

După conținut hărțile se clasifică în: hărți geografice generale și hărți speciale sau tematice. Ultima categorie cuprinde hărți fizico-geografice și hărți economico-geografice.

După teritoriul reprezentat există hărți ale întregului Glob (planisfere sau planigloburi), apoi hărți ale emisferelor, continentelor, statelor etc.

Destinația hărților este un alt criteriu de clasificare. Astfel sunt hărți militare, de navigație, turistice, didactice etc.

Hărțile pot fi realizate monocrom (alb-negru) sau folosind mai multe culori (policrom).

Elementele obligatorii ale unei hărți sunt:

- titlul hărții;
- scara de proporție sau de reprezentare;
- legenda.

Titlul hărții trebuie să reflecte conținutul acesteia.

Scara hărții indică de câte ori elementele reale, de pe teren au fost micșorate pentru a putea fi reprezentate, cu condiția ca ele să fie exprimate în aceleași unități de măsură. Spre exemplu 1:25 000, ceea ce înseamnă că 1 cm de pe hartă este egal cu 25 000 cm pe teren

Definiția hărții

Criterii de clasificare a hărților

Scară

Conținut

Teritoriu

Destinație

Culori

Elementele hărților

Titlul

Scara

Legenda

(250 m). Scara hărții se poate trece sub formă directă: 1 cm = 25 000 cm (250 m). O a doua modalitate este scara numerică sub forma 1:25 000, iar cea de-a treia formă este scara grafică, care reprezintă transpunerea grafică a scării numerice.

Legenda hărții cuprinde semnele și culorile convenționale utilizate pentru reprezentarea proceselor și fenomenelor analizate.

Semnele convenționale formează elementele de planimetrie. Ele se utilizează atât pentru realizarea planurilor cât și a hărților. În cazul hărților destinate elevilor din ciclul primar și gimnazial se folosesc semne convenționale sugestive (cât mai aproape de elementul real pe care-l simbolizează).

Pentru reprezentarea reliefului se folosesc tente de culoare sau curbe de nivel (linii curbe închise imaginare care unesc puncte cu aceeași altitudine).

Pentru a interpreta semnele convenționale se folosesc culori după cum urmează (A. Năstase și colab., 2000):

- albastru închis – maluri, ape, zone de inundație, cifre care indică adâncimi, nivelul apelor, denumiri hidrografice etc.;
- albastru deschis – lacuri, fluvii, bazine oceanice etc.;
- maro – curbe de nivel, cifre care arată altitudinea (cote);
- portocaliu – autostrăzi, șosele, drumuri modernizate;
- verde – păduri, pepiniere, livezi;
- galben – drumuri naturale îmbunătățite;
- violet – frontiere de stat;
- negru – restul liniilor de pe hartă.

Orientarea pe hartă și orientarea în teren. Orientarea pe hartă este facilitată de faptul că, prin construcție, latura de sus indică nordul, latura din partea stângă este orientată spre vest, cea din partea dreaptă spre est și cea din partea de jos spre sud.

În teren cel mai simplu mod de orientare este cu busola. După ce am aflat care este punctul cardinal nord se așează harta cu latura de sus spre direcția nord indicată de busolă și astfel se obține orientarea corectă a hărții în conformitate cu realitatea. În cazul în care nu dispunem de busolă se caută în teren un reper (un drum, o înălțime, o apă curgătoare etc.) și se orientează harta după reperul respectiv.

Există și alte modalități simple de determinare a punctelor cardinale în teren, fără a apela la ajutorul busolei.

Pe timp de noapte punctul cardinal nord este indicat de Steaua Polară. De asemenea, pentru latitudinea României Luna indică, în anumite momente punctele cardinale (A.Năstase și colab., 2000):

- lună plină, la orele 18,00 indică estul, la orele 24,00 indică sudul și la orele 6,00 – vestul;
- la primul pătrar la orele 18,00 arată sudul, iar la orele 24,00 vestul;
- la ultimul pătrar, la orele 24,00 indică est și la orele 6,00 sud.

O serie de elemente din mediul înconjurător pot oferi indicații asupra punctelor cardinale: arborii au scoarța mai crăpată, umedă și

Legenda

Orientare pe hartă

Determinarea punctelor cardinale în teren

acoperită de mușchi pe partea nordică; coroana copacilor izolați este mai bogată spre sud; stâncile și uneori zidurile orientate spre nord sunt mai umede și uneori acoperite de mușchi; zăpada se menține mai mult timp pe părțile orientate spre nord; bisericile ortodoxe au altarele construite spre est; în regiunile deluroase viile sunt plantate, în general, pe pantele sudice.

1.3.4. Metode și mijloace didactice folosite pentru perceperea și reprezentarea elementară a spațiului geografic

Metodele și mijloacele didactice folosite pentru perceperea și reprezentarea elementară a spațiului geografic vor trebui să răspundă obiectivelor de referință ale curriculumului școlar aferente capitolului Elemente de geografie a orizontului local și anume:

- elevii trebuie să se situeze corect în spațiul imediat, local și apropiat;
- să utilizeze mijloacele elementare de orientare în spațiul apropiat al orizontului local și al țării;
- să utilizeze mijloacele elementare de reprezentare a spațiului: imediat, local și apropiat, la nivelul țării, al Europei și al planetei;
- să localizeze corect elemente ale spațiului geografic;
- să coreleze elemente din realitate cu reprezentarea lor cartografică.

Pentru atingerea acestor obiective se vor utiliza metoda explicației, metoda demonstrației, metoda observației.

Pentru ca elevii să înțeleagă empiric care este obiectul de studiu al geografiei, se va cere ca aceștia să identifice și să localizeze elemente perceptibile pornind de la sala de clasă, școala, cartierul și localitatea. Toate acestea fac parte din mediul geografic sau mediul înconjurător și ele se încadrează mai departe în județ, în cadrul țării, al continentului și al planetei noastre.

Toate elementele mediului geografic pot fi transpuse pe planuri și hărți, iar pentru reprezentarea planetei se folosește globul geografic.

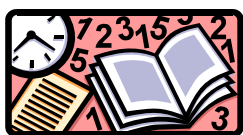
Se vor da explicații privind realizarea planurilor și a hărților, precum și a elementelor obligatorii pe care trebuie să le conțină (titlu, scară și legendă).

Metoda observației se va aplica pentru determinarea formelor de relief existente, a apelor, pădurilor, culturilor, căilor de comunicație, dar și pentru orientarea în teren cu ajutorul punctelor cardinale, precum și pentru caracterizarea reperelor de timp (lunile anului, anotimpurile, durata zilei și a nopții).

Mijloacele didactice utilizate sunt: planul clasei, planul școlii, planul localității, harta județului, harta României, globul geografic, busola, atlase geografice școlare.

Obiective
Metoda explicației
Metoda observației
Mijloace didactice

Test de autoevaluare 2

Extrageți din curs pasajele care scot în evidență caracteristicile planurilor și a hărților

Notă: Veți avea în vedere paginile 9 - 12 din curs.
Puteți folosi spațiul următor pentru redactare.

Lucrare de verificare 1

Caracterizați din punct de vedere geografic orizontul local (localitatea în care vă desfășurați activitatea)

Precizări privind redactarea:

1. Așezarea geografică se referă la: așezarea pe glob (utilizând coordonatele geografice), așezarea în cadrul României, a județului, față de elemente majore ale cadrului natural – unități de relief, artere hidrografice sau față de mare – precum și față de principalele artere de comunicație.

2. Caracterizarea sumară a elementelor fizico-geografice vizează: formele de relief, caracteristicile climatice – temperatura aerului, precipitațiile și vânturile, apele – subterane, curgătoare și lacuri, vegetația și fauna, resurse naturale.

3. Pentru caracterizarea populației se vor preciza: numărul de locuitori, evoluția acestuia, structura pe sexe și grupe mari de vârstă, structura națională și religioasă, ocupațiile principale ale locuitorilor.

4. Caracterizarea așezării va avea în vedere: statutul său administrativ, vechimea, evoluția sa de-a lungul timpului, modul de organizare a teritoriului său, modul de utilizare a terenurilor în cadrul așezării și nivelul dotărilor social-edilitare.

5. Activitățile economice vor cuprinde o scurtă descriere a activităților principale actuale care se desfășoară în localitate: agricultură, industrie, comerț, transport, activități financiar-bancare, activități social-culturale ș.a.

Lucrarea nu va depăși 4 pagini și va fi transmisă prin poșta electronică sau predată direct tutorelui.

Notare: 1 punct din oficiu, 2 puncte pentru prezentare completă a problemelor 2-5 și 1 punct pentru prima problemă privind așezarea geografică.

Bibliografie

Donisă I., (1977), *Bazele teoretice și metodologice ale geografiei*, Edit.didactică și pedagogică, București, pag.28-104 și 108-135.

Erdeli G., Braghină Cr., Frăsineanu Dg., (2000), *Geografie economică mondială*, Edit. Fundației România de Măine, București, pag.7-13.

Mihăilescu V., (1968), *Geografie teoretică*, Edit.Academiei, București, pag.13-44.

Năstase A., Vișan Gh., Cocoș O., (2000), *Cartografie aplicată*, Edit. Universității din București, pag.5-7 și 32-48.

Tălângă Cr., (2000), *Transporturile și sistemele de așezări din România*, Edit.Tehnică, București, pag.18-19.

x x x Curriculum școlar, clasa a IV-a, M.Ed.C., București.

Unitatea de învățare 2

CARACTERISTICI GEOGRAFICE GENERALE ALE ROMÂNIEI

Cuprins

2.1. Obiectivele unității de învățare	17
2.2. Așezarea geografică, limitele, vecinii și suprafața.....	17
2.2.1. Așezarea geografică și consecințele sale: pe Glob, în Europa, așezarea geografică propriu-zisă, consecințe.....	18
2.2.2. Limitele și vecinii	19
2.2.3. Suprafața.....	21
Test de autoevaluare 3	21
2.3. Caractere geografice generale.....	23
2.3.1. Relieful - evoluție, caracteristici, unități majore.....	23
2.3.2. Clima, apele, vegetația, animalele și solurile – caracteristici și relații de interdependență	26
2.3.3. Populația și așezările omenești – evoluția și caracteristicile populației României, structura și clasificarea așezărilor urbane și rurale	36
2.3.4. Principalele activități economice: agricultura, industria, serviciile.....	42
2.4. Metode și mijloace didactice utilizate în observarea, descrierea și relaționarea elementelor geografice.....	55
Test de autoevaluare 4	56
Lucrare de verificare nr. 2	58
Bibliografie	59
Răspunsurile corecte la testul de autoevaluare 4	59

2.1. Obiectivele unității de învățare 2

La sfârșitul unității de învățare, studenții vor fi capabili:

- să descopere caracteristicile fundamentale ale așezării geografice a României;
- să identifice caracteristicile fizico-geografice ale spațiului românesc și importanța lor pentru viața și activitatea umană;
- să identifice caracterele populației și ale așezărilor umane;
- să utilizeze metode de analiză a particularităților economice ale României;
- să utilizeze metode și mijloace didactice pentru observarea, descrierea și relaționarea elementelor geografice.

2.2. Așezarea geografică, limitele, vecinii și suprafața

În caracterizarea geografică a unei țări indiferent de mărimea sa se pornește de la precizarea locului pe care-l ocupă pe Glob, pe continent, în funcție de elementele importante ale cadrului natural (forme majore de relief, artere hidrografice sau accesul la mare). Se precizează, de asemenea, și limitele țării cu caracterizarea sumară a granițelor de stat. Se adaugă prezentarea vecinilor și o analiză comparativă a suprafeței sale față de țările vecine și față de alte state de pe Glob.

Așezarea geografică se stabilește prin precizarea coordonatelor geografice între care se încadrează teritoriul țării, la care se adaugă coordonatele geografice ale punctelor extreme. Pentru poziția pe continent de utilizează punctele cardinale și se subliniază și distanțele față de punctele extreme. Așezarea geografică propriu-zisă este cea care se referă la elemente majore ale cadrului natural. Toate acestea au o serie de consecințe atât naturale cât și social-economice și politice, care au influențat și vor influența în continuare evoluția vieții și activității umane în spațiul respectiv.

2.2.1. Așezarea geografică și consecințele sale: pe Glob, în Europa, așezarea geografică propriu-zisă, consecințe

Așezarea pe Glob

Pe Glob România se află situată în Emisfera Nordică, la distanță egală de Ecuator și Polul Nord, fiind străbătută de paralela de 45° latitudine nordică și în Emisfera Estică, de o parte și de alta a meridianului de 25° longitudine estică.

Punctele extreme ale României sunt:

- nord, Horodiștea (jud. Botoșani), 48°15'06" N;
- sud, Zimnicea (jud. Teleorman), 43°37'07" N;
- vest, Beba Veche (jud. Timiș), 20°15'44" E;
- est, Sulina (jud. Tulcea), 29°41'24" E.

Așezarea în cadrul Europei

Centrul țării se găsește situat la intersecția paralelei de 46°N cu meridianul 25° E la 17 km nord de Făgăraș (Erdeli G., Cucu V., 2005).

În cadrul continentului european România se află în partea sud-estică a Europei Centrale, la distanțe aproximativ egale față de Oceanul Arctic (2800 km), Oceanul Atlantic (2700 km) și Munții Urali (2600 km) și la 1050 km față de Marea Mediterană, limitele nordice, vestice, estice și respectiv sudice ale Europei.

Țară carpatică, dunăreană și pontică

Așezarea geografică propriu-zisă vizează elementele majore ale cadrului natural, precum și cele legate de evoluția societății umane de-a lungul timpului.

Munții Carpați, Dunărea și Marea Neagră sunt cele trei elemente care definesc poziția geografică a României și care i-au atribuit României denumirea de țară carpatică, dunăreană și pontică. Pe teritoriul României se află 2/3 din lanțul Munților Carpați, 38 % din lungimea fluviului Dunărea – partea cea mai însemnată pentru navigație, iar 193,5 km din totalul de 4075 km a liniei de țărm a Mării Negre revin României, Marea Neagră fiind poarta de legătură cu restul Oceanului Planetar.

Locul ocupat de România, în partea SE a Europei Centrale a fost și este un element de legătură pentru comerț, transporturi și alte multiple relații între Europa de Vest și Centrală, pe de-o parte și Europa de Est și Sud-Est, pe de altă parte.

Consecințe ale așezării geografice pe Glob și pe continent

Dar care sunt consecințele acestei așezări geografice? În primul rând există o serie de urmări directe și indirecte de natură fizico-geografică. Astfel poziția pe Glob plasează România în zona temperată nordică, caracterizată printr-un climat cu 4 anotimpuri, temperaturi medii ale aerului și precipitații cu caracter variabil, precum și cu vânturi neregulate. Corespunzător acestor caracteristici se prezintă vegetația, fauna și solurile, la care se adaugă o serie de particularități ale apelor.

Poziția pe continent are drept consecință influențele climatice care se întrepătrund pe teritoriul țării: central-europene, scandinavobaltice, est-europene și mediteraneene. Aceste influențe se resimt diferențiat pe teritoriul țării și vor fi precizate la capitolul de climă.

Să amintim că datorită poziției geografice, pe Glob și pe continent, pe teritoriul României se află limita de vest a fagului (pădurea de fag fiind o caracteristică a centrului Europei), limita de est a stepii (formațiune de vegetație specifică Europei de Est) și limita de

Consecințe ale
așezării propriu-
zis geografice

nord a viței de vie.

Se adaugă și o altă consecință legată de circulația la nivel european, România fiind o zonă de tranzit pentru relațiile dintre diferite părți ale Europei și mai departe spre Orientul Apropiat.

Caracteristica de țară carpatică a avut și are drept consecințe următoarele:

- Munții Carpați constituie elementul central a căror evoluție în timp geologic a influențat formarea celorlalte unități de relief ale României;
- introducerea etajelor climatice, de vegetație, faună și soluri;
- influența asupra surselor de alimentare cu apă ale principalelor artere hidrografice interioare;
- prezența unor bogate și variate resurse naturale (minereuri, materiale de construcții, resurse hidroenergetice, păduri, pășuni ș.a.);
- veche vatră de locuire a populației și „leagănul” formării poporului român;

Poziția pe cursul inferior al Dunării are următoarele consecințe:

- majoritatea apelor de teritoriul României, cu excepția celor din Dobrogea, sunt colectate, direct sau indirect de Dunăre;
- dezvoltarea navigației, a comerțului, pescuitului și a altor activități economice;
- facilitarea legăturilor României cu celelalte țări din bazinul dunărean.

Marea Neagră se manifestă prin influențe climatice de-a lungul țărmului, prin resursele sale naturale, se constituie ca un element de polarizare a populației, dar mai ales prin faptul că reprezintă un factor ce a determinat dezvoltarea navigației maritime, a comerțului, a ramurilor economice conexe (construcții navale, industrie alimentară, turism), a legăturilor externe ale României, de-a lungul timpului.

2.2.2. Limitele și vecinii

Granițe:
3149,9 km

Vecini:

R.Moldova (E)
Ucraina (N, E)
Marea Neagră
(SE)
Bulgaria (S)
Serbia-
Munteneșu (SV)
Ungaria (NV)

În contextul așezării geografice, teritoriul de stat al României este delimitat de un total de 3149,9 km granițe din care: 1085,6 km reprezintă granița terestră, 1816,9 km este graniță fluvială și 247,4 km este graniță maritimă (Erdeli G., Cucu V., 2005).

Vecinii României sunt: Republica Moldova și Ucraina (E), Marea Neagră (SE), Bulgaria (S), Serbia-Munteneșu (SV), Ungaria (NV), Ucraina (N).

Granița cu Republica Moldova este formată de râul Prut. În continuarea graniței de est, Dunărea, brațul Chilia și granița maritimă separă România de Ucraina.

Granița de nord, cu Ucraina este în cea mai mare parte o graniță terestră. Aceeași caracteristică are și granița de NV cu Ungaria.

Granița de SV cu Serbia-Munteneșu este formată din două sectoare (aproximativ egale): unul terestru și celălalt fluvial (Dunărea).

Granița cu Bulgaria este prioritar fluvială, dar există și un sector terestru și unul maritim.

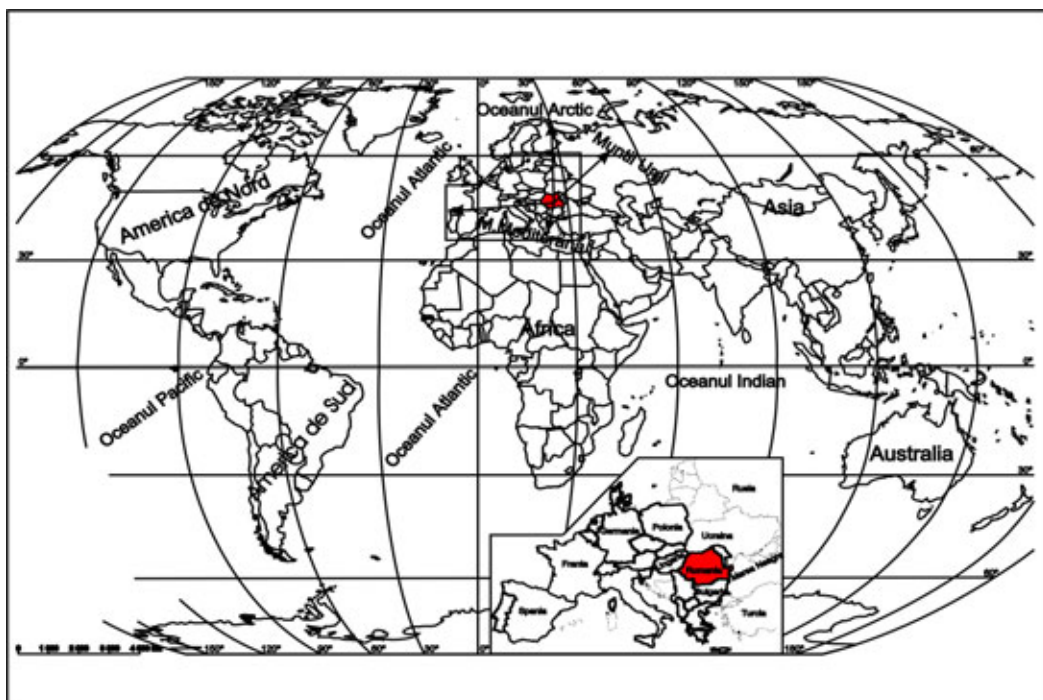

Fig.1 – Așezarea pe Glob și în Europa

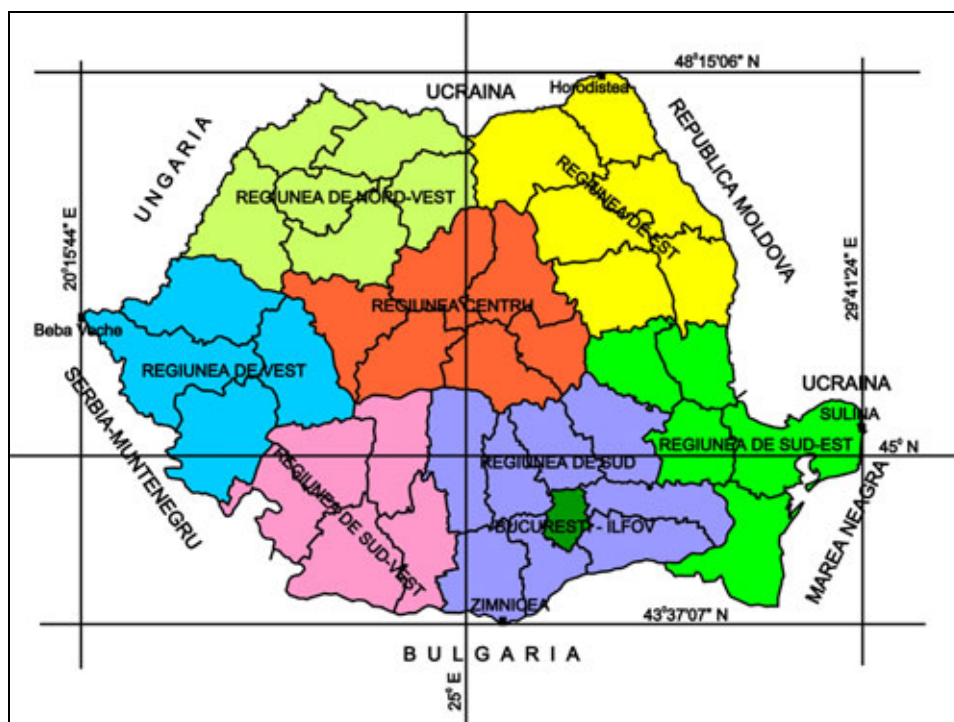

Fig.2 – Granițele, vecinii și punctele extreme

2.2.3. Suprafața

Suprafața: 238 391 kmp.
Unitatea reliefului
Rețeaua hidrografică
Complementaritate

În spațiul delimitat de granițele sale naturale și convenționale România are o suprafață de 238 391 kmp. Din acest punct de vedere țara noastră ocupă locul 12 în cadrul Europei și locul 80 la nivel mondial.

Ceea ce este important de reținut sunt caracteristicile generale ale teritoriului și nu atât comparația cu alte state sau ierarhia europeană sau mondială.

Caracteristicile generale ale teritoriului de stat sunt:

- unitatea reliefului;
- rețeaua hidrografică;
- complementaritatea zonelor.

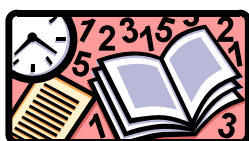
Toate acestea au creat condiții favorabile de dezvoltare a unității etnice, lingvistice și a continuității poporului român.

Relieful se caracterizează prin: varietate, proporționalitate, dispunere simetrică și în amfiteatru. Majoritatea formelor de relief sunt carpatice sau de proveniență carpatică.

Rețeaua hidrografică este în mare parte carpatică, danubiană și în totalitate pontică, deoarece apele importante își au izvoarele în Carpați, se varsă, direct sau indirect în Dunăre și toate ajung în Marea Neagră. Rețeaua hidrografică este circulară pe margini și are caracter radial în interior, văile create fiind culoare importante de circulație.

Complementaritatea este legată de faptul că resursele naturale și umane oferite de cele trei forme majore de relief (munți, dealuri și podișuri, câmpii) sunt diferite și au condus, în timp, la crearea unor fluxuri compensatorii între diferitele zone ale țării.

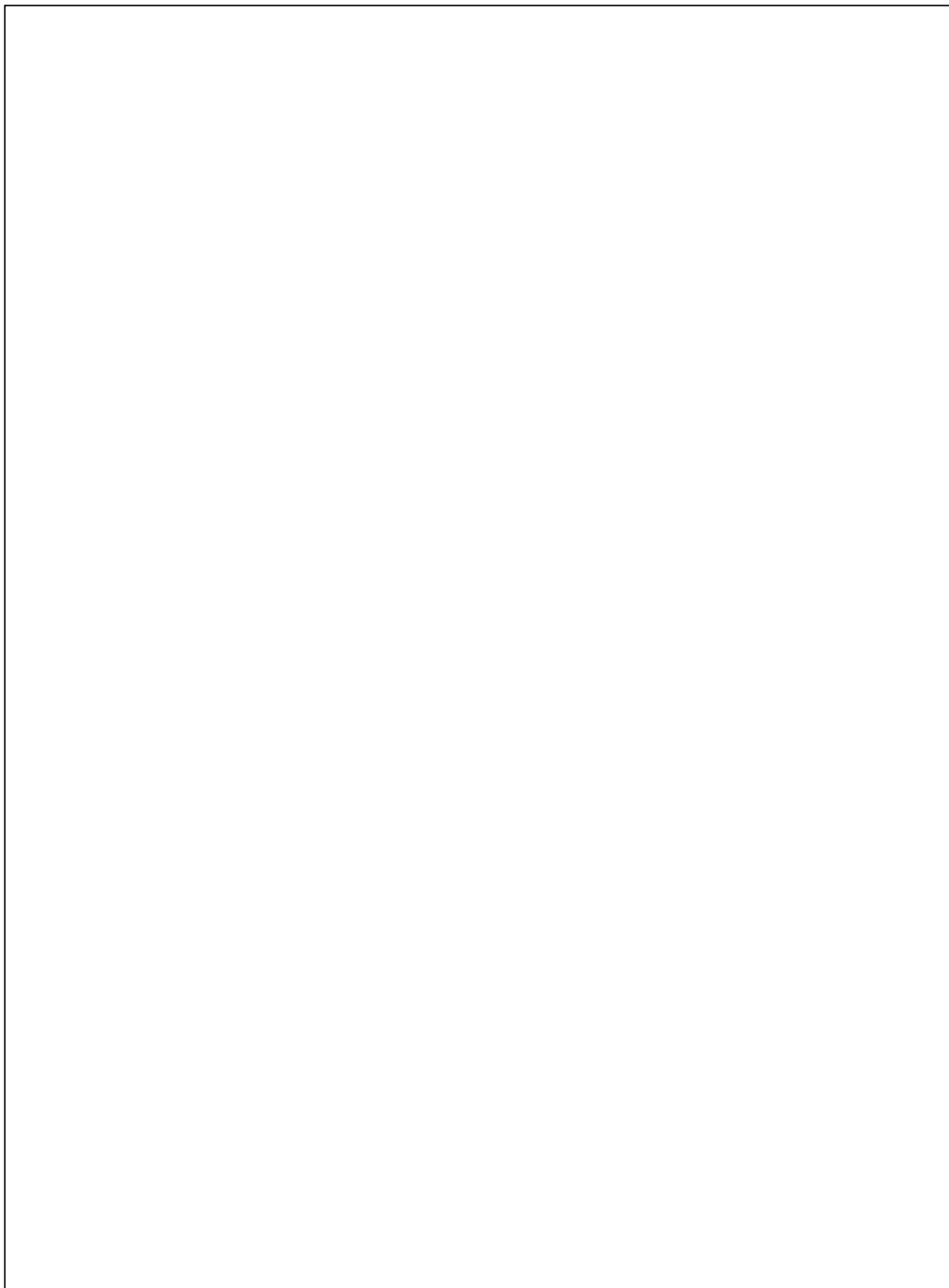
Test de autoevaluare 3

Realizați un eseu de în care să evidențiați caracteristicile așezării geografice a României

Veți avea în vedere: definiția așezării geografice, coordonatele geografice, așezarea pe continent, așezarea geografică propriu-zisă și consecințele sale

Răspunsul va putea fi încadrat în spațiul rezervat în continuare.

2.3. Caractere geografice generale

2.3.1. Relieful - evoluție, caracteristici, unități majore

Relief = totalitatea neregularităților scoarței terestre

Relieful României este:

Variat

Proporțional

Simetric

Moderat de înalt

Relieful prin definiție reprezintă totalitatea neregularităților scoarței terestre. Caracteristicile sale actuale sunt rezultatul evoluției în timp geologic a Pământului (factori endogeni), dar și acțiunii combinate a factorilor naturali, la care trebuie adăugați și cei antropici (factori exogeni). Totodată relieful constituie suportul tuturor elementelor naturale precum și al tuturor activităților umane.

Așa după s-a amintit anterior relieful României are următoarele caracteristici generale:

- variat;
- proporțional;
- dispus simetric, în amfiteatru;
- potrivit de înalt.

Toate aceste particularități contribuie la unitatea peisajului țării noastre.

Ce semnifică, de fapt, acestea?

Variatatea reliefului este dată de prezența celor trei mari forme de relief (munți, dealuri, câmpii), dar și de faptul că acestea au la rândul lor o mare varietate de elemente de relief (forme minore de relief rezultate în urma acțiunii locale a factorilor externi).

Proportionalitatea reliefului României este dată de suprafețele ocupate de cele trei mari trepte: 35 % munții și subcarpații, 35 % dealurile și podișurile, 30 % câmpiile și luncile.

Disponerea simetrică, în amfiteatru a reliefului este evidentă dacă privim orice hartă fizico-geografică a României. În centrul țării se află Depresiunea colinară a Transilvaniei, înconjurată de Munții Carpații, iar spre exterior sunt dispuși Subcarpații, dealurile și podișurile, la margini câmpiile, iar spre sud-est, spre Marea Neagră, Podișul Dobrogei și Delta Dunării.

Diferența dintre altitudinea cea mai mare de pe teritoriul României (2544 m vârful Moldoveanu din Munții Făgăraș) și lunca Dunării (3-5 m) este relativ mică ceea ce conferă caracteristica ultimă a reliefului.

Dar cum a evoluat, în decursul erelor geologice, pământul țării noastre? Răspunsul este: în strânsă concordanță cu evoluția generală a reliefului Europei și a Globului în ansamblul său.

Evoluția geologică a teritoriului României

Erele geologice:
Precambrian
Paleozoic
Mezozoic
Neozoic

Evoluția geologică a planetei noastre este divizată în 4 mari unități de timp numite ere geologice. La rândul său fiecare eră geologică cuprinde mai multe subdiviziuni dintre care cele mai importante sunt perioadele geologice. Cele 4 ere geologice cu perioadele lor sunt (de la ce le mai vechi până la cele actuale):

- Era precambriană sau Precambrian cuprinde arhaic și proterozoic.
- Era paleozoică sau Paleozoic cuprinde: paleozoicul inferior (cambrian, ordovician, silurian) și paleozoicul superior (devonian, carbonifer și permian).

- Era mezozoică sau Mezozoic este formată din perioadele: triasic, jurasic și cretacic.
- Era neozoică sau neozoic are în componență: paleogen, neogen (cu epocile: miocen și pliocen) și cuaternar (cu epocile: pleistocen și holocen sau actual).

În arhaic și proterozoic (care formează era precambriană) cea mai mare parte a Europei era acoperită de ape. Singurele uscaturi, care sunt și cele mai vechi pământuri erau Scutul Baltic (zona Mării Baltice și a pen. Scandinavice de astăzi) și Platforma Est-europeană (Câmpia Europei de Est). O parte a acestei platforme se află în partea de NE a Podișului Moldovei, fiind acoperită de straturi de roci sedimentare. Cele două zone de uscat erau formate din roci dure, rezistente la acțiunea de eroziune a agenților externi (șisturi cristaline și roci granitice).

La sfârșitul proterozoicului, s-a format prin încrețirea (cutarea) stratelor, partea centrală a Dobrogei (Podișul Casimcei de astăzi), fiind format din roci care se numesc șisturi verzi.

La începutul erei următoare (Paleozoic, în silurian), s-a format, în Europa, lanțul munților caledonieni, din care astăzi au rămas Munții Scoției și Alpii Scandinaviei.

La sfârșitul Paleozoicului (carbonifer și permian), în Europa s-a ridicat din apele mării (Marea Thetys) un alt lanț montan (lanțul hercinic) care se extindea din Franța (Masivul Central Francez), prin Europa Centrală (Podișul Cehiei și Podișul Malopolska) până pe teritoriul României (Munții Măcin din nordul Dobrogei).

Uscaturile apărute au fost supuse acțiunii de eroziune a agenților externi, iar materialele rezultate au fost depuse în apele mărilor.

Începând din cretacic (sfârșitul Mezozoicului) și până în cuaternar au avut loc mișcări de cutare a stratelor care au dus la formarea lanțului alpino-carpato-himalayan. Concomitent cu ridicarea Munților Carpați, la sfârșitul Mezozoicului are loc scufundarea lentă a bazinului Transilvaniei și umplerea sa treptată cu sedimente.

Munții Carpați s-au definitivat în timpul Neozoicului prin manifestarea unor erupții vulcanice (neogen), prin ridicarea cu 1000 m a Carpaților Meridionali, precum și prin acțiunea ghețarilor cuaternari (pleistocen). În spațiul exterior Carpaților s-au depus sedimente aduse de ape din zona înaltă, iar treptat, prin înălțare s-au definitivat și au devenit uscaturi, respectiv unitățile actuale de relief. Cu alte cuvinte relieful actual al României își datorează configurația în cea mai mare parte evoluției lanțului carpatic.

Unitățile majore ale reliefului sunt determinate de evoluția lor în timp geologic, de caracteristicile privind altitudinea, înclinarea pantelor, gradul de fragmentare elemente care se răsfrâng și asupra celorlalte componente naturale și antropice.

Delimitările dintre cele trei trepte de relief pe baza altitudinilor sunt relative și au mai mult un caracter didactic. Astfel, de regulă, câmpiile au înălțimi mai mici de 200 m, regiunile deluroase și de podiș au valori cuprinse între 200 – 1000 m (800 m sau 750 m după unii autori), iar zonele montane au înălțimi mai mari de 1000 m până la înălțimea maximă de pe teritoriul țării de 2544 m (Vf. Moldoveanu).

Munții Carpați	<p>Munții Carpați reprezintă cea mai înaltă unitate de relief de pe teritoriul României. Carpații Românești fac parte din lanțul Munților Carpați, care încep din Austria din dreptul Bazinului Vienei și se termină la sud de Dunăre la Valea Timokului, vale care-i separă de Munții Balcani (Stara Planina). Carpații fac parte din categoria munților tineri ai Europei și se prezintă ca o succesiune de culmi înalte, la peste 2000 m în alternanță cu sectoare mai joase (1000 - 1200 m) începând cu Munții Tatra, Beskizii Orientali și Carpații Românești sau Carpații de Sud-Est. În partea centrală a Carpaților se găsește cea mai mare depresiune interioară – Depresiunea colinară a Transilvaniei. În funcție de poziția ramurilor montane față de această depresiune au fost definite cele trei subdiviziuni ale Carpaților: spre est – Carpații Orientali, spre sud – Carpații Meridonali și spre vest – Carpații Occidentali.</p>
Depresiunea colinară a Transilvaniei	<p>Depresiunea colinară a Transilvaniei este situată, așa după cum s-a precizat, în partea centrală a țării, fiind formată în strânsă legătura cu ridicarea lanțului carpatic. Este o unitate de relief care are un fundament de origine carpatică peste care s-a depus o cuvertură de roci sedimentare.</p>
Subcarpații	<p>Subcarpații reprezintă o unitate de relief ce se desfășoară la exteriorul lanțului carpatic, de la Valea Moldovei până la Valea Motrului, fiind formată dintr-o succesiune de dealuri și depresiuni. Această unitate de relief s-a format în ultimele etape de evoluție a Carpaților, tot prin mișcări de încrețire a stratelor.</p>
Dealurile și podișurile	<p>Regiunile deluroase și de podiș situate în exteriorul arcului carpatic sunt formate din următoarele unități:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Podișul Moldovei, situat în partea de est, fiind delimitat de Carpații Orientali, Subcarpați, Câmpia Română și granița de est a României; - Podișul Dobrogei este așezat în partea de sud-est, între Dunăre și Marea Neagră; - Podișul Getic se află în jumătatea sudică a țării, fiind cuprins între Subcarpații Getici și Câmpia Română; - Podișul Mehedinți este situat între Dunăre și Motru, la poalele Munților Mehedinți; - Dealurile de Vest reprezintă o unitate cu caracter, pe alocuri, discontinuu situată în partea de vest a Carpaților Occidentali.
Câmpiile și Delta Dunării	<p>Cele mai joase forme de relief sunt reprezentate de câmpii și lunci. În această categorie este inclusă și cea mai nouă formă de relief de pe teritoriul României, Delta Dunării. Câmpiile sunt situate în vest și sud:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Câmpia de Vest - Câmpia Română.

2.3.2. Clima, apele, vegetația, animalele și solurile – caracteristici și relații de interdependență

Definiția climei

Clima. Clima, în general, este definită drept starea medie a fenomenelor atmosferice măsurate pe o perioadă lungă de timp și pe o suprafață mare de teren. Spre deosebire de vreme sau timpul probabil (starea medie a fenomenelor atmosferice într-un interval de 24 ore și pe o suprafață mică de teren) clima nu se modifică decât la intervale mari de timp. Fenomenele atmosferice principale la care se face referire în studiul climei sunt: temperatura aerului, precipitațiile atmosferice și mișcările atmosferice (vânturile).

Factorii care influențează clima României:

Așezarea geografică

Clima este influențată de o serie de factori: așezarea geografică, caracteristicile reliefului (poziție, înălțime, grad de fragmentare), mărimea teritoriului unei țări, mișcarea generală a maselor de aer la nivel global, prezența sau absența suprafețelor oceanice sau marine.

Poziția geografică a României, în zona temperată, în partea central-sudică a Europei, conduce la concluzia că teritoriul său se caracterizează printr-o climă temperat – continentală moderată, mișcarea generală a maselor de aer fiind de la vest la est.

Ce înseamnă acest lucru ? Clima temperată se caracterizează prin temperaturi medii anuale ale aerului cuprinse între 11⁰C în partea de sud și 8⁰C în partea de nord (datorită faptului că România se întinde pe aproape 5⁰ de latitudine), precipitațiile și vânturile au caracter neregulat.

Caracterul moderat al climatului este dat de diferențele relativ reduse dintre temperaturile medii din anotimpul cald și cele din anotimpul rece.

Relieful

Pe fondul general al acestor caracteristici intervine ca factor modificador relieful, prin înălțimea sa, orientarea versanților, gradul de fragmentare. Astfel, parametrii climatici se modifică, ceea ce înseamnă că se deosebesc mai multe tipuri de climă în funcție de formele majore de relief.

Marea Neagră

Marea Neagră are o influență redusă, manifestată prin prezența brizelor marine și prin creșterea temperaturii medii a aerului pe o porțiune îngustă a litoralului.

Temperatura medie anuală a aerului este 10⁰C

Temperatura medie a aerului este primul element ce definește caracteristicile climatului. În analiza acestui indicator se ține cont de:

- temperatura medie anuală;
- temperatura lunii celei mai calde – luna iulie;
- temperatura lunii celei mai reci – luna ianuarie;
- maximele și minimele absolute.

Temperatura medie a lunii ianuarie

Temperatura medie anuală scade de la sud către nord de la 10 - 11⁰C, la 8 - 8,5⁰C, datorită, așa cum s-a precizat, desfășurării teritoriului țării pe aproape 5⁰ de latitudine. Se constată și o scădere a temperaturii medii anuale și de la vest la est (10⁰C în Câmpia și Dealurile de Vest și 9⁰C în Podișul Moldovei).

Relieful introduce, prin creșterea altitudinii, modificări în cazul acestui parametru astfel:

- Lunca Dunării, litoralul Mării Negre și Delta Dunării se caracterizează prin medii anuale de 11°C ;
- în Câmpia de Vest și Câmpia Română se înregistrează valori medii de $10-11^{\circ}\text{C}$;
- regiunile de podiș și Depresiunea colinară a Transilvaniei 9°C ;
- Subcarpații și NV Podișului Moldovei au valori cuprinse între 6 și 8°C ;
- în Munții Carpați valorile medii sunt mai mici de 6°C , începând de la 1000 m altitudine, ajungând la peste de 2200 m la valori negative. Temperatura medie anuală scade, în medie, cu $0,5-06^{\circ}\text{C}$ la fiecare sută de metri de altitudine.

Temperatura medie a lunii ianuarie este de -3°C în Câmpia Română și Podișul Moldovei, datorită influenței maselor de aer reci din partea de est a Europei, mase care pătrund frecvent în aceste zone în anotimpul rece și sunt cunoscute sub denumirea de crivăț. În rest temperatura medie a lunii ianuarie scade în funcție de înălțime ajungând în zonele înalte la -5°C , -9°C .

Temperatura medie a lunii iulie variază în funcție de poziția geografică a fiecărei unități naturale, dar și în funcție de înălțime. Astfel, în Câmpia Română se remarcă cele mai mari valori de 23°C , ca urmare a pătrunderii maselor de aer cu caracter tropical din partea de sud a continentului. În Câmpia de Vest valorile sunt mai mici de numai, 21°C , fiind moderate de masele de aer cu caracter vestic. În celelalte unități naturale temperatura medie a lunii iulie scade până la valori de 10°C la altitudini de $1700-1800$ m.

Diferența dintre temperatura medie a lunii iulie și cea a lunii ianuarie variază de la 26°C , în Câmpia Română la 17°C în zonele carpatice. Această diferență semnifică caracterul continental al climatului României. Aceeași caracteristică este dată și de diferența dintre temperatura maximă absolută ($44,5^{\circ}\text{C}$, Ion Sion, jud. Brăila, 10 august 1951) și temperatura minimă absolută ($-38,5^{\circ}\text{C}$, Bod, jud. Brașov, 25 ianuarie 1942) care este de 83°C . Totuși aceste diferențe sunt reduse în comparație cu alte zone ale continentului european, dar ele pot crește odată cu modificările climatice care se petrec ca urmare a încălzirii globale a Terrei. Aceste diferențe poartă denumirea de amplitudini termice medii și respectiv absolute.

Precipitațiile atmosferice au caracter neregulat, atât în timpul anului, cât și cazul repartizării teritoriale. Acesta este un alt element care subliniază caracterul temperat al climatului, iar scăderea cantităților medii anuale de la vest la est pune în evidență caracterul continental – moderat, de tranziție al climatului. Pe acest fond general se adaugă modificările introduse de relief prin altitudine și expoziția versanților.

Cantitățile cele mai mari de precipitații se înregistrează pe culmile cele mai înalte ale Carpaților, la peste $1800-2000$ m unde sunt valori de peste 1200 mm anual (1200 l/mp./an).

Restul zonei montane se încadrează la valori cuprinse între 1000 și 1200 mm anual. Subcarpații, Dealurile de Vest, dealurile și podișurile mai înalte au valori de $700-1000$ mm.

În Câmpia de Vest media este de 630 mm, iar în cea mai mare

Temperatura medie a lunii iulie

Amplitudini termice – caracterul continental al climei României

Precipitațiile atmosferice au caracter neregulat = 640 mm / anual

Repartiție inegală în teritoriu

Vânturile

parte a Câmpiei Române și în Podișul Moldovei valorile variază între 500 și 700 mm anual. În partea de est a Câmpiei Române și în sud-estul Pod.Moldovei, precum și în Dobrogea de Nord valorile scad sub 500 mm, la fel ca și în partea de sud a Câmpiei Olteniei.

Cele mai mici cantități de precipitații (sub 400 mm) cad în Delta Dunării, pe litoral și în jumătatea sudică a Dobrogei.

Mișcările aerului (vânturile) sunt generate de mișcările la nivelul continentului european. Vânturile sunt mișcări pe orizontală ale maselor de aer generate de diferențele de temperatură ale aerului. În general aerul rece este mai dens și mai greu și căuta să se extindă către zone unde aerul este mai cald (rarefiat și mai ușor). Diferențele de temperatură ale maselor de aer se datorează faptului ca aerul se încălzește de jos în sus. Razele solare încălzesc suprafața terestră care apoi cedează treptat căldura maselor de aer. Deoarece suprafața terestră nu este omogenă ea se încălzește diferit; de aici rezultă că și masele de aer se încălzesc diferit.

Pentru zona în care se află România există un vânt care bate pe direcția dinspre nord-estul Europei spre Podișul Moldovei și Câmpia Română și care poartă denumirea de crivăț. Acesta se manifestă în anotimpul de iarnă. Masele de aer reci situate deasupra Câmpiei Europei de Est caută să ia locul maselor de aer mai calde situate deasupra părții sudice a Europei, în bazinul Mării Mediterane. Crivățul este un vânt rece și uscat.

În partea de vest se manifestă influența vânturilor de vest, care aduc precipitații. În sud-vest există austrul, un vânt cald și uscat vara și ploios în anotimpul rece.

Există și vânturi locale: vântul mare în Munții Făgăraș, brizele marine pe litoral, precum și brizele montane.

În conformitate cu aceste caracteristici precum și datorită influenței reliefului pe teritoriul României se diferențiază trei etaje climatice cu următoarele caracteristici:

- Etajul climei montane, cu temperaturi medii anuale ale aerului mai mici de 6⁰C, precipitații bogate (cuprinse frecvent între 800 și peste 1200 mm anual) cu caracter mixt, vânturi puternice. Acest etaj este specific Munților Carpați. În cadrul său se diferențiază două subtipuri și anume:

- climatul munților înalți sau climatul alpin, (la peste 2000 m, unde se înregistrează frecvent temperaturi negative și unde precipitațiile depășesc 1200 mm fiind sub formă solidă) și

- clima depresiunilor intramontane (fenomenul cel mai frecvent fiind cel al inversiunilor termice – aerul rece stagnează pe fundul depresiunilor și determină menținerea unor temperaturi mai coborâte decât la înălțimi mai mari). Fenomenul de inversiune termică este vizibil în peisaj prin prezența pădurii de conifere la altitudini mai mici și a pădurii de fag la înălțimi mai mari pe versanți.

- Clima dealurilor caracterizează, după cum este și firesc, dealurile și zonele de podiș. Este o climă mai caldă cu temperaturi

Etaje climatice

Influențe climatice

medii anuale de 6-10⁰C, cu precipitații cuprinse între 600 și 800 mm, fapt care permite prezența unei vegetații forestiere.

- Clima de câmpie este specifică zonelor joase și se caracterizează prin temperaturi medii anuale de 10-11⁰C, precipitații de 500-600 mm, reduse cantitativ față de regiunile anterioare.

O ultimă caracteristică a climatului României este prezența pe teritoriul său a influențelor climatice:

- vestice (oceanice) – partea de vest și Depresiunea Transilvaniei;
- submediteraneene – Banat, Podișul și Munții Mehedinți, sudul Câmpiei Olteniei;
- scandinavo-baltice (umede și reci) în partea de NV a Pod.Moldovei și în nordul Carpaților Orientali;
- de ariditate – Pod. Moldovei Dobrogea și în estul Câmpiei Române;
- de tranziție în partea centrală a Câmpiei Române;
- pontice – pe litoralul Mării Negre și în Delta Dunării.

Rețeaua de
ape a
României

Apele. Rețeaua de ape a României este formată din următoarele categorii:

- Dunărea;
- Râurile interioare;
- Lacurile;
- Apele subterane;
- Marea Neagră

Fluviul
Dunărea

Fluviul Dunărea își are izvoarele în Munții Pădurea Neagră din Germania și se varsă în Marea Neagră, prin cele trei brațe (Chilia, Sulina și Sf.Gheorghe). De la izvor și până la vărsare cursul său măsoară 2860 km. Din lungimea totală 1075 km aparține României (375 km sunt exclusiv pe teritoriul țării restul de 700 km fiind deținut de România împreună cu țările vecine: Serbia, Bulgaria, Moldova și Ucraina). De la izvor și până la intrarea în țară (Baziaș) Dunărea străbate teritoriile Germaniei, Austriei, Slovaciei, Ungariei, Croației Serbiei și Muntenegru. Privit numai ca arteră hidrografică trebuie menționat că Dunărea este un important fluviu al Europei. El colectează apele curgătoare de pe o suprafață de totală de 1805300 km². Este de asemenea colectorul, direct sau indirect, al tuturor apelor curgătoare din România (cu excepția câtorva râuri mici din Dobrogea) fapt care a condus, pe lângă alte argumente, la concluzia că România este o țară dunăreană sau danubiană.

La intrarea în România, fluviul are un debit mediu multi anual de 5560 m³/s, iar la vărsare acesta ajunge la 6470 m³/s.

Sectoarele
Dunării

Din punct de vedere al caracteristicilor sale cursul Dunării prezintă 4 sectoare distincte:

- Defileul carpatic (144 km) cuprins între Baziaș și Gura Văii;
- Sectorul Gura Văii – Călărași (566 km);
- Sectorul bălților între Călărași și Brăila (195 km);
- Dunărea maritimă între Brăila și vărsare (170 km).

Defileul carpatic se desfășoară între Munții Banatului și Carpații de pe teritoriul Serbiei. Este un sector deosebit de pitoresc. Dificultățile de navigație au fost eliminate odată cu construirea barajului și a centralei electrice de la Porțile de Fier I.

Sectorul Gura Văii-Călărași este porțiunea unde fluviul curge pe un singur fir, fiind favorabil navigației. Pe acest sector fluviul primește o serie de afluenți care conduc la mărirea debitului.

Sectorul bălților între Călărași și Brăila este format din două subsectoare. Imediat, în aval de Călărași Dunărea se bifurcă în două brațe: Dunărea Veche și Brațul Borcea și apoi la nord de Vadu Oii se produce o nouă bifurcație: în Dunărea Veche sau Brațul Măcin spre est și Brațul Cremenea, spre vest. Intre Dunărea Veche și Brațul Borcea se desfășoară Balta Ialomitei, iar între Dunărea Veche și Brațul Cremenea, Balta Brăilei. Cele două subsectoare reprezintă zonele de maximă extensiune a luncii Dunării.

Dunărea maritimă se desfășoară de la Brăila până la vărsare în Marea Neagră. Denumirea se datorează faptului ca adâncimea fluviului și debitul acestuia permit pătrunderea unor nave maritime pe cursul său. De la Brăila și până aproape de Tulcea, Dunărea curge pe un singur fir, iar de aici se bifurcă în Brațul Chilia spre nord și brațul Tulcea spre sud, pentru ca ulterior acesta din urmă să se bifurce în Brațul Sulina și Brațul Sf.Gheorghe.

Râurile interioare
– caracteristici
generale

Râurile interioare sunt colectate direct sau indirect de Dunăre, cu excepția unor ape mici din Dobrogea, și firesc toate apele curgătoare de pe teritoriul țării se varsă în Marea Neagră. De aici, caracteristicile rețelei hidrografice a României – danubiană și pontică. Configurația reliefului îi conferă caracteristica de rețea radiară, iar faptul că majoritatea apelor curgătoare mari își au izvoarele în Carpați îi conferă atributul de rețea carpatică. Alimentarea apelor curgătoare se face mixt din ape subterane și precipitații. Debitul este variabil determinat de faptul că precipitațiile au caracter neregulat atât în timp cât și în spațiu.

Rețineți apele din
Grupa de Vest

Rețeaua de ape curgătoare cuprinde următoarele grupe:

- grupa de vest, având drept colector principal Tisa;
- grupa de sud; apele sunt direct afluențe Dunării;
- grupa de est, colectate de Siret și Prut;
- grupa apelor din Dobrogea.

Grupa de vest cuprinde râurile care colectează apele din partea de vest a arcului carpatic, cele mai însemnate fiind Someșul, cele 3 Crișuri, Mureșul și Bega.

Someșul se formează din unirea, la Dej, a Someșului Mare cu izvoare în Carpații Orientali și a Someșului Mic, cu izvoare în Munții Apuseni. Someșul străbate Podișul Someșan, o parte a Câmpiei de Vest și se varsă în Tisa pe teritoriul Ungariei.

Tisa constituie pe o mică porțiune granița de nord a României cu Ucraina. Pe acest sector primește doi afluenți care adună apele din Depresiunea Maramureșului, Vișeu și Iza.

Barcăul este un alt afluent al Tisei cu izvoare în zona de nord a Munților Apuseni, iar spre sud se desfășoară Crișul Repede, Crișul Negru și Crișul Alb.

Cel mai important afluent al Tisei din această grupă este Mureșul, cu izvoare în Carpații Orientali; acesta străbate Depresiunea Giurgeului, Defileul Toplița – Deda, Depresiunea Colinară a Transilvaniei, Defileul Deva – Lipova din Carpații Occidentali, Câmpia de Vest și se varsă în Tisa pe teritoriul Ungariei. Pe parcursul său are ca afluenți mai însemnați: Târnavele, Arieș, Ampoi, Sebeș și Strei.

Ultimul afluent din această grupă este Bega, ce străbate orașul Timișoara.

Rețineți apele din
Grupa de Sud

Apele din grupa de sud sunt colectate direct de Dunăre. Câteva dintre ele își au izvoarele în Munții Banatului: Timișul, Carașul și Nera. Se adaugă apoi Cerna.

Primul mare afluent din această grupă este Jiul cu izvoare în Munții Retezat, străbate Depresiunea Petroșani, zona carboniferă Motru-Rovinari, trece prin apropierea Craiovei, primește ca afluenți mai mari Tismana, Gilort și Motru.

Oltul este cel mai mare din această grupă. Are 699 km lungime și izvorăște din Munții Hășmașu Mare, nu departe de izvorul Mureșului. Străbate Depresiunea Ciuc, apoi străpunge Carpații prin defileul de la Tușnad și apoi prin cel de la Racoș, adună apele din Depresiunea Brașovului și de pe versanții nordici ai Munților Făgăraș, străbate apoi Carpații Meridionali între Turnu Roșu și Cozia. Valea sa este o vale total transversală și constituie limita dintre Grupa Făgăraș și Grupa Parâng a Carpaților Meridionali. Străbate apoi Subcarpații, Podișul Getic și Câmpia Română. Are ca afluenți mai importanți Lotru, Topolog și Oltet.

La est de Olt se găsesc alți doi afluenți mai mici ai Dunării: Teleormanul (Călmățuiul) și Vedea.

Argeșul este un alt afluent direct al Dunării, cu o lungime de 340 km și care izvorăște de pe versantul sudic al Munților Făgăraș. Are ca principali afluenți: Vâlsan, Râul Doamnei, Râul Târgului și Argeșel, la care se adaugă mai spre sud, Neajlovul și Dâmbovița unită cu Colentina.

Rețineți apele
din Grupa de Est

Ialomița izvorăște din Munții Bucegi și străbate Câmpia Română de la vest la est. Are ca afluent principal Prahova.

Grupa de Est cuprinde cele două mari artere Siret și Prut.

Siretul își are izvoarele în Ucraina și primește toate apele curgătoare din partea estică a Carpaților Orientali (Suceava, Moldova, Bistrița, Trotușul și Buzău) la care se adaugă Bârladul cu afluenții săi, râu ce străbate podișul cu același nume. Afluenții Prutului sunt mai mici, cel mai însemnat fiind Bahluiul.

Definiția lacurilor
și criteriile de
clasificare

Grupa apelor din Dobrogea cuprinde câteva artere mici: Telița, Taița și Casimcea care se varsă în lacurile situate de-a lungul țărmului Mării Negre.

Lacurile sunt unități acvatice ce au luat naștere prin acumularea apei în excavații ale scoarței terestre care poartă denumirea de

cuvete lacustre. După modul cum au luat naștere aceste cuvete lacustre lacurile se clasifică în:

- lacuri naturale;
- lacuri antropice.

Există și un alt criteriu de clasificare, cel al poziției geografice.

După acest criteriu pe teritoriul țării sunt: lacuri de munte, lacuri de deal și podiș, lacuri de câmpie, lacuri din lunca și Delta Dunării, lacuri de pe țărmul Mării Negre.

Privite în totalitatea lor lacurile din România sunt în număr de peste 3400 dar ocupă o suprafață de circa 2650 Km² ceea ce înseamnă 1,1 % din suprafața țării. Cele mai multe dintre lacuri au suprafețe mai mici de 1 km².

Rețineți principalele lacuri din zona de munte

În categoria lacurilor de munte sunt incluse lacuri naturale glaciare, lacuri vulcanice, lacuri de baraj natural, pe masive de calcar și cele formate pe masive de sare. Se adaugă amenajările antropice destinate în principal obținerii de energie electrică. Dintre lacurile glaciare cele mai cunoscute sunt Bâlea, Capra, Urlea și Podragu (din Munții Făgăraș), Bucura și Zănoaga (din M. Retezat) și Călcescu din M. Parâng. Singurul lac vulcanic este Sf. Ana, situat în apropiere de Băile Tușnad, iar lac de baraj natural este Lacu Roșu, pe valea Bicazului în Carpații Orientali. În cazul lacurilor pe masive de sare sunt cele de la Ocna Șugatag din Maramureș. Lacurile antropice sunt prezente pe văile Bistriței, Oltului, Argeșului, Lotrului ș.a.

Rețineți principalele lacuri din zona de deal și podiș

În zonele de deal și podiș frecvente sunt iazurile și heleșteele (Câmpia Transilvaniei și Câmpia Jijiei (NE Pod. Moldovei) precum și lacurile pe masive de sare (Ocna Dej, Turda, Ocna Mureșului, Ocna Sibiului, Ocnele Mari, Telega și Slănic). Se adaugă amenajările antropice de pe râurile amintite mai sus.

Rețineți principalele lacuri de pe litoralul M. Negre

În câmpii există limane fluviatile (Ialomița, Buzău), precum și lacuri sărate sau cu apă dulce, lacuri de agrement, sau lacuri antropice.

În categoria lacurilor din Lunca și Delta Dunării cele mai însemnate sunt cele din Deltă, la care se adaugă cele situate pe țărmul Mării Negre: Complexul lagunar Razim (format din lacurile Razim, Golovița, Zmeica și Sinoe). Tot pe litoral se găsesc limanurile maritime Siutghiol, Tașaul, Techirghiol, Mangalia. De remarcat că lagunele sunt foste golfuri ale mării închise de cordoane litorale, iar limanele sunt foste ape curgătoare a căror guri de vărsare au fost barate de aluviuni.

Apele subterane: ape freatice și ape de adâncime

Apele subterane cuprind ape freatice și ape de adâncime. Apele freatice sunt cele situate în apropierea suprafeței terestre. În zonele montane au caracter discontinuu, iar acolo unde s-au manifestat fenomene vulcanice apar sub formă de izvoare minerale carbogazoase. Apele freatice apar la suprafață sub formă de izvoare la contactul dintre unități naturale diferite (contactul munte-subcarpați), iar în zonele de câmpie se găsesc la adâncimi relativ mari.

Marea Neagră = mare de tip continental cu caractere specifice

Apele de adâncime sunt cantonate în zonele din afara arcului carpatic. Cele mai însemnate sunt situate pe aliniamentul format de orașele Oradea, Arad și Timișoara. În această zonă a Câmpiei de Vest apele de adâncime sunt termale, fiind utilizate la diverse

tratamente medicale și pentru încălzirea serelor sau ca apă menajeră.

Marea Neagră. Prin faptul că România are ieșire la această unitate, cât și datorită importanței economice a acesteia se cuvin a fi remarcate câteva dintre caracteristicile sale:

- este un rest al unei foste mări care a acoperit această zonă;
- are o suprafață de 462 535 km² împreună cu Marea Azov;
- este o mare de tip continental fiind înconjurată de uscat ce aparține următoarelor state: România, Ucraina, Rusia, Georgia, Turcia și Bulgaria;
- comunică cu Marea Mediterană prin intermediul str. Bosfor – Marea Marmara – str. Dardanele;
- are puține insule, peninsule (Crimeea) și golfuri;
- lipsesc curenții verticali ceea ce duce la formarea a două strate de apă: unul situat la adâncime, mai sărat (22 ‰), lipsit de viețuitoare și unde se acumulează gaze toxice (H₂S) și un strat situat la suprafață, cu o grosime de 180 m, cu ape mai puțin sărate (17-18‰), care permite existența viețuitoarelor;
- adâncimea maximă, de peste 2200 m, se află în partea sudică în dreptul coastelor turcești;
- există un schimb de ape între Marea Neagră și Marea Mediterană prin intermediul a doi curenți orizontali: unul cu ape mai puțin sărate dinspre Marea Neagră spre Marea Mediterană situat la suprafață și unul de adâncime cu sens invers celui de suprafață;
- vânturile creează și un curent circular de suprafață cu direcția NE spre SV; acest curent reprezintă cauza formării cordoanelor litorale de nisip în dreptul țărmului românesc.

Definiția vegetației și factorii care condiționează repartiția plantelor

Vegetația reprezintă totalitatea plantelor spontane de pe un anumit teritoriu. Această componentă a cadrului natural a evoluat în strânsă interdependență cu condițiile climatice și la rândul său condiționează repartiția geografică a animalelor precum și formarea solurilor.

Fiecărei zone de climă și evident fiecărui etaj climatic îi corespunde o anumită formațiune vegetală. Evoluția în timp și spațiu a vegetației a fost condiționată de evoluția climei, dar și de alți factori precum relieful, apa, animalele sau activitățile antropice, devenite din ce în ce mai complexe și de foarte multe ori agresive cu mediul natural.

Pentru teritoriul României cel mai vechi element de vegetație este molidul, de origine nord-europeană și care a pătruns în timpul manifestărilor glaciare din pleistocen. Odată cu încălzirea climei în holocen a pătruns din partea centrală a Europei fagul și apoi o formațiune ierboasă specifică Europei de Est, stepa.

Corespunzător celor trei etaje climatice, ce sunt specifice formelor majore de relief formațiunile de vegetație au următoarea configurație:

- Stepa este o formațiune ierboasă, așa cum s-a precizat, specifică părții de est a Câmpiei Române, Dobrogei Centrale și de Sud precum și părții sudice a Pod. Moldovei. Datorită faptului că solul stepelor este un sol foarte bun pentru agricultură, această formațiune

Rețineți etajele de vegetație: stepa, silvostepa, pădurea, vegetația alpină

nu mai există ca atare ea fiind înlocuită cu culturi agricole.

- Silvostepa sau stepa cu pădure s-a dezvoltat în areale de câmpie sau de podișuri cu altitudini reduse (Câmpia Olteniei, Câmpia de Vest, Câmpia Moldovei sau a Jijiei). Este alcătuită din plante ierboase presărate cu pâlcuri de arbori (stejar pufos și stejar brumăriu). Și această formațiune vegetală a fost înlocuită cu culturi agricole.

- Pădurea ocupă suprafețe întinse începând uneori chiar din zona de câmpie și până la altitudini de 1800 m. De-a lungul timpului suprafețele forestiere s-au redus considerabil mai ales în câmpie și în zonele deluroase, cu scopul extinderii terenurilor cultivate.

Zona de pădure cuprinde mai multe etaje:

- etajul stejarului, situat la altitudini de până la 500 m este format din cer, gârniță, stejar pedunculat și gorun; se adaugă carpen, ulm și tei;
- etajul fagului este specific Subcarpaților, zonelor înalte din Depresiunea Transilvaniei, Munții Banatului, Munții Apuseni; acest etaj urcă până la 1200 m, iar în amestec cu coniferele poate ajunge și la altitudini mai ridicate;
- etajul coniferelor este format din molid, brad, pin, larice, zadă și urcă până la altitudini de 1800 m.

Limitele dintre cele trei etaje ale pădurii sunt orientative deoarece, în funcție de condițiile locale există porțiuni de tranziție în care întâlnim pădurile de amestec.

- Vegetația alpină este formată din pajiști cu jneapăn, ienupăr, afin, merișor ș.a. Se dezvoltă pe culmile înalte ale munților la peste 1800 m.

- În afara vegetației zonale există, de-a lungul apelor o vegetație azonală formată din plante iubitoare de apă: stuf, papură, rogoz, salcie, plop, arin.

Animalele. Totalitatea animalelor sălbatice de pe un anumit teritoriu formează fauna. Factorul determinant în repartitia geografică a animalelor îl constituie vegetația. Astfel fiecare formațiune vegetală se caracterizează prin animale specifice.

Zona stepei și a silvostepii, chiar dacă a fost intens transformată, păstrează ca specific rozătoarele (iepurele, popândăul, hârciogul, orbetele), iar dintre păsări prepelița și potârnichea.

Zona de pădure de foioase se caracterizează prin mistreț, viezure, lup, vulpe, pisică sălbatică. Din silvostepă pătrunde iepurele, iar din pădurea de conifere verveța și căprioara.

Pădurea de conifere are fauna specifică formată din urs, cerb, râs, cocoș de munte, găinușa de alun etc.

În zona alpină se întâlnește acvila de munte și capra neagră.

Fauna acvatică este reprezentată prin păstrăv, în apele reci de munte, apoi clean, mreană și crapul specific zonelor de câmpie și Dunării. În Dunăre se întâlnesc alături de crap, carasul, știuca, plătica, șalăul, iar din Marea Neagră pătrund sturionii (cega, morunul nisetrul și păstruga). Pentru Marea Neagră în afară de sturioni speciile reprezentative sunt scrumbia albastră, calcanul, stavrizii, guvizii și hamsiile.

Solurile. Solul reprezintă stratul superficial de la suprafața

Rețineți animalele specifice fiecărei formațiuni de vegetație

Definiția solului și factorii care condiționează repartitia geografică a solurilor

terestră din care plantele își extrag substanțele necesare dezvoltării. Proprietatea cea mai însemnată a solului este fertilitatea (gradul de încărcare a solului cu substanțe nutritive – apă și substanțele organice și anorganice – necesare plantelor). Solurile se formează în strânsă corelație cu roca, clima și vegetația. Ele au o răspândire conformă cu zonele și etajele de climă și vegetație.

Pentru fiecare din etajele de vegetație analizate anterior există soluri specifice, cu diferite grade de fertilitate.

Rețineți solurile zonale corespunzătoare etajelor de vegetație

Zona de stepă se caracterizează prin mai multe categorii de soluri numite cernoziomuri și solul bălan dobrogean. Aceste soluri sunt deosebit de bune pentru practicarea culturilor agricole, motiv pentru care vegetația a fost înlocuită cu culturi agricole. Ele sunt specifice părții de est a Câmpiei Române, Dobrogei, sud-estului Moldovei și Câmpiei de Vest.

Silvostepa se caracterizează prin cernoziom levigat, răspândit în centrul Câmpiei Române, Câmpia Moldovei, Câmpia Transilvaniei și în Câmpia de Vest.

Zonele de pădure situate la altitudini reduse au permis formarea solurilor argiloiluviale (cenușii și brun-roșcate). În zonele mai înalte din dealuri și în munții cu înălțimi mai mici s-au dezvoltat cambisoluri (soluri brune și brune acide), iar în pădurile de fag și mai ales în cele de conifere există solurile podzolice. Gradul de fertilitate ale solurilor din zona de pădure scade pe măsura creșterii altitudinii. Pentru ca aceste soluri să fie folosite în agricultură este necesar să se aplice îngrășăminte.

Zona alpină este caracterizată prin soluri alpine brune acide. Și acestea au o fertilitate mai scăzută, dar sunt favorabile dezvoltării pășunilor și fânețelor.

Soluri azonale

În afara acestor soluri, care poartă denumirea de soluri zonale, există și o serie de soluri cu caracteristici aparte generate de condițiile locale de formare și de dezvoltare. Ele poartă denumirea de soluri azonale:

- solurile halomorfe – sunt bogate în săruri și se găsesc în estul Câmpiei Române și în Câmpia Moldovei;
- solurile hidromorfe și solurile aluvionare de luncă – sunt soluri care au un surplus de apă (de umiditate), fiind caracteristice luncii și Deltei Dunării, precum și unor părți din Câmpia de Vest;
- solurile nisipoase – sunt răspândite în sudul Câmpiei Olteniei, Câmpia Carei, de-a lungul Ialomiței în zona de câmpie și Călmățuiului.

2.3.3. Populația și așezările omenești – evoluția și caracteristicile populației României, structura și clasificarea așezărilor urbane și rurale.

Definiția populației

Evoluția și caracteristicile actuale ale populației României.

Populația unei țări este definită ca totalitatea locuitorilor care există pe teritoriul de stat. Ea reprezintă una din componentele unei formațiuni statale.

Numărul de locuitori este un indicator în aparență simplu, dar evoluția sa în timp este rezultatul caracteristicilor populației și al factorilor diverși care și-au pus amprenta nu numai asupra populației, ci și a societății în ansamblul său. De aceea evoluția numărului de locuitori este considerat a fi un indicator sintetic al populației.

Variația numărului populației este dată de mișcarea naturală și de cea migratorie. Aceste fenomene demografice influențează nu numai dinamica populației, dar și structura acesteia.

Rețineți caracteristicile mișcării naturale și ale mișcării migratorii a populației

Mișcarea naturală este dată de natalitate, mortalitate și spor natural. Natalitatea reprezintă numărul de născuți vii raportat la 1000 locuitori într-o unitate de timp (de regulă 1 an) dintr-o unitate teritorială (comună, oraș, județ, regiune, țară, continent, Glob). Mortalitatea reprezintă numărul celor decedați raportat la 1000 de locuitori într-o unitate de timp (1 an) dintr-o unitate teritorială. Diferența dintre natalitate și mortalitate reprezintă sporul natural al populației. Dacă natalitatea este mai mare decât mortalitatea sporul natural este pozitiv, iar dacă mortalitatea este mai mare sporul natural este negativ.

Mișcarea migratorie (mobilitatea teritorială) este dată de numărul celor stabiliți definitiv într-o unitate teritorială și numărul celor plecați definitiv dintr-o unitate teritorială. Diferența dintre cei sosiți și cei plecați se numește spor migrator. Dacă diferența este pozitivă, sporul migrator este și el pozitiv și invers. Toate acestea se raportează la 1000 locuitori.

Dacă se adună sporul natural cu cel migrator se obține sporul (soldul) total al populației unei unități teritoriale, care poate fi pozitiv sau negativ.

Toți acești indicatori sunt determinați de o multitudine de factori de natură istorică, economică, socială, politică.

Densitatea populației

Mișcarea naturală și cea migratorie alături de factorii menționați anterior precum și de condițiile naturale ale unei zone își pun amprenta asupra răspândirii populației pe teritoriul respectiv. Indicatorul care creează imaginea răspândirii populației în teritoriu este densitatea populației (numărul de locuitori raportat la unitatea de suprafață, de regulă km²).

Structura populației

De asemenea toți acești factori își pun amprenta și asupra structurii populației unui teritoriu. Aceasta poate fi abordată astfel:

- structura pe grupe de vârstă;
- structura pe medii de viață (rural și urban);
- structura națională și religioasă (confesională);
- structura pe ocupații a populației.

Toate aceste elemente: evoluția numărului de locuitori,

mișcarea naturală și migratorie, densitatea și structura populației vor fi particularizate pentru România.

Rețineți datele
de recensământ

Numărul total de locuitori se stabilește cu o relativă exactitate la recensămintele de populație. Acestea sunt operațiuni care necesită cheltuieli materiale deosebite și o forță de muncă instruită și numeroasă. De aceea ele se organizează la un interval de 10 ani. În cadrul lor se înregistrează o mare varietate de date referitoare la populație, dar și la locuințe. În secolul XX pe teritoriul actual al României s-au realizat recensăminte de populație în anii 1910/1912, 1930, 1941, 1948, 1956, 1966, 1977, 1992. Ultimul recensământ al populației s-a efectuat la începutul secolului XXI, în anul 2002.

Care a fost evoluția populației României pe perioada 1859 – 2002 se poate constata din tabelul și figura de mai jos:

Tabel 1

Numărul de locuitori în perioada 1859 - 2002

Evoluția populației
României în
intervalul 1859-
2002

Anul	Numărul de locuitori
1859	8 600 000
1910/1912	12 800 000
1930	14 280 729
1956	17 280 450
1966	19 103 163
1977	21 559 910
1992	22 810 035
2002	21 698 181

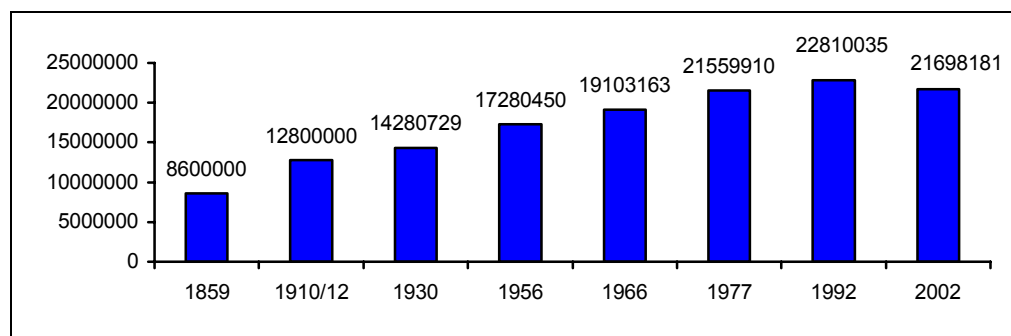

Fig.3 – Evoluția populației României în perioada 1859-2002

Rezultă că populația României a avut o evoluție ascendentă cu intervale de creștere accentuată în perioada 1859 - 1930 și apoi între 1956 - 1977 pentru ca după 1992 să se înregistreze o scădere, mai accentuată după anul 2000.

Pentru primul interval de creștere ponderea a avut-o atât sporul natural ridicat, dar mai ales formarea României Mari în anul 1918. Intervalul 1956 -1977 este caracterizat printr-o natalitate ridicată în special după anul 1966, când s-au introdus măsuri drastice de limitare a avorturilor.

Scăderea populației după anul 1992 este rezultatul diminuării natalității, dar și a unui spor migrator negativ. A contribuit, de asemenea, și declinul accentuat al activităților economice cu repercusiuni asupra standardului de viață al populației.

Natalitate =
9,7 ‰

Mortalitate =
12,4‰

Natalitatea, la nivelul ultimului recensământ, avea o medie națională de 9,7 ‰, valoare care se înscrie în tendința generală manifestată la nivel european. Valori apropiate de medie se înregistrează în majoritatea județelor, cea mai mică fiind în București (7,6 ‰). Cele mai ridicate valori, cuprinse între 12 și 13 ‰ aparțin județelor din est Suceava, Botoșani, Iași și Vaslui.

Mortalitatea generală a marcat o creștere de 0,8 ‰ în intervalul 1992-2002, fiind de 12,4 ‰. În funcție de condițiile de viață, la nivel de județe se remarcă valori mai mari decât media în județele din Muntenia, Oltenia, precum și în cele din partea de vest a țării, cele mai mici valori fiind caracteristice județului Brașov (10,3 ‰), iar cele mai mari județului Teleorman (18,1 ‰).

Ca urmare sporul natural este negativ -2,7 ‰, tendință caracteristică în toate județele țării cu excepția județelor Iași, Suceava, Vaslui și Bistrița Năsăud.

Mișcarea migratorie cuprinde mișcări de populație în interiorul țării și migrația externă. Deplasările interne sunt generate în principal de cauze economice. Ele pot fi definitive, cu schimbarea domiciliului sau temporare.

Deplasările actuale sunt diferențiate în funcție de grupa de vârstă a populației. Sensul deplasărilor de la oraș la sat aparține populației vârstnice sau celei care a fost disponibilizată din diferite unități economice aflate în regres. Populația tânără continuă să fie atrasă de posibilitățile oferite de orașe și în special de orașele mari. Fluxurile cele mai însemnate se orientează spre București, Iași, Constanța sau Timișoara.

Migrația externă definitivă a înregistrat un ușor regres după anul 2000, în prezent fiind caracteristică migrația temporară pentru muncă, în special în Spania, Italia, Canada, Ungaria, Franța, Germania, Austria.

Densitatea populației poate fi analizată pe unități administrative, provincii istorice, pe trepte altitudinale sau pe mari unități de relief.

Densitatea medie la nivel național este 90,9 loc./km². Cele mai mici densități de populație sunt în jud. Tulcea (30,2 loc./km²), iar cele mai mari în București (peste 8000 loc./km²).

Pe trepte altitudinale se constată că densitățile cele mai mari sunt cuprinse între 40 m și 400 m.

Cele mai mari densități de populație, peste media națională, se remarcă în partea centrală a Munteniei, în Culoarul Siretului, Podișul Sucevei, Valea Mureșului, în sectorul său mijlociu, precum și în jurul centrelor urbane mari.

Structura populației pe grupe vârstă s-a modificat substanțial în intervalul 1977-2002 ca urmare a bilanțului (sporului) natural negativ. Fenomenul caracteristic este cel al îmbătrânirii populației (creșterea ponderii populației de 60 ani și peste în totalul populației și diminuarea populației din grupa 0-14 ani).

Rețineți
caracteristicile
actuale ale
mișcării
migratorii

Densitatea medie
=
90,9 loc./ km²

În tabelul nr.2 este redat acest fenomen pentru anii 1977 și 2002.

Tabel 2

Ponderea populației pe grupe de vârstă în anii 1977 și 2002 (%)

Anul / grupa de vârstă	0-14 ani	15-59 ani	60 ani și peste
1977	25,5	61,2	13,3
2002	17,9	62,3	19,8

Rețineți caracteristicile actuale ale structurii populației României:
 - pondere mare a grupei vârstnice;
 - structură națională și religioasă omogene;
 - creșterea populației ocupate în servicii

Județele cu cel mai ridicat grad de îmbătrânire a populației sunt cele situate în jumătatea sudică a țării, unde ponderea populației de 60 ani și peste variază între 24 și 28 %.

Structura națională indică o omogenitate a populației României. Din totalul populației, la ultimul recensământ din 2002, 89,5 % erau români, 6,6 % maghiari, 2,8 % romi, iar restul germani, ucrainieni, ruși-lipoveni, turci, sârbi, tătari, slovaci, bulgari, evrei, croați, cehi, polonezi, greci, armeni și altele.

Structura religioasă cuprinde (2002): populație ortodoxă – 86,7 %, protestantă – 6,0 %, catolică (inclusiv greco-catolică) 5,6 %, musulmană – 0,3 % și mozaică – 0,05 %.

Structura pe ocupații a populației s-a modificat substanțial în intervalul 1992-2002. S-a diminuat numărul populației ocupate (populația care lucrează efectiv, și nu cea aptă de muncă, care teoretic este cuprinsă aproximativ în grupa de vârstă 15-59 ani). A crescut numărul celor care lucrează în domeniul serviciilor și a scăzut foarte mult numărul celor din domeniul industriei. Urmare a retrocedării pământurilor, dar și a declinului activităților industriale în unele zone s-a mărit numărul celor care lucrează în agricultură.

Structura și clasificarea așezărilor urbane

Deși cronologic orașele au apărut ulterior apariției satelor datorită extinderii fenomenului de concentrare a populației în aceste așezări, precum și complexității acestora în multe lucrări geografice ele se analizează prioritar. Orașul se deosebește de o așezare rurală prin mărimea demografică și teritorială, prin dotările existente, densitatea și înălțimea clădirilor precum și prin activitățile specifice desfășurate (servicii și industrie).

Există mai multe criterii de clasificare a orașelor și anume:

- vechimea așezării;
- geneză;
- mărimea demografică;
- poziția geografică;
- funcții.

După vechime există pentru teritoriul României următoarele categorii:

Criterii de clasificare a orașelor

orașe antice: Constanța (Tomis), Mangalia (Callatis), Alba Iulia (Apulum), Turda (Potaissa), Cluj – Napoca (Napoca), Orșova (Dierna), Drobeta Turnu Severin (Drobeta), Turnu Măgurele (Turris), Hârșova (Carsium), Tulcea (Aegyssus), Isaccea (Noviodunum) ș.a., pentru a le aminti numai pe cele mai cunoscute și care au avut continuitate până în zilele noastre;

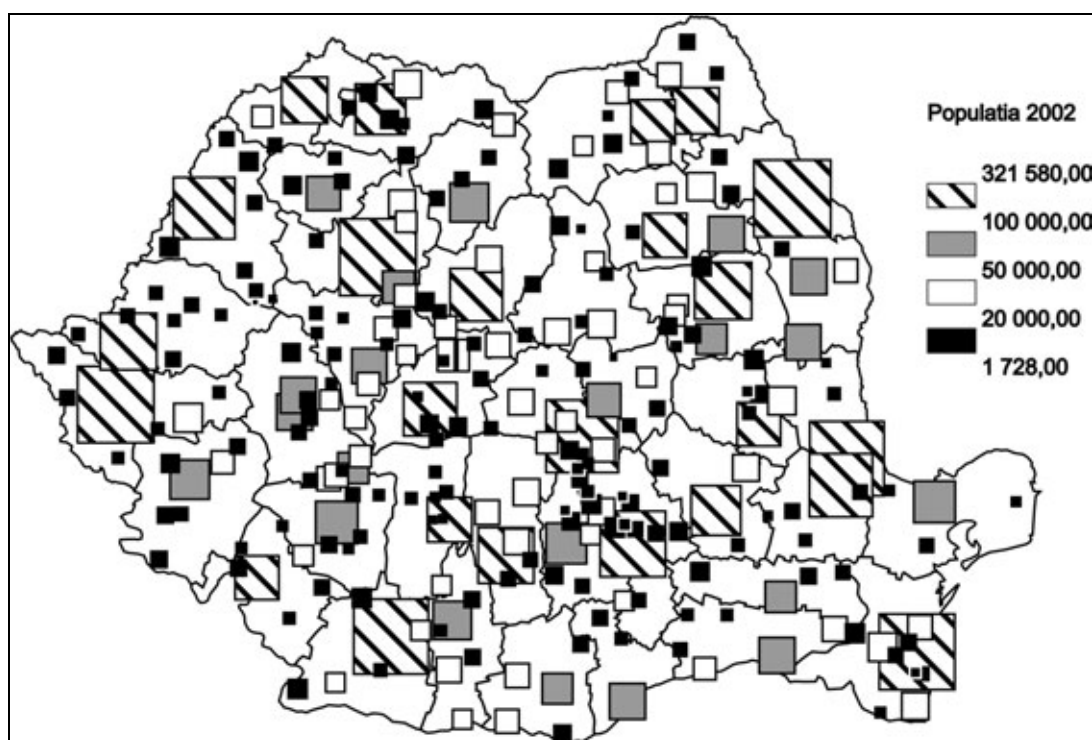

Fig.4 – Mărimea demografică a orașelor României în anul 2002 (cu excepția orașului București)

Clasificarea după
vechime și geneză

- orașe feudale, atestate documentar în perioada secolelor X-XV: Satu Mare, Oradea, Arad, Timișoara, Sibiu, Brașov, Făgăraș, Sighișoara, Bistrița, Siret, Suceava, Tg. Neamț, Iași, Bârlad, București, Câmpulung, Curtea de Argeș, Târgoviște, Brăila ș.a.
- orașe apărute în secolul XIX : Alexandria, Călărași, Oltenița, Corabia, Slobozia, Reșița, Pașcani, Simeria etc.;
- orașele contemporane, cele apărute după cel de-al doilea război mondial.

Un criteriu care completează pe cel anterior este cel al genezei orașelor sau mai bine spus a funcției inițiale a așezării. Astfel orașele antice au avut rolul de cetăți, fortărețe, deci funcția lor militară era preponderentă. Caracterul de cetate se păstrează și pentru orașele medievale (mai ales cele din Transilvania), dar se adaugă și un alt element de geneză, funcția de târg (comerțul). Dezvoltarea căilor de comunicație din secolul XIX a generat apariția unor orașe legate de activitățile portuare sau de cele feroviare. Se adaugă tot pentru același secol XIX orașele apărute în zone unde se valorificau resurse

primare (fie cele subsolice, fie resursele de suprafață, în special cele agricole).

În perioada actuală au apărut orașe prin trecerea unor așezări rurale în categoria de orașe, așezări care au polarizat, pe plan local, un spațiu rural prin activitățile desfășurate, dar și prin serviciile oferite.

După mărimea demografică există:

- orașe mici cu o populație sub 20 000 locuitori (161 din totalul celor 265 de orașe existente la recensământul din 2002);
- orașe mijlocii cu o populație cuprinsă între 20 000 și 100 000 de locuitori (79 de orașe în anul 2002);
- orașe mari cu peste 100 000 locuitori (24 de orașe);
- orașe foarte mari cu peste 1 milion de locuitori (1).

Clasificarea după funcții are în vedere ponderea celor care lucrează în cele trei sectoare de activitate economică: primar, secundar și terțiar. De regulă marile centre urbane precum și reședințele de județ, au funcții complexe sau mixte. Există orașe cu funcții de transport, turistice, industriale.

Clasificarea după
mărimea
demografică

Clasificarea
funcțională

Structura și clasificarea așezărilor rurale

Așezările rurale reprezintă legătura dintre populație și natura înconjurătoare. Orice așezare rurală are o componentă teritorială (vatra și moșia) și populația. Criteriile cele mai uzitate pentru clasificarea satelor sunt:

- mărimea demografică;
- structura vetrei;
- funcțiile, legate de baza economică a satelor.

După criteriul mărimii demografice există următoarele categorii:

- sate mici, cu mai puțin de 500 locuitori, sate care au o pondere de 43 % în totalul așezărilor rurale românești. În cadrul lor o categorie aparte sunt cele care au mai puțin de 100 locuitori, frecvent mai ales în zonele montane și în regiuni situate la distanțe mai mari de centrele urbane;
- sate de mărime mijlocie (500 – 2000 locuitori), cu două subcategorii: 500-1000 locuitori (zona de contact Munții Carpați-Subcarpați, Pod.Târnavelor și Delta Dunării); 1000 - 2000 locuitori (frecvente în zonele de contact câmpie-deal, în câmpiile înalte, depresiunile intramontane);
- satele mari (2000 – 6000 locuitori) sunt specifice zonele de câmpie, dar și podișurilor sau zonelor deluroase cu altitudini reduse și cu relief mai puțin accidentat)
- satele foarte mari (peste 6000 locuitori) sunt situate în Câmpia Română și Câmpia de Vest.

Din punct de vedere al structurii (modul de dispunere a gospodăriilor în vatra satului) se conturează în spațiul românesc două tipuri majore de sate: satul dispersat (risipit și răsfirat) și satul adunat (compact, concentrat și aglomerat).

Tipul risipit este caracteristic zonelor montane și celor cu un relief fragmentat. Casele sunt situate la distanțe variabile unele de altele. Configurația este determinată de relief, dar și de existența proprietății asupra terenurilor.

Criterii de
clasificare a
satelor

Rețineți categoriile
de așezări rurale
după mărimea
demografică

Așezări rurale cu
caracter dispersat
și adunat

Tipul răsfiat este specific zonelor subcarpatice, dar și în alte regiuni colinare. Casele sunt înconjurate de culturi de viță de vie, pomi fructiferi sau de pășuni și fânețe naturale.

Satul de tip adunat are vatra bine delimitată. Este prezent în câmpie, dar și zone depresionare.

Indiferent de tipul structural satele, în funcție de localizare lor, s-au dezvoltat fie de-a lungul axelor de circulație sau al arterelor hidrografice (așezări lineare sau de tip stradă), fie au avut o evoluție areolară sau pluricelulară (pornind inițial de la unul sau mai multe nuclee), fie mixtă.

După funcțiile economice așezările rurale se diferențiază în următoarele categorii:

Rețineți tipurile principale de așezări rurale după funcțiile economice

- așezări predominant agricole (cerealiere, legumicole, viticole, zootehnice, cu meșteșuguri sau industrie, cu rol dormitor);
- așezări rurale cu funcții predominant industriale (industrie extractivă și/sau prelucrătoare);
- așezări rurale cu funcții mixte;
- așezări rurale cu funcții speciale (turistice și/sau piscicole).

2.3.4. Principalele activități economice: agricultura, industria, serviciile.

Agricultura ca ramură economică de bază a economiei are în vedere o serie de aspecte legate de fondul funciar:

- calitățile naturale ale acestuia,
- elemente de îmbunătățire a calității fondului funciar,
- categoriile de utilizare a terenurilor.

Rețineți calitățile naturale ale fondului funciar

Calitățile naturale ale fondului funciar (sau ale pământului) au fost și vor fi mereu în actualitate. El este important pentru că reprezintă principalul element în asigurarea necesităților de hrană ale populației. Relieful, prin caracteristicile sale generale, a permis dezvoltarea unei economii agrare diferențiate în funcție de formele majore (munți, dealuri și podișuri, câmpii). Climatul temperat-continental al țării, rezultat al așezării geografice, permite practicarea unei agriculturi variate. Se adaugă la acestea prezența unor soluri fertile. Se apreciază că 25 % din suprafața totală a țării este acoperită cu soluri (clasa molisoluri) extrem de utilizate în agricultură. Asta nu înseamnă că, alte categorii nu sunt bune pentru activități agricole. Pe lângă aceste caractere naturale care favorizează activitățile agricole, există și o serie de condiționări naturale legate de înălțimea reliefului, de gradul de fragmentare al acestuia, de pante, de repartiția inegală, atât în timp, cât și în spațiu, a precipitațiilor atmosferice ș.a. Pentru eliminarea efectelor negative naturale sunt necesare *lucrări de îmbunătățire a calității fondului funciar*.

Categoriile de lucrări de îmbunătățire a fondului funciar

Principalele lucrări de îmbunătățire a calității fondului funciar sunt:

- Combaterea eroziunii (degradării) solurilor (efectuare corectă, perpendicular pe pantă, a arăturilor; crearea de culturi terasate, în regiunile deluroase; împădurirea versanților abrupti).
- Prevenirea inundațiilor prin îndiguri și desecări;
- Combaterea secetei prin irigații.

Aceste lucrări sunt condiționate de posibilitățile materiale ale celor care se ocupă cu activitatea agricolă.

Structura utilizării terenurilor este rezultatul atât al condițiilor naturale cât și al celor de natură social-economică. În literatura de specialitate sunt menționate următoarele categorii de utilizare a terenurilor:

- **terenuri agricole:** terenuri arabile, pășuni și fânețe naturale, terenuri pomicole și terenuri viticole;
- **terenuri neagricole:** terenuri forestiere, terenuri ocupate de ape, terenuri construite, terenuri ocupate de căi de comunicație, terenuri cu destinație specială, terenuri degradate.

La nivelul anului 2002 terenurile agricole dețineau 62,1 % din suprafața totală (peste 14,8 mil.ha), terenurile forestiere aveau o pondere de 28,5 % (peste 6,2 mil.ha), terenurile ocupate de ape 3,6 %, iar 5,8 % reprezintă celelalte categorii de terenuri neagricole menționate anterior.

Ramurile agriculturii sunt:

- cultura plantelor (cereale, plante tehnice, cartof, legume, viticultură și pomicultură);
- creșterea animalelor (bovine, porcine, ovine, păsări, albine, viermi de mătase).

Se adaugă aici, ca activități din domeniul primar (alături de agricultură și minerit) pescuitul și piscicultura precum și silvicultura (exploatarea lemnului).

Cultura cerealelor ocupă cele mai mari ponderi din suprafața cultivată. Grâul se cultivă pe teritoriul României de peste 4 000 de ani, iar zonele principale de cultură sunt: Câmpia Română, Câmpia de Vest, Câmpia Moldovei, Câmpia Transilvaniei, Podișul Getic și Podișul Dobrogei de Sud. Porumbul se cultivă în aproximativ aceleași zone la care se adaugă și regiunile deluroase și cele din depresiunile intracarpatică. Secara are ca arie de răspândire depresiunile intracarpatică și partea de nord a țării. Orzul se cultivă mai ales în Câmpia de Vest, Podișul Târnavelor, partea central-sudică a Câmpiei Române și în Dobrogea. Orezul este o plantă aclimatizată la noi și se cultivă actualmente pe suprafețe extrem de reduse în partea de sud.

Plantele tehnice sunt folosite ca surse de materie primă în industrie. Ele cuprind mai multe categorii:

- plante textile (în, cânepă);
- plante uleioase (floarea soarelui, soia, rapiță, ricin, in pentru ulei);
- sfecla de zahăr.

Terenuri agricole: 62,1%, terenuri forestiere: 28,5%, terenuri ocupate de ape: 3,6%, alte categorii de terenuri: 5,8%

Rețineți caracteristicile culturii cerealelor

Rețineți arealele de cultură a plantelor tehnice

Plantele textile cultivate sunt inul și cânepa, la care se adaugă și bumbacul, cu mențiunea că acesta se cultivă pe suprafețe extrem de reduse în Banat, Dobrogea și sudul Podișului Moldovei. Pentru in arealul de cultură cuprinde nordul Moldovei, nord-vestul țării și depresiunile intracarpatică, iar pentru cânepă zonele cele mai favorabile sunt: Câmpia de Vest, Podișul Transilvaniei, precum și pe văile principale din Pod.Moldovei.

Plantele uleioase se cultivă mai ales în județele Ialomița, Constanța, Timiș și Călărași, precum și în alte județe de câmpie, dar pe suprafețe mai restrânse.

Sfecla de zahăr se cultivă pe suprafețe mai mari în județele Timiș, Bihor, Mureș, Dolj, Ialomița și Botoșani.

Tot la capitolul de cultură a plantelor tehnice se adaugă tutunul și plantele medicinale și aromatice.

Cartoful are două regiuni caracteristice: Pod.Sucevei și culoarul Siretului, iar cea de-a doua este formată de județele: Brașov, Covasna și Harghita.

Cultura cartofului, alături de legumicultură, se practică pe suprafețe extinse în jurul marilor centre urbane, precum și în zonele de luncă.

Rețineți zonele viticole și podgoriile din România

Viticultura este o ocupație foarte veche. Pe teritoriul țării noastre se practică încă din antichitate. Condițiile naturale sunt favorabile acestei culturi, pe teritoriul României, așa cum s-a menționat trece limita nordică a acestei culturi. Suprafața cultivată cu viță de vie depășește cu puțin 240 000 ha (2002). Există 4 mari zone viticole, la care se adaugă o serie de podgorii și centre viticole:

- Zona viticolă a Subcarpaților de Curbură – cea mai extinsă; se desfășoară între Valea Troțușului și Valea Teleajenului și are în componență podgoriile: Panciu, Odobești, Cotești și Dealu Mare-Istrița.
- Zona viticolă Drăgășani, situată în Piemontul Getic pe Valea Oltului și a Oltețului.
- Zona viticolă din Transilvania cuprinde podgoriile Târnavelor și Alba Iulia.
- Zona viticolă Arad se extinde în Câmpia și Dealurile de Vest și cuprinde podgoriile: Pâncota, Șiria, Ghioroc, Păuliș, Lipova și Covăsinț.

Alte podgorii (suprafețe cultivate mai mici) cu producție însă de calitate se găsesc în Moldova (Cotnari, Iași, Huși, Bârlad, Dealurile Bujorului, Nicorești, Ivești), Dobrogea (Niculițel, Murfatlar și Ostrov), Podișul Getic (Ștefănești), în sudul Câmpiei Române (Segarcea, Greaca), Banat (Teremia Mare, Buziaș și Recaș), Transilvania (Bistrița) și nord-vest (Valea lui Mihai).

Rețineți zonele pomicole și soiurile de pomi fructiferi cultivate în România

Pomicultura reprezintă, de asemenea, o ocupație tradițională. Se practică în condiții similare cu vița de vie și pe o suprafață de 240000 ha (2002).

Cea mai mare zonă pomicolă este situată în Subcarpații sudici, (pornind din județul Vrancea și până în județul Vâlcea) extinsă și spre sud în unitățile naturale vecine. În această zonă se cultivă preponderent prun, măr și păr.

Zona din nordul Transilvaniei, pornind din împrejurimile orașului

Bistrița și până în zona Baia Mare și a județului Sălaj, este cea de doua zonă pomicolă, principala cultură fiind reprezentată de măr.

Cea de-a treia zonă pomicolă, unde predomină mărul, se află în partea sudică a Banatului urmată fiind de cea din sudul și sud-vestul Transilvaniei (județele Alba și Sibiu), precum și Depresiunea Hațegului.

O zonă mai dispersată se află în sudul Podișului Sucevei.

De asemenea, se cultivă pomi fructiferi și în jurul marilor orașe, în Dobrogea (piersic), precum și în alte zone deluroase și de podiș.

Creșterea animalelor. Este cea de-a doua ramură a agriculturii cu o pondere de 37,1 % (2002) în totalul producției agricole. Această activitate se bazează pe existența pășunilor și a fânețelor naturale, la care se adaugă culturile de plante furajere (sau de nutreț).

În anul 2002 pășunile și fânețele naturale dețineau o suprafață de 4,93 mil.ha fiind diferențiate pe trepte de relief (munți, deal, câmpie și luncă). Cele mai însemnate, atât din punct de vedere al suprafeței cât și al producției sunt pășunile și fânețele naturale aflate în zonele montane.

Culturile de plante furajere sunt răspândite în regiunile de câmpie și dealuri joase, dat fiind extinderea mai redusă a suprafețelor ocupate de pășuni și fânețe naturale. Dintre plantele cultivate amintim lucerna, trifoiul, borceagul, porumbul și rădăcinoasele pentru nutreț.

Creșterea bovinelor este specifică nordului și centrului Carpaților Orientali, Subcarpaților Moldovei, vestului Pod.Sucevei, estului Transilvaniei, centrul și sudul Moldovei, Dobrogea Centrală și de sud, precum și în zona din jurul capitalei.

Arealul de răspândire al porcinelor este legat de asigurarea hranei (porumb și cartof). Ponderi mai mari sunt deținute de Câmpia Română, Câmpia de Vest, estul Transilvaniei și nordul Moldovei.

Ovinele înregistrează valori mai ridicate în zone cu tradiție în acest domeniu: Dobrogea, Câmpia Română, la care se adaugă Câmpia de Vest, sudul Transilvaniei și estul Pod.Moldovei.

Păsările (avicultura) se cresc în majoritatea regiunilor țării, dar mai ales în zonele de cultură a cerealelor.

Apicultura (creșterea albinelor) și sericicultura (creșterea viermilor de mătase) sunt două ocupații tradiționale, prima înregistrând, în ultimii 10 ani o creștere a producției, iar cea de-a doua aflându-se într-un declin accentuat. Arealele care aveau această specializare a creșterii viermilor de mătase erau în culoarul Timișului și în partea de sud a Olteniei (areal de răspândire a dudului).

Pescuitul și piscicultura au tradiție pe teritoriul actual al țării. În conformitate cu caracteristicile rețelei hidrografice se deosebesc următoarele zone piscicole:

- apele interioare (păstrăv, mreană, știucă, biban);
- Dunărea, inclusiv Delta Dunării (crap, plătică, somn, sturioni);
- lacurile (crap, caras, hamsii, guvizi);
- Marea Neagră (sturioni, scrumbii, calcan, hamsii, guvizi etc.).

Industria are ca ramuri: industria extractivă, industria energiei electrice și termice, industria prelucrătoare.

Baza furajeră
pentru
creșterea
animalelor

Rețineți care sunt
arealele de
răspândire a
bovinelor,
porcinelor și
ovinelor

Avicultura,
Apicultura,
Sericicultura,

Pescuit și
piscicultură

Rețineți
clasificarea
ramurilor industriei
în industrie
extractivă,
ind.energiei
electrice și
termice, ind.
prelucrătoare

Industria extractivă cuprinde următoarele ramuri:

- industria de extracție și prelucrare a cărbunelui;
- industria de extracție a petrolului;
- industria de extracție a gazelor naturale;
- industria de extracție și preparare a minereurilor metalifere;
- industria de extracție și preparare a minereurilor neferoase și rare;
- industria de extracție a materialelor de construcții.

Industria de extracție și prelucrare a cărbunelui are o veche tradiție. Epuizarea rezervelor și costurile ridicate de exploatare au generat regresul însemnat al acestei ramuri.

Cărbunele este utilizat atât ca materie primă industrială, cât și drept combustibil. Din punct de vedere al valorii energetice cărbunii sunt clasificați în: cărbuni superiori (antracit și huiță) și cărbuni inferiori (cărbune brun, lignit și turbă).

Pentru România rezervele cele mai însemnate sunt cele de huiță, lignit și cărbune brun.

Bazinele de exploatare a huilei sunt Petroșani (Lupeni, Lonea, Petrila, Aninoasa ș.a.) și Munții Banatului (Anina, Doman, Secu, Lupac, Bigăr și Cozla).

Cărbunele brun se extrage din bazinele Comănești (jud. Bacău), Țebea (jud. Hunedoara) și Almaș (jud. Sălaj).

Lignitul este cărbunele energetic cel mai răspândit și se exploatează în următoarele bazine:

- Rovinari – Tismana, care alimentează termocentralele de la Turceni, Rovinari, Rogojelu și Tg. Jiu;
- Motru, care asigură cărbune pentru centralele Ișalnița, Turceni, Craiova II și Drobeta Tr. Severin;
- Valea Jițului, pentru alimentarea parțială a termocentralei de la Turceni;
- Horezu – Sud, pentru centrala de la Rm. Vâlcea;
- Muntenia Centrală, situat între Argeș și Buzău, cu exploatări la Schitu Golești, Ceptura, Filipeștii de Pădure, Doicești;
- Crișana, între Crișul Repede și Crasna;
- Baraolt, în județul Covasna.

Se remarcă concentrarea producției naționale în bazinele din Oltenia.

Industria de exploatare a petrolului este, la fel ca și industria carboniferă, o ramură tradițională a economiei românești. Petrolul este cunoscut și utilizat încă din secolul XV. Producția de petrol a cunoscut creșteri în perioada interbelică și apoi după anul 1970. În prezent (2002) producția depășește cu puțin 6 mil. t. anual, valoare ce permite protejarea resurselor proprii.

Ca repartitie geografică a resurselor se remarcă următoarele zone de exploatare:

- Subcarpații Moldovei (Moinești, Zemeș, Balcani, Tazlău ș.a.);
- Subcarpații dintre Râmnicu Sărat și Dâmbovița (Tisău, Berca, Arbănași, Beceni, Urlați, Bucov, Boldești, Băicoi, Țintea, Aninoasa și Moreni); reprezintă cea mai bogată regiune petrolieră;

Rețineți și localizați pe hartă bazinele carbonifere din România

Rețineți și localizați zonele de exploatare a petrolului din România

- Subcarpații dintre Dâmbovița și Jiu la care se adaugă și Podișul Getic (Moșoiaia, Vedea, Leordeni, Țicleni, Bălteni, Bustuchin, Iancu Jianu ș.a.);
- Câmpia Română are trei areale de exploatare situate în Câmpia Olteniei, partea centrală dintre Olt și Dâmbovița precum și în partea de est;
- Câmpia și Dealurile de Vest dețin exploatare în Câmpia Timișului și a Aradului precum și în zona dintre Crișul Repede și Someș;
- Platforma continentală a Mării Negre.

Rețineți și localizați zonele de exploatare a gazelor naturale din România

Industria de extracție a gazelor naturale. Gazele naturale se găsesc sub formă de zăcăminte asociate cu zăcămintele de petrol sau în zăcăminte separate, ultimele fiind caracterizate printr-un conținut ridicat de metan. Zăcămintele au fost valorificate pe scară largă, în industrie, mai ales după cel de-al doilea război mondial.

Zona Depresiunii colinare a Transilvaniei este arealul principal de extracție a gazului metan. În cuprinsul său se deosebesc trei sectoare. Un sector este situat la nord de Mureș (Câmpia Transilvaniei) cu exploatare la Sărmașu, Zau de Câmpie, Șincai ș.a. Sectorul central se desfășoară la sud de Mureș până la Hârtibaciu (Deleni, Cetatea de Baltă, Copșa Mică, Noul Săsesc, Sângeorgiu de Pădure, Miercurea Nirajului, Filitelnic, Nadeș). Cel de-al treilea sector se găsește situat între Hârtibaciu și Olt și are drept centru principal de extracție Ilimbav.

În exteriorul Carpaților se exploatează gaze naturale în Subcarpați și Podișul Getic, partea sudică a Câmpiei de Vest, în Subcarpații și Podișul Moldovei, în estul și centrul Câmpiei Române, bună parte din zăcăminte fiind asociate celor de petrol.

La fel ca și în cazul producției de petrol și producția totală de gaze naturale a scăzut constant în ultimii 10 ani, ajungând la peste 13.600 mil.m³ în anul 2002, scopul fiind acela al protejării resurselor.

Mineruri de fier și mineruri de mangan

Industria de extracție și preparare a minerurilor metalifere. Minerurile metalifere sunt cunoscute și utilizate din timpuri istorice, dovadă fiind numeroasele descoperiri arheologice ce atestă acest lucru.

Resursele metalifere sunt formate din: minereu de fier, minereu de mangan, mineruri neferoase (cupru, plumb, zinc, aur, argint, bauxită și metale rare).

Minerurile de fier se folosesc ca materie primă în industria siderurgică la fabricarea fontei și a oțelului. Principalele zone de extracție sunt: Munții Poiana Ruscă (Teliuc, Ghelari, Vadu Dobrii), Munții Banatului (Dognecea și Ocna de Fier), Munții Harghita (Vârghiș, Lueta) și în partea nordică a Munților Apuseni (în Munții Gilău și Muntele Mare). Minerurile de mangan cele mai însemnate se găsesc în zona Iacobeni – Vatra Dornei din Depresiunea Dornelor.

Exploatarea și prelucrarea primară a minerurilor de metale colorate: cupru, plumb și zinc

Dintre metalele colorate (cupru, plumb și zinc) cel mai important este cuprul. El se găsește sub formă de minereu cuprifera, dar și în compoziția minerurilor complexe. Centrele de exploatare se găsesc în grupa vulcanică nordică a Carpaților Orientali (Cavnic, Baia Sprie, Nistru, Ilba, Băiuț, Șuitor, Herja), în Munții Maramureșului (Borșa, Burloaia și Toroioaga), în Munții Bistriței (Fundu Moldovei și Leșu

Ursului), Munții Hășmaș (Bălan), Munții Banatului (Moldova Nouă și Sasca Montană), Munții Poiana Ruscă, Munții Apuseni (Roșia Poieni, Zlatna, Avram Iancu). Se adaugă și zăcămintele de la Altîn Tepe din Dobrogea.

Prelucrarea primară a minereurilor de cupru se realizează la Baia Mare și Zlatna.

Plumbul se extrage din minereurile complexe exploatate la Baia Sprie și Herja (zona Baia Mare), Rușchița (Munții Poiana Ruscă) și la Baia de Arieș (Munții Apuseni).

Zincul se exploatează în zona Baia Mare (Nistru, Cavnic, Băiuț, Ilba), Țara Oașului (Tarna Mare) precum și în zona Hațeg (Munții Poiana Ruscă).

Cele trei metale au o largă utilizare în industria prelucrătoare la fabricarea conductorilor electrici (cupru), conducte și acumulatori (plumb), tablă inoxidabilă, electrozi și piese de uz casnic (zinc).

Un alt metal des utilizat în diverse ramuri industriale este aluminiul. El se găsește în natură sub formă de bauxită. Zăcămintele cele mai însemnate se găsesc în Munții Pădurea Craiului (Roșia, Vârciorog și Zece Hotare), iar prepararea se face la Dobrești. După preparare bauxita se transformă în alumina (Oradea) și apoi în se obține metalul – aluminiu la Slatina. O unitate de preparare a aluminei există și la Tulcea, aceasta fiind construită pentru a funcționa pe bază de import de bauxită.

Exploatare și prelucrare primară a bauxitei

Minereurile auro-argintifere sunt cantonate în Munții Gutâi (Cavnic, Baia Sprie, Herja, Săsar, Șuior, Ilva) și în Munții Apuseni (Brad, Gura Barza, Săcărâmb, Băița, Zlatna, Roșia Montană și Abrud). Obținerea metalelor se face la Baia Mare, iar prelucrarea primară la Zlatna și Crișcior – Brad.

Minereuri auro-argintifere

În afara acestor resurse mai există și resurse de metale rare aflate în natură sub formă de sulfuri polimetalice. Dintre acestea cele mai importante sunt: magneziu, cinabru (mercur), bismut, arseniu, wolfram, seleniu și stibiu.

Rocile de construcție constituie alte resurse ce se exploatează în cadrul industriei extractive.

Roci de construcție: granit, bazalt, andezit, calcar, argilă, pietrișuri, nisipuri, marmură

O primă categorie de roci sunt cele vulcanice: granit, bazalt, andezit și tufuri vulcanice. Granitul are ca exploatări Măcin și Iacobdeal (nordul Dobrogei) și cele de la Zam și Săvârșin (Munții Zarandului). Bazaltul se exploatează la Racoș (jud. Brașov), Toplița (jud. Harghita), precum și în Munții Metaliferi. Andezitul se valorifică în exploatările de la nord de Baia Mare din Munții Oaș-Gutâi, precum și la Bixad și Malnaș (grupa vulcanică sudică a Carpaților Orientali).

Dintre rocile sedimentare cele mai cunoscute și utilizate sunt calcarele, argilele, pietrișurile și nisipurile. Calcarul se folosește la fabricarea cimentului; de aceea fabricile de ciment sunt amplasate în apropierea carierelor de exploatare: Mahmudia, Topalu, Basarabi (Dobrogea), Bicaz (Carpații Orientali), Hoghiz (Pod. Transilvaniei), Bârsești – jud. Gorj (Carpații Meridionali), Turda, Săndulești (Munții Apuseni).

Argilele au o largă răspândire, cele mai valoroase fiind rezervele de caolin folosit ca materie primă în industria porțelanului.

Pietrișurile și nisipurile sunt, de asemenea, extrem de

răspândite, fiind utilizate în construcții. Exploatarea lor se realizează în balastiere, cele mai mari fiind situate de-a lungul principalelor artere hidrografice.

Marmura reprezintă o resursă însemnată și căutată la export. Este o rocă ce provine din metamorfozarea (transformarea) calcarului în interiorul scoarței terestre. Cariere de marmură se găsesc la Rușchița, Alun, Căprioara, Moneasa, Vașcău ș.a.

Industria energiei electrice și termice. Această ramură este vitală pentru întreaga activitate economico-socială. Nici un domeniu nu se poate dezvolta fără consum de energie electrică, iar viața omului nu poate fi concepută fără energie.

Sistemul energetic al României este format din termocentrale, hidrocentrale și centrale nucleare (Cernavoda).

Termocentralele care funcționează se bazează pe cărbune și gaze naturale. Ele funcționează în regim de centrale electrice și termice. După puterea instalată termocentralele se clasifică în (Erdeli G., Cucu V., 2005):

- termocentrale foarte mari (putere mai mare de 1000 MW): Ișalnița, Brăila, Rovinari, Turceni;
- termocentrale mari (500-1000 MW): Mintia, Paroșeni, București Sud, Iernut, Borzești, Brazi, Luduș și Doicești;
- termocentrale cu putere medie 100-500 MW: Comănești, Oradea, Palas, Rm.Vâlcea, Galați, Iași Pitești, Suceava, Călărași ș.a.
- centrale electrice de termoficare (sub 100 MW): Arad, Timișoara, Brașov, Piatra Neamț etc.

În privința hidrocentralelor rolul cel mai însemnat îl are Dunărea la care s-au adăugat de-a lungul timpului o serie de amenajări pe râurile interioare:

- Bistrița cu o hidrocentrală la Stejaru (210 MW) și alte 12 microhidrocentrale;
- Argeș cu un sistem de hidrocentrale ce totalizează peste 450 MW;
- Lotru, cu hidrocentralele Lotru-Ciunget și Brădișor;
- Someșul Mic cu hidrocentralele Mărișelu, Tarnița și Gilău.
- Există de asemenea amenajări hidroenergetice pe Sebeș (Gâlceag și Șugag), Râul Mare din Retezat, Olt, Cerna-Motru-Tismana.

Pe Dunăre sunt cele două hidrocentrale de la Porțile Fier I și II, iar pe râul Prut microhidrocentrala de la Stâncă – Costești.

Rețineți care sunt principalele termocentrale și hidrocentrale și care este repartiția lor geografică

Rețineți care sunt subramurile industriei alimentare și relațiile dintre repartiția geografică a centrelor, sursele de materii prime și centrele de consum

Industria prelucrătoare a cunoscut, în ultimii 15 ani, un regres considerabil datorită noilor condiții de dezvoltare a societății românești. Trecerea de la economia centralizată la cea de liberă concurență, precum și reducerea intervenției statului în economie au fost factori care au condus la declinul acestei ramuri.

Dintre ramurile industriei prelucrătoare s-a menținut și în unele cazuri a luat amploare industria alimentară, datorită cererii populației, dar și datorită existenței surselor de materii prime, precum și investițiilor care s-au realizat în domeniu.

Industria alimentară are o gamă largă de subramuri, în strânsă legătură cu materiile prime utilizate și cu produsele obținute:

- Industria morăritului și a panificației se află amplasată în mari centre de consum precum și zonele de cultură a cerealelor.
- Industria zahărului este localizată în apropierea zonelor de cultură a sfeclei de zahăr. Unități tradiționale sunt Săscut, Chitila, Bod, Tg.Mureș, Roman, Arad, Timișoara.
- Industria uleiurilor vegetale folosește în principal semințele de floarea soarelui, dar și alte plante uleioase. Centrele cele mai importante sunt: Iași, Galați, Buzău, Slobozia, Constanța, București, Podari, Oradea, Carei și Timișoara.
- Industria conservelor cu mai multe subramuri: conserve de fructe (Vălenii de Munte, Băiculești, Râureni, Tg.Jiu, Dej, Baia Mare, Bistrița, Hațeg ș.a.), conserve de legume (în principalele bazine legumicole), conserve de pește (Tulcea, Constanța, Galați și Sulina), conserve din carne.
- Industria produselor lactate are centrele tradiționale amplasate în zone de creștere a bovinelor (Remetea, Câmpulung Moldovenesc, Vatra Dornei, Baraolt, Reghin, Sighișoara, Cluj Napoca, Botoșani etc.).
- Industria băuturilor alcoolice are ca materii prime sursele oferite de viticultură și pomicultură. Principalele centre de vinificație se găsesc în zonele de cultură a viței de vie.
- Industria berii utilizează resurse locale (orz), dar și resurse din import, cele mai vechi fabrici fiind la București, Azuga, Tg.Mureș, Oradea și Timișoara, la care s-au adăugat cele de la Constanța, Pitești, Iași, Satu Mare, Miercurea Ciuc ș.a.
- Industria băuturilor răcoritoare s-a extins în ultimii ani prin pătrunderea pe piața românească a unor conerne cunoscute în domeniu: Coca Cola, Pepsi Cola ș.a.

Industria textilă și a încălțăminteii sunt ramuri cu tradiție. Primele începuturi datează din secolul al XIX-lea, când se înființează primele fabrici de postav. Aceste ramuri au avut o dezvoltare mai mare în perioada anterioară anului 1989. Ulterior toate subramurile au intrat într-un declin accentuat datorită pierderii piețelor de desfacere, a concurenței din domeniu.

Industria lânii este legată de două zone tradiționale în creșterea ovinelor și are drept centre două orașe cu așezările din apropiere: Brașov și Sibiu. Existau și alte centre: Constanța, Timișoara, București, Siret, Beclean, Alba Iulia ș.a.

Rețineți care sunt subramurile industriei textile și a încălțăminteii și repartitia lor geografică

Industria inului și a cânepii are drept centre de prelucrare (topitoriile și filaturile) situate în zonele de cultură a acestor plante. Scăderea suprafețelor cultivate și reducerea cererii s-a repercutat și în regresul acestei subramuri.

Industria de prelucrare a lemnului este condiționată de repartiția sursei de materie primă, la care se adaugă cererea pieței

Industria confecțiilor și a tricotajelor este caracterizată prin prezența unor unități de dimensiuni mult mai mici, decât înainte de 1990, situate la București, Satu Mare, Craiova, Călărași, Focșani, Suceava, Oradea, Arad, Vaslui, Brăila, Drobeta Turnu Severin, Cluj-Napoca, Botoșani, Miercurea Ciuc.

Industria încălțămintei. Unitățile acestei ramuri au integrate tăbăcării pentru prelucrarea pieilor naturale. De asemenea se utilizează și înlocuitori furnizați de industria chimică (piele și talpă sintetică ș.a). Cele mai importante centre sunt: București, Timișoara, Cluj-Napoca, Oradea, Sibiu, Suceava, Brașov, Bacău, Mediaș, Arad ș.a.

Industria de prelucrare a lemnului are o repartiție geografică în concordanță cu cea fondului forestier. Industria cherestelei este localizată în Carpații Orientali și Subcarpații Moldovei, centrele cele mai cunoscute fiind Gura Humorului, Vatra Dornei, Vișeu de Sus, Prundu Bârgăului, Borșa, Piatra Neamț, Gheorgheni, Covasna sau Nehoiu. În Carpații Meridonali centrul cel mai important este Brezoi, iar în Carpații Occidentali, Huedin.

Valorificarea cea mai eficientă a masei lemnoase o realizează industria mobilei localizată la București, Bacău, Reghin, Pitești, Suceava, Sighetu Marmăției, Drobeta Turnu Severin, Cluj-Napoca, Satu Mare, Brașov, Constanța ș.a.

Industria celulozei și a hârtiei este legată de prezența materiei prime și a resurselor de apă. Cele mai importante centre sunt în zonele Brașov-Zărnești, Bacău, nord-vestul Transilvaniei (Prundu Bârgăului, Dej, Bistrița, Cluj-Napoca).

Rețineți subramurile industriei chimice și principalele centre de producție

Industria chimică a posedat și posedă resurse variate, dar care sunt insuficient valorificate, mai ales cele care se găsesc în cantități relativ mari (sarea și gazele naturale).

Industria produselor clorosodice s-a extins datorită rezervelor de sare și are drept centre unități amplasate la Govora, Borzești, Rm.Vâlcea, Turda, Ocna Mureș, Târnăveni.

Industria îngrășămintelor chimice și-a restrâns activitatea, centre tradiționale fiind Craiova, Slobozia, Năvodari.

Industria farmaceutică și a produselor cosmetice are drept centre recunoscute: București, Iași, Cluj Napoca și Brașov.

Detergenții se fabrică în principal la Ploiești, Timișoara și Galați.

Rețineți subramurile materialelor de construcții și principalele centre de producție

Industria petrochimică s-a dezvoltat în cadrul platformelor industriale de rafinare a petrolului la Barzi, Ploiești, Teleajen, Dărmănești, Onești, Pitești, Suplacu de Barcău, Câmpina, Năvodari. Se produc cauciuc sintetic, mase plastice, fibre și fire sintetice, precum și diverse produse petroliere.

Industria materialelor de construcții cuprinde ca subramuri: industria lianților, industria ceramicii, industria sticlei și porțelanului.

Industria lianților. În cadrul acestei subramuri industria cimentului este cea mai însemnată, centrele actuale fiind: Bicăz, Tașca, Hoghiz, Turda, Fieni și Câmpulung.

Industria ceramicii pentru construcții are o răspândire destul de mare, dat fiind și prezența argilei, ca materie primă.

Industria sticlei se bazează pe valorificarea nisipului cuarțos. Centrele tradiționale sunt: Mediaș, Târnăveni, Boldești Scăieni, Buzău, București, Turda, Dorohoi, iar pentru porțelan: Curtea de Argeș, Alba Iulia, Cluj-Napoca.

Rețineți
caracteristicile
industrii
siderurgice

Industria siderurgică. Este o ramură industrială care a avut o dezvoltare intensivă înainte de 1990, ajungând la unități economice supradimensionate atât din punct de vedere al numărului de salariați cât și al producției. Dezvoltarea s-a realizat pe baza exploatării resurselor de minereu de fier, a importului de minereu de fier, a existenței cărbunilor cocsificabili, dar și datorită consumului cerut de industrializarea masivă a țării în intervalul 1950-1990. Să menționăm că în acest domeniu exista și o tradiție ce datează de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX. În prezent centrele siderurgice funcționează la capacități reduse, chiar dacă în bună parte au fost privatizate. Centrele de tradiție sunt: Hunedoara, Reșița, Galați, Târgoviște, București, Călan, Nădrag, Oțelu Roșu.

Industria constructoare de mașini este, de asemenea, o ramură care a suferit modificări radicale după 1990, în sensul restructurării unor unități, restrângerii activității și chiar închiderea multor întreprinderi care s-au dovedit a fi nerentabile.

Subramurile și centrele mai însemnate ale acestei industrii sunt:

- Industria de mașini și echipamente produce utilaje pentru diverse ramuri industriale, mașini și utilaje agricole, mașini unelte, bunuri metalice de uz gospodăresc. Centrele specializate și recunoscute pe plan mondial sunt cele care produc utilaj petrolier: Ploiești, Târgoviște, Câmpina, București, iar pentru bunuri de consum: Găești, Mediaș, Sighișoara, Satu Mare.
- Industria de echipamente electrice și optice are drept centre mai importante București, Craiova, Timișoara, Brașov, Sibiu, Arad, Iași, Tg.Mureș, Cugir, Curtea de Argeș.
- Industria mijloacelor de transport produce utilaj feroviar (Arad), automobile (Pitești-Mioveni, Craiova); capacități de producție a camioanelor există la Brașov, București și Mediaș, iar șantiere navale reprezentative sunt cele de la Constanța, Mangalia, Brăila, Galați, Drobeta Turnu Severin și Tulcea; industria aeronautică are drept centre București și Ghimbav (Brașov).

Rețineți
subramurile și
centrele mari ale
industrii
constructoare de
mașini

Rețineți importanța transporturilor și clasificarea după mediul în care se află rețeaua:
 Feroviare,
 Rutiere,
 Fluviale, Maritime,
 Aeriene, Speciale,
 Telecomunicații

Transporturile. Din categoria serviciilor transporturile sunt esențiale nu numai pentru economie, ci și pentru întreaga dezvoltare a societății umane. Din punct de vedere economic transporturile asigură aprovizionarea cu materii prime a unităților economice, facilitează desfacerea produselor în funcție de cerere, permite deplasarea forței de muncă; transporturile sunt servicii fără de care comerțul și turismul nu pot fi concepute. Viața de zi cu zi a omului modern nu mai poate exista fără prezența transporturilor. Sub termenul generic de transporturi se include activitatea de transport care presupune: un mijloc de transport, o cale (rețea) de transport, o forță de muncă calificată care să asigure desfășurarea normală a activității, precum și cei care utilizează transporturile, călători și mărfuri.

Există mai multe criterii de clasificare a transporturilor. Cel mai cunoscut și uzitat criteriu este cel al mediului în care se află rețeaua de transport:

- transporturi pe uscat: feroviare și rutiere;
- transporturi pe apă: fluviale și maritime;
- transporturi aeriene;
- transporturi speciale;
- telecomunicații.

Rețineți cele opt magistrale feroviare ale României

Transporturile feroviare dispun de o rețea de 11.002 km (2002) din care 3.950 km sunt electrificați. Cel mai important nod feroviar este capitala, orașul București. De aici pornesc cele opt magistrale feroviare din care se ramifică și o serie de linii secundare:

- București – Craiova (prin Roșiori de Vede sau Pitești) – Timișoara;
- București – Brașov – Făgăraș – Sibiu – Deva – Arad – Curtici;
- București – Brașov – Sighișoara – Teiuș – Cluj-Napoca – Oradea – Episcopia Bihorului;
- București – Brașov – Ciceu – Deda – Dej – Baia Mare – Satu Mare – Halmeu;
- București – Ploiești – Mărășești – Bacău – Suceava – Vicșani;
- București – Ploiești – Mărășești – Tecuci – Iași;
- București – Urziceni – Făurei – Brăila – Galați;
- București – Fetești – Cernavoda – Constanța – Mangalia.

Deși s-au produs o serie de modificări pozitive în transportul de călători numărul acestora s-a redus substanțial în ultimii ani, de la peste 480 milioane persoane în 1989, la 95,6 milioane persoane în anul 2002. Scăderea este condiționată de concurența transportului rutier, de creșterea costurilor de transport, scăderea puterii de cumpărare a populației, dar și de scăderea mobilității populației.

Declinul economic general din ultimii 15 ani s-a repercutat și asupra scăderii traficului de mărfuri, de la peste 300 milioane tone în 1989 la 70,6 milioane tone în 2002.

Transporturile rutiere se efectuează pe o rețea de drumuri de 78896 km din care 19958 km sunt modernizați (2002). Principalele artere rutiere urmăresc traseul căilor ferate magistrale. Există două

Rețineți caracteristicile transporturilor rutiere

tronsoane de autostradă: București – Pitești și București – Cernavodă (ca parte a autostrăzii București – Constanța). La fel ca și în cazul transporturilor feroviare și acest tip de transport a înregistrat un regres astfel: transportul de călători a marcat o scădere de la 878,5 milioane persoane în 1989 la 192 milioane persoane în 2002, iar cel de mărfuri de la 2,4 miliarde t. în 1989 la 267,1 milioane t. în 2002.

Transportul
fluvial pe
Dunăre,
Transport
maritim,
Porturi
principale

Transporturile fluviale se realizează pe Dunăre și canalul Dunăre-Marea Neagră, iar principalul element pentru transporturile maritime îl reprezintă portul Constanța. Din punct de vedere al traficului, dar și al capacității de depozitare a mărfurilor cele mai importante porturi sunt Galați și Constanța, care sunt considerate ca porturi foarte mari. În categoria porturilor mari sunt incluse Brăila, Tulcea și Sulina. Porturile cu capacități medii sunt: Giurgiu, Călărași, Orșova și Cernavoda, celelalte fiind incluse în categoria celor mici. De remarcat este prezența șantierelor navale și a instalațiilor de reparații ca servicii conexe transportului naval. Să reținem că sectorul fluvial (destinat în exclusivitate traficului fluvial) se desfășoară de la Baziaș la Brăila, iar de aici și până la vărsarea în Marea Neagră Dunărea poate fi străbătută și de nave maritime.

Rețineți rutele
aeriane interne

Transporturile aeriene interne s-au extins după cel de-al doilea război mondial. Cursele principale interne, asigurate de compania TAROM, pornesc din București spre: Iași, Constanța, Suceava, Tg.Mureș, Bacău, Cluj-Napoca, Baia Mare, Tulcea, Arad, Oradea și Timișoara.

Legăturile aeriene externe ale României au ca punct de plecare aeroportul Henri Coandă (Otopeni) și sunt deservite atât de compania națională TAROM, dar și de alte companii românești și străine. Cele mai multe linii aeriene leagă Bucureștiul de marile orașe europene, apoi de orașele nord-africane și din estul Mediteranei, la care adaugă legături cu America de Nord și Asia.

Transporturi
speciale

Telecomunicații

Transporturile speciale sunt reprezentate de conductele de petrol, cele de gaze naturale, chimioductele (pentru transportul diverselor produse chimice), transportul pe bandă (specific zonelor miniere), transportul pe cablu (zone miniere, forestiere și în turism) și liniile de transport a energiei electrice.

Telecomunicațiile sunt reprezentate de rețeaua telefonică fixă, rețelele de telefonie mobilă, care au înregistrat o mare extindere după 1990, la fel ca numărul posturilor de radio și televiziune. La toate acestea se adaugă rețelele de comunicații electronice și accesul tot mai larg al instituțiilor, agenților economici și persoanelor fizice la internet.

Rețineți
caracteristicile
comerțului exterior

Comerțul este o ramură economică care asigură legăturile economice cu alte state, precum și relațiile dintre producători și consumatori în interiorul țării. Rezultă deci că există un comerț exterior și un comerț interior.

În general, în ultimii ani valoarea totală a exportului este mai mică decât cea a importului ceea ce duce la crearea unui sold negativ al comerțului exterior al României. Dintre produsele exportate se remarcă: articole textile, metale și produse metalice, îngrășăminte chimice, uleiuri minerale ș.a., iar la import predomină: mașini și aparate, echipamente electrice și electronice, produse alimentare,

produse chimice ș.a.

România realizează cele mai active schimburi economice cu Italia, Germania, Franța, Marea Britanie, Ungaria, Austria, Olanda, Turcia, Belgia, Grecia, Coreea de Sud, Japonia. A crescut în ultimul timp și schimburile economice cu SUA, Canada, China sau Australia.

Comerțul interior

Comerțul interior este o activitate cu o dinamică accentuată în ultimii 15 ani. Se constată o creștere a vânzărilor, a suprafeței comerciale și o sporire a numărului agenților economici din domeniu. Au apărut concentrări de complexe comerciale ce aparțin unor firme de renume din Europa. Cea mai intensă activitate comercială este specifică orașelor mari și mijlocii. De asemenea se constată o concentrare de activități comerciale în București și în apropierea sa.

Rețineți cele mai însemnate zone turistice

Turismul este o ramură care are condiții prielnice de dezvoltare, datorită potențialului turistic natural și antropoc de care dispune România, dar și cererii de servicii turistice. Cele mai importante zone turistice sunt: Valea Prahovei, Brașov, Bucovina, Maramureș, Litoralul Mării Negre, Delta Dunării, Zona Porțile de Fier. La acestea se adaugă atracțiile turistice ale capitalei și ale marilor orașe ale țării.

2.4. Metode și mijloace didactice utilizate în observarea, descrierea și relaționarea elementelor geografice

Obiective de referință ale Curriculumului școlar

Metodele și mijloacele utilizate vor avea ca finalitate realizarea obiectivelor de referință care sunt precizate în Curriculum școlar pentru clasa a IV a referitor la observarea, descrierea și relaționarea elementelor geografice pe baza unor surse diferite:

- să observe empiric, nedirijat și dirijat elemente din realitatea înconjurătoare;
- să înregistreze date observate;
- să identifice în diferite surse de informare (texte, hărți, imagini) caracteristici ale realității înconjurătoare;
- să descopere relații simple între diverse elemente de mediu observate direct sau percepute mediat (redate în diferite moduri);
- să compare elemente și relații la niveluri și scări diferite;
- să sesizeze anumite elemente de ordonare spațială.

Mijloace: hărți, atlas, manual, fotografii, diapozitive

Pentru realizarea acestor obiective se vor utiliza următoarele metode: metoda observației, metoda explicației, metoda comparației, metoda lucrului cu harta, iar ca mijloace hărți fizico și economico-geografice, atlase, manualul, fotografii și diapozitive.

Metoda explicației

Metoda explicației va avea în vedere prezentarea clară a tuturor noțiunilor legate de caracterele geografice generale ale teritoriului României. Se vor defini, rând pe rând, noțiunile de relief, climă, ape, vegetație, faună, soluri, populație, așezări omenești, ramuri economice. Expunerea și explicarea acestor caracteristici, prezentate în cadrul acestui capitol, trebuie să fie însoțite de explicarea relațiilor de intercondiționare dintre ele, cu accent pe interrelațiile dintre elementele naturale și cele umane.

Metoda comparației

Metoda comparației trebuie utilizată concomitent cu cea a explicației pentru a scoate în evidență în principal particularitățile

naturale și antropice ale celor trei mari unități de relief: munții, dealurile și podișurile, câmpiile.

Metoda
observației

Pentru atingerea obiectivelor enunțate se va cere elevilor să observe empiric elementele din orizontul local și să înregistreze datele observate legate de formele de relief, caracteristicile temperaturii aerului, precipitațiilor și vânturilor, apele, vegetația, animalele, solurile, caractere ale populației, așezărilor și activităților economice.

Tot pe baza metodei observației se va cere elevilor să completeze fișe privind calendarul naturii, cu specificarea relațiilor care există între elementele climatice, vegetația, animalele, debitul apelor și caracteristicile activităților umane.

Metoda
lucrului cu
harta

Metoda lucrului cu harta presupune localizarea de către profesor a elementelor de conținut, explicarea semnelor și culorilor convenționale, precum și cerința ca elevii să descifreze pe hărțile din atlas, din manual și pe cele murale aceste elemente.

Test de autoevaluare 4

**Răspundeți la următoarele întrebări, prin încercuirea răspunsului
A= adevărat sau F= fals**

1. Relieful României a evoluat în strânsă concordanță cu relieful Europei ? A / F
2. Munții Carpați s-au format preponderent prin erupții vulcanice ?
A / F
3. Subcarpații sunt situați la exteriorul Carpaților Orientali și a Carpaților Meridionali ? A / F
4. Clima României este temperat-continentală de tranziție ? A / F
5. Rețeaua de ape curgătoare a României este, în exclusivitate, danubiană ? A / F
6. Lacul Sf. Ana este singurul lac tectonic de pe teritoriul României?
A / F
7. Etajele de vegetație, faună și soluri corespund etajelor de relief ? A / F
8. Mișcarea naturală a populației României este rezultatul diferenței dintre numărul celor născuți și numărul celor plecați într-un an de zile? A / F
9. Satele specifice zonei de munte sunt mici ca număr de locuitori, iar casele sunt situate la distanțe mai mari unele de altele? A / F

10. În anul 2002 în România exista un număr de 265 de orașe ?
A / F
11. Majoritatea orașelor României sunt orașe mari cu peste 100 000 de locuitori ? A / F
12. Terenurile agricole cuprind terenuri arabile, pășuni și fânețe naturale, livezi și vii ? A / F
13. Cerealele se cultivă preponderent în Câmpia Română și Câmpia de Vest ? A / F
14. Zona viticolă cea mai însemnată se găsește în Subcarpații Curburii ? A / F
15. Cultura cartofului se practică intens în Pod. Sucevei și în depresiunile intramontane din Carpații Orientali ? A / F
16. Zona tradițională de creștere a bovinelor este Podișul Dobrogei ?
A / F
17. Zăcămintele de gaze naturale se găsesc, în exclusivitate, în aceleași zone cu zăcămintele de petrol ? A / F
18. Cele mai bogate zăcămintele de cărbuni din România sunt cele de lignit ? A / F
19. Bauxita se exploatează în Munții Pădurea Craiului ? A / F
20. Cele mai multe centre de exploatare a lemnului sunt în Carpații Orientali și Subcarpații Moldovei ? A / F
21. În România există o singură centrală nucleară, cea de la Cernavoda ? A / F
22. Orașul București este locul de pornire al celor 8 magistrale feroviare ale țării ? A / F
23. Cel mai mare port al României este orașul Galați ? A / F
24. Valoarea exporturilor României a fost, în ultimii ani, mai mică decât valoarea importurilor ? A / F
25. Municipiul Brașov și împrejurimile sale constituie una din zonele turistice importante ale țării ? A / F

Lucrare de verificare 2

Caracterizați din punct de vedere geografic Munții Carpați

Precizări privind redactarea:

1. Așezarea geografică se referă la: poziția lanțului carpatic în Europa, subdiviziuni și limitele Carpaților Românești.

2. Caracterizarea sumară a elementelor fizico-geografice vizează: modul de formare și evoluția lor în timp geologic, formele majore de relief, corespondența dintre etajele climatice și cele de vegetație, faună și soluri, caracterizarea rețelei de ape și resursele naturale.

3. Pentru caracterizarea populației se vor preciza: zonele cu populație mai numeroasă și ocupațiile principale ale locuitorilor, în strânsă concordanță cu particularitățile naturale (fizico-geografice).

4. Caracterizarea așezărilor va avea în vedere: tipuri de sate după numărul de locuitori, structura așezărilor și funcțiile acestora, precum și enumerarea orașelor mai importante.

5. Activitățile economice vor cuprinde o scurtă descriere a activităților principale actuale: agricultură, industrie, rețea de căi de comunicații, turism.

Notă: Se vor utiliza cunoștințele de la pag. 23-55 precum și informațiile cuprinse într-o hartă fizico-geografică a României, fie murală sau cea care se găsește în orice atlas geografic școlar.

Lucrarea nu va depăși 4 pagini și va fi transmisă tutorelui direct sau prin poșta electronică.

Notare: 1 punct din oficiu, câte 1 punct pentru răspunsuri complete la problemele 1 și 3, 3 puncte pentru caracterizarea elementelor fizico-geografice, câte 2 puncte pentru răspunsuri complete la problemele 4 și 5.

Bibliografie

Erdeli G., Cucu V., (2005), *România. Populație, așezări umane, economie*, Edit. Transversal, București, pag.97-379.

Pop P.Gr., (2000), *Carpații și Subcarpații României*, Edit. Presa Universitară Clujeană, pag.5-28 și 201-204.

Tufescu V., (1974), *România. Natură, om, economie*, Edit.Științifică, București, pag.23-330.

x x x (1983), *Geografia României, I, Geografia fizică*, Edit.Academiei, București, pag.21-547.

Răspunsurile corecte la testul de autoevaluare 4 sunt:

1A, 2F, 3A, 4A, 5F, 6F, 7A, 8F, 9A, 10A, 11F, 12F, 13A, 14A, 15A, 16F, 17F, 18A, 19A, 20A, 21A, 22A, 23F, 24A, 25A.

Unitatea de învățare 3

ELEMENTE DE GEOGRAFIE REGIONALĂ A ROMÂNIEI

Cuprins

3.1. Obiectivele unității de învățare	61
3.2. Marile unități naturale ale României – limite, subdiviziuni și caractere geografice specifice	61
3.2.1. Munții Carpați	61
3.2.2. Dealurile și podișurile	70
3.2.3. Câmpiile, lunca și Delta Dunării.....	77
Test de autoevaluare 5	81
3.3. Unități administrativ-teritoriale ale României – evoluție și caracteristici	83
3.3.1. Comune.....	84
3.3.2. Orașe și municipii. Caracteristici ale Capitalei.....	85
3.3.3. Județe	90
3.3.4. Regiuni de dezvoltare.....	92
3.4. Metode și mijloace didactice folosite pentru perceperea și analiza elementară a unui eșantion (unitate naturală sau administrativă)	94
Test de autoevaluare 6	95
Lucrare de verificare nr. 3	97
Bibliografie	98
Răspunsurile corecte la testul de autoevaluare	98

3.1. Obiectivele unității de învățare 3

La sfârșitul unității de învățare, studenții vor fi capabili:

- să descopere caracteristicile fundamentale ale unităților naturale ale României;
- să identifice caracteristicile unităților administrativ-teritoriale;
- să utilizeze metode de analiză a particularităților geografice ale unei unități naturale sau administrativ-teritoriale;
- să utilizeze metode și mijloace didactice pentru observarea, descrierea și relaționarea elementelor geografice în cadrul unui eșantion natural sau administrativ.

3.2. Marile unități naturale ale României – limite, subdiviziuni și caractere geografice specifice

Munții Carpați,
Dealuri și
podişuri
Câmpiile

Marile unități naturale ale teritoriului României sunt unitățile de relief, rezultate în urma unui îndelungat proces desfășurat de-a lungul erele geologice.

Unitățile naturale care vor fi abordate sunt:

- Munții Carpații cu cele 3 ramuri ale sale: Carpații Orientali, Carpații Meridionali, Carpații Occidentali;
- Unitățile de dealuri și podişuri sunt formate din: Subcarpații (Subcarpații Moldovei, Subcarpații de Curbură, Subcarpații Getici), Depresiunea colinară a Transilvaniei, Dealurile de Vest, Podișul Getic, Podișul Mehedinți, Podișul Moldovei, Podișul Dobrogei.
- Treapta cea mai joasă de relief este formată din: Câmpia de Vest, Câmpia Română (inclusiv lunca Dunării) și Delta Dunării.

3.2.1. Munții Carpați

Munții Carpați –
caractere
generale

Lanțul Munților Carpați situat pe teritoriul României reprezintă o ramură a Munților Carpați. Această ramură a fost denumită Carpații Românești sau Carpații de Sud-Est. La rândul său lanțul întreg al Carpaților (care încep de la Bazinul Vienei din Austria și se continuă dincolo de granița României, până la Valea Timokului) face parte dintr-un sistem montan euro-asiatic (lanțul alpino-carpato-balcano-caucazo-himalaian); toate lanțurile componente (Munții Alpi, Munții Carpați,

Munții Balcani sau Stara Planina, Munții Caucaz și Munții Himalaia) sunt incluse în categoria munților tineri, formați prin mișcări succesive de încrețire a stratelor, proces care poartă denumirea de orogeneză (formarea munților).

O caracteristică de ansamblu a Carpaților este alternanța de sectoare înalte, la peste 2000 m, cu sectoare joase care se mențin la 1000-1200 m. Altitudinile (înălțimile) mai reduse decât cele ale Alpilor, precum și faptul că sunt mai puțin masivi (sunt fragmentați) constituie elemente de favorabilitate pentru dezvoltarea în bune condiții a vieții și activității umane. Practic în Carpații Românești nu există zone care să nu fie caracterizate printr-o activitate umană, chiar dacă aceasta nu se desfășoară pe tot parcursul unui an de zile.

În funcție de poziția pe care o au cele trei ramuri carpatice față de partea centrală (Depresiunea colinară a Transilvaniei) acestea au fost denumite:

- Carpații Orientali – situați în partea de est;
- Carpații Meridionali sau Alpii Transilvaniei (datorită înălțimii și masivității lor) – la sud;
- Carpații Occidentali – situați în partea de vest.

Rețineți care sunt cele 3 subdiviziuni ale Munților Carpați

Carpații Orientali se desfășoară de la granița de nord a României, cu Ucraina, și până la Valea Prahovei, care constituie limita cu Carpații Meridionali. Au o lărgime apreciabilă, 130-140 km, și sunt deosebit de fragmentați, caracteristica lor principală fiind mulțimea depresiunilor, precum și a pasurilor și trecătorilor, care favorizează circulația în interiorul masei montane. Înălțimea medie este de 1600-1700 m, iar înălțimea maximă este în vârful Pietrosul din Munții Rodnei (2305 m). Există, de asemenea, o desfășurare paralelă a culmilor pe direcția generală NV-SE. Aceste caractere generale ale reliefului sunt rezultatul evoluției geologice și a structurii petrografice (structura rocilor).

Astfel în structura geologică se întâlnesc următoarele categorii de roci: în partea centrală se găsesc șisturi cristaline (roci metamorfice, dure, rezistente la acțiunea de eroziune – de distrugere – a agenților externi). Rocile cristaline apar la zi în jumătatea nordică, iar în cea sudică sunt acoperite de roci sedimentare. De aceea cele mai mari înălțimi se găsesc în partea de nord, culminând cu vârful cel mai înalt (Pietrosul, la 2305 m). De regulă în partea de nord înălțimile se mențin în jurul valorii de 2000 m. În partea de est sunt caracteristice roci moi, sedimentare, motiv pentru care înălțimile scad. Pe latura de vest, spre Depresiunea colinară a Transilvaniei, culmile montane sunt alcătuite din roci vulcanice, ca rezultat al erupțiilor vulcanice care au avut loc în neogen (perioadă a cuaternarului) și care au dus la formarea celui mai lung lanț de munți vulcanici din Europa, precum și la conturarea depresiunilor din partea de vest a zonei.

Rețineți care sunt caracterele generale ale Carpaților Orientali

Ca resurse naturale această ramură carpatică dispune de bogate suprafețe forestiere (păduri de conifere și de foioase), fiind cea mai bine împădurită zonă din țară. Se adaugă pășuni naturale, care creează condiții favorabile pentru creșterea animalelor, apele curgătoare cu potențial hidroenergetic, piatră de construcții, resurse de minereuri neferoase și ape minerale carbogazoase.

Subunitățile
Carpaților
Orientali:

Grupa Nordică
Grupa Centrală
Grupa de Sud
(de Curbură)

Carpații Orientali cuprind trei mari subdiviziuni și anume:

- Grupa nordică situată între granița de nord și culoarul depresionar format de Munții Bârgăului, Depresiunea Dornelor, Depresiunea Câmpulung Moldovenesc.
- Grupa Centrală se desfășoară de la limita amintită anterior și până la Valea Oituzului și Depresiunea Brașovului.
- Grupa Sudică, de la Valea Oituzului și până la Valea Prahovei, cu orientare est-vest, diferită de celelalte două grupe; grupa mai poartă denumirea de Carpații de Curbură sau Carpații de la Curbură.

Grupa nordică este formată din două părți: o parte de vest și una de est.

Rețineți
caracterele
specifice ale
Grupei Nordice

Depr.
Maramureșului

Partea de vest este formată din Depresiunea Maramureșului, una dintre cele mai mari depresiuni din țară, mărginită de granița de nord (pe care o depășește, continuându-se în Ucraina), în partea de nord, de munții vulcanici: Oaș, Gutâi și Țibleș (inclusiv depresiunea Oașului), în vest, de Munții Rodnei (S), prelungiți cu Munții Bârgău și Suhard, iar în partea de est se desfășoară Munții Maramureșului.

Munții vulcanici
Oaș, Gutâi
Țibleș

Munții Rodnei

Munții
Maramureșului

Depresiunea Maramureșului este o depresiune tectono-erozivă de baraj vulcanic, ceea ce înseamnă că s-a format inițial prin mișcări de prăbușire a stratelor, ulterior a fost invadată de ape, iar după retragerea lor a început acțiunea de eroziune a agenților externi. Se numește depresiune de baraj vulcanic deoarece s-a definitivat ca depresiune (o zonă joasă înconjurată de zone mai înalte) odată cu ridicarea lanțului vulcanic din partea de vest a Carpaților Orientali. Este formată dintr-o asociere de culmi deluroase la 700-800 m înălțime, fiind străbătută de două ape importante Vișeu și Iza cu afluentul său Mara. Este recunoscută prin creșterea animalelor și pomicultură. În zonele joase, de-a lungul celor două ape principale se practică, pe suprafețe restrânse, culturi agricole. Este cunoscută și ca o însemnată zonă turistică a țării, ca puncte de atracție fiind consemnate: arhitectura tradițională, bisericile din lemn, obiceiurile populare, peisajul natural deosebit de pitoresc.

Munții vulcanici Oaș (cu depresiunea Oașului), Gutâi și Țibleș au înălțimi de până la 1850 m, sunt bine împădușiți, dar nu mai păstrează intacte formele specifice reliefului vulcanic (conul vulcanic, craterul în special), dat fiind acțiunea de eroziune și datorită faptului că rocile vulcanice din care sunt alcătuiți sunt mai puțin rezistente față de cele din partea sudică (Călimani, Gurghiu, Harghita). Au resurse formate din minereuri neferoase și păduri. Legătura dintre Depresiunea Oașului și Depresiunea Maramureșului se face prin pasul Huta. De asemenea Depresiunea Maramureșului mai comunică cu regiunile înconjurătoare spre sud prin pasul Șetref, iar spre est prin pasul Prislop.

Munții Rodnei se găsesc în partea sudică a Depresiunii Maramureșului, fiind cei mai înalți. Cele două vârfuri Pietrosul (2305 m) și Ineu (2279 m), la care se adaugă și altele depășesc 2000 m. Se prezintă ca un bloc masiv, format din roci dure (șisturi cristaline). Datorită înălțimii sale, în trecutul geologic, au existat condiții de formare a ghețarilor. Acțiunea lor asupra reliefului se vede astăzi prin prezența unor forme de relief glaciatic (circuri și văi glaciare). Sunt bine împăduriți, și constituie zona din care izvoresc o serie de ape curgătoare. Se adaugă prezența pășunilor și a fânețelor naturale, fapt care permite dezvoltarea creșterii animalelor.

Munții Maramureșului sunt, de asemenea, formați din șisturi cristaline, fapt care le conferă altitudini de până la 1900 m. Sunt bogăți în păduri și minereuri neferoase.

Munții Bârgău și Suhard se găsesc la sud de Munții Rodnei, fiind mai mici ca altitudine, datorită prezenței unei varietăți de roci în structura lor. Ei mărginesc spre nord Depresiunea Dornelor.

Partea de est a Grupei Nordice este formată dintr-o serie de culmi prelungi, ce scad ca înălțime de la vest la est, culmi ce poartă denumirea de Obcinele Bucovinei. De la vest către est se desfășoară Obcina Mestecăniș, Obcina Feredeșu și Obcina Mare, la contactul cu Pod. Sucevei. Cele trei culmi prelungi sunt formate din roci sedimentare și au ca resurse principale lemnul pădurilor, pășuni și fânețe naturale.

Spre sud această grupă cuprinde două depresiuni tectono-erozive: Depresiunea Dornelor și Depresiunea Câmpulung Moldovenesc, despărțite prin pasul Mestecăniș. Spre vest, Depresiunea Dornelor comunică cu Depresiunea colinară a Transilvaniei prin pasul Tihuța. La sudul celei de-a doua depresiuni se găsesc două masive calcaroase, Giurmalău și Rarău, cunoscute ca obiective turistice pentru peisajul lor deosebit de pitoresc.

Din punct de vedere climatic se regăsesc aici, caracteristicile climatului montan, al celui alpin, precum și cel de depresiune, iar influențele sunt cele din vestul și nord-vestul continentului. Corespunzător acestor caractere se dezvoltă etajul alpin de vegetație, cel de pădure de conifere și foioase, cu fauna și solurile corespunzătoare.

Este o regiune bine populată, cu populația concentrată în depresiuni. Ocupațiile principale ale locuitorilor sunt legate de exploatarea lemnului, creșterea animalelor, exploatarea resurselor minerale neferoase. Este o zonă cu un important potențial turistic, iar principalele centre urbane sunt: Sighetu Marmăției, Borșa, Vișeu de Sus (în Depresiunea Maramureșului) și Vatra Dornei, Câmpulung Moldovenesc și Gura Humorului (în culoarul depresionar din partea de sud).

Obcinele
Bucovinei

Depr. Dornelor și
Depr. Câmpulung
Moldovenesc

Rețineți
caracterele
specifice ale
Grupei Centrale

Munții vulcanici
Călimani,
Gurghiu,
Harghita

Depresiunile
tectono-erozive
de baraj
vulcanic
Giurgeu și Ciuc

Munții Moldovei

Grupa Centrală are, la fel ca și cea nordică, două părți distincte, o parte vestică și una estică.

Partea de vest este formată de lanțul munților vulcanici Călimani, Gurghiu, Harghita și de cele două depresiuni Giurgeu și Ciuc.

Munții vulcanici au altitudini mai mari decât cei din grupa de nord: Pietrosu Călimanilor, 2100 m, Vf. Gurghiu, 1776 m, iar Vf. Harghita, 1800 m. Ultimul masiv (Harghita) se prelungește dincolo de Olt, spre est, cu Muntele Ciomatu, unde se află lacul vulcanic Sf. Ana, în craterul vulcanic cu același nume, la care se adaugă și tinovul Mohoș. Ambele elemente sunt ocrotite de lege și constituie importante puncte de atracție turistică. La poalele Muntelui Ciomatu se află stațiunea Băile Tușnad. După cum se remarcă grupa sudică a munților vulcanici este formată din unități mai înalte decât cele din grupa nordică, iar conurile vulcanice (con vulcanic = muntele propriu-zis) și craterele (partea superioară a conurilor vulcanice) se păstrează mult mai bine, rocile fiind mai rezistente la eroziune.

La est de acest lanț vulcanic se desfășoară două depresiuni tectono-erozive și de baraj vulcanic, axate pe cursurile superioare a două din marile ape curgătoare ale României – Mureș (Depresiunea Giurgeu) și Olt (Depresiunea Ciuc).

La est de cele două depresiuni cu caracter longitudinal, se află Munții Moldovei, formați din 3 șiruri paralele, alcătuiți în majoritate din roci moi, sedimentare. De la vest la est se desfășoară următoarele masive:

- Munții Giurgeului, Hășmașu Mare, Ciuc și Nemira;
- Munții Bistriței, Ceahlău și Tarcău – cei mai înalți dintre Munții Moldovei (1907 m în Munții Ceahlău);
- Munții Stânișoarei, Goșmanu și Berzunț.

Spre sudul ultimului șir se află Depresiunea Comănești, cunoscută pentru rezervele de cărbune brun.

Spre sudul Munților Moldovei, grupa centrală se termină cu trei culmi prelungi ce pătrund spre Depresiunea Brașov (Munții Perșani, Baraolt și Bodoc). Acești munți mai sunt cunoscuți drept Carpații Curburii interne, iar unitățile montane componente ale grupei de sud drept Carpații Curburii externe.

Există și o serie de depresiuni mai mici, în afara celor amintite, și anume: Borsec și Bilbor (în nord, la sud de Munții Călimani), Cașin, Baraolt și Vărșag.

Din punct de vedere climatic se constată prezența pe arii extinse a climatului montan, dar și a celui de depresiune cu frecvente inversiuni de temperatură (mai ales în Depr. Ciuc). Există deosebiri climatice între partea vestică (temperaturi medii ceva mai ridicate și precipitații bogate) și cea de est (temperaturi medii mai coborâte precipitații mai scăzute, la aceeași altitudine) ca urmare a influențelor vestice și respectiv estice. Aceste caractere climatice conduc la prezența unor inversiuni de vegetație și soluri, a unor suprafețe forestiere bogate, cu fauna corespunzătoare (unele specii fiind de interes vânătoresc). Rețeaua hidrografică este bogată: cea de suprafață cu potențial hidroenergetic, iar cea subterană cu rezerve de

izvoare minerale carbogazoase. Populația și așezările umane sunt concentrate în depresiuni. Ca ocupații principale sunt creșterea animalelor, cultura cartofului și a plantelor tehnice, exploatarea lemnului. Ca orașe menționăm: Miercurea Ciuc, Gheorgheni, Toplița, Bicz.

Rețineți
caracterele
specifice ale
Grupei Sudice

Depr. Brașov –
cea mai mare
depresiune
intracarpatică

Grupa Sudică sau Grupa de Curbură este formată din masive montane orientate pe direcția nord-sud, despărțite de o serie de ape curgătoare. De la est la vest se află Munții Vrancei (cu altitudini de peste 1700 m), Munții Buzăului (Penteleu și Siriu), Munții Ciucaș (altitudinea maximă în Vf.Ciucaș, 1954 m) și Munții Baiului (Gârbovei) la contactul cu Valea Prahovei. În nord se găsesc Munții Întorsurii și Munții Bârsei (Piatra Mare și Postăvaru), care străjuiesc spre sud Depresiunea Brașovului, cea mai mare depresiune (tectono-erozivă) din Carpații Românești.

Se păstrează aceleași caractere naturale, cu prezența inversiunilor de temperatură în Depresiunea Brașovului (Bod – localitatea unde s-a înregistrat minima absolută), iar populația se află concentrată în aceeași depresiune Brașov, unde se găsesc și cele mai însemnate orașe. Este o zonă cu valențe turistice deosebite, fiind în același timp și o zonă ușor accesibilă.

Rețineți
caracterele
specifice
Carpaților
Meridionali

Carpații Meridionali sau Alpii Transilvaniei, cum mai sunt denumiți, datorită faptului că sunt cei mai înalți din lanțul Carpaților Românești, se află situați între Valea Prahovei, la est, Culoarul depresionar Timiș-Cerna-Bistra, în partea de vest, Depresiunea colinară a Transilvaniei în nord, Subcarpații și Podișul Mehedinți în partea de sud. Au altitudini ce depășesc frecvent 2000 m, iar în unele locuri peste 2500 m. Acestea se datoresc faptului că sunt alcătuiți din roci dure, rezistente la eroziune (șisturi cristaline), precum și datorită ridicării lor în bloc, cu aproape 1000 m, în timpul ultimelor faze de încrețire a stratelor. Tot datorită acestor caractere ei sunt masivi, puțin fragmentați, greu de trecut, cu puține pasuri și trecători (Turnu Roșu, Cozia și Lainici) sau văi transversale (singura vale total transversală este Valea Oltului) puține, iar culmile cele mai înalte au fost afectate de prezența ghețarilor în cuaternar. La extremități (est și vest) se găsesc și roci calcaroase, care introduc alte caractere în peisaj. O altă caracteristică a acestei grupe este dată de prezența redusă a depresiunilor și a unor suprafețe relativ netede situate la diferite înălțimi, numite platforme de eroziune (Borăscu la 2000 m, Râu-Șes la 1200-1600 m și Gornovița la 1000 m).

Etajul de climă și vegetație alpin este extins la peste 2000 m. Pădurea de conifere este mai extinsă pe versantul de nord, dinspre Depresiunea Transilvaniei, iar pe versantul sudic (mai înșorit) pădurea de fag și cea de amestec (conifere și foioase) urcă la altitudini mai mari. Carpații Meridionali constituie o barieră (se numește barieră oro-climatică) în calea maselor de aer ce vin din sudul Europei. Masele de aer mai calde ce vin din sud escaladează versantul sudic și coboară pe versantul nordic (fenomenul se numește foehn). Au o rețea hidrografică deosebit de bogată formată din ape curgătoare, lacuri glaciare și antropice.

Ca activități economice sunt caracteristice: creșterea animalelor, exploatarea lemnului, valorificarea resurselor de

hidroenergie și a celor de cărbune, turism. Populația și așezările sunt concentrate în depresiuni și la poalele grupei.

Subdiviziuni:

1. Bucegi,
2. Făgăraș,
3. Parâng,
4. Retezat-Godeanu

Subunitățile Carpaților Meridionali sunt:

- Grupa Bucegi – în est, între Valea Prahovei și Valea Dâmboviței;
- Grupa Făgăraș – între Valea Dâmboviței și Valea Oltului;
- Grupa Parâng – între Valea Oltului și Valea Jiului;
- Grupa Retezat-Godeanu, la vest situată între Valea Jiului și Culoarul Timiș-Cerna-Bistra.

Rețineți
caracterele
Grupei Bucegi

Grupa Bucegilor este formată din conglomerate calcaroase, calcare și șisturi cristaline. De aceea în grupă se găsesc și fenomene carstice (chei, peșteri). Are altitudinea maximă de 2505 m în Vf. Omu din Munții Bucegi. Este formată din următoarele unități:

- Munții Bucegi – între Valea Prahovei și Valea Ialomiței, cu forme de relief carstic și circuri, văi glaciare; este o importantă zonă turistică, orașele Azuga, Bușteni și Sinaia, situate pe latura de est fiind puncte de plecare a numeroase trasee turistice. Printre atracțiile turistice se numără Sfinxul și Babele, stânci formate din conglomerate modelate de agenții externi.

- Munții Leaota – între Ialomița și Dâmbovița, cu altitudini mai reduse, bine împăduriți și alcătuiți din șisturi cristaline;

- Munții Piatra Craiului, cu altitudini de peste 2200 m, sunt situați în nordul grupei spre Depresiunea Brașovului. Sunt alcătuiți din calcare.

- Culoarul Rucăr-Bran este o zonă mai joasă situată între Piatra Craiului și Bucegi-Leaota, fiind folosit ca zonă de trecere (de circulație) între partea sudică și centrală a țării.

Rețineți
caracterele
Grupei Făgăraș

Grupa Făgăraș este formată din două subunități: în nord Munții Făgăraș (un bloc masiv, slab fragmentat, cu înălțimile cele mai mari din Carpații Românești: vf. Moldoveanu, 2544 m și vf. Negoiu, 2535 m) și partea de sud formată din Munții Iezer (2462 m), Ghițu, Frunți și Cozia. În Munții Făgăraș este extins relieful glaciare (circuri și văi glaciare), circurile fiind ocupate de lacuri glaciare.

La extremitatea vestică a grupei, spre Valea Oltului se află Depresiunea Loviștei (tectono-erozivă), depresiune care se continuă spre vest de Olt.

Rețineți
caracterele
Grupelor
Parâng și
Retezat-
Godeanu

Grupa Parâng este un veritabil castel de ape, în cuprinsul său își au izvoarele mai multe ape curgătoare afluate ale Oltului, Jiului sau Mureșului. Altitudinea maximă este în vf. Parâng la 2519 m, grupa fiind formată din 5 unități: Munții Parâng și M. Căpățâni (în sud), M. Șureanu și Cindrel (Cândrel) în nord, M. Lotrului în partea de NE. Toate masivele au altitudini maxime de peste 2000 m.

Grupa Retezat-Godeanu este, la fel ca și grupa precedentă, castel de ape, cu două părți distincte: una mai înaltă formată din roci dure (Retezat, altitudinea maximă, 2509 m în vf. Peleaga; Godeanu, altitudinea maximă în vf. Gagu, 2290 m), iar cealaltă spre vest formată din roci calcaroase, cu altitudini mai mici și forme de relief carstic (Țarcu, Muntele Mic, M. Cernei și M. Mehedinți). În Munții Cernei și în Munții Mehedinți se resimt influențele climatice mediteraneene fapt confirmat și de prezența unor forme specifice de vegetație. În sudul grupei, între Jiu și Motru se află Munții Vâlcan, cu înălțimi ce depășesc

cu puțin valoarea de 1800 m.

Tot din această grupă fac parte și cele două depresiuni Petroșani (Valea Jiului) și Hațeg, la care se adaugă culoarul depresionar Timiș-Cerna-Bistra, zone cu însemnate concentrări de populație, cu activități tradiționale ca minerit, siderurgie, creșterea animalelor și cu vestigii istorice și arheologice (mai ales Depr. Hațeg și Valea Cernei).

Rețineți
caracterele
Carpaților
Occidentali

Carpații Occidentali constituie ultima ramură a Carpaților Românești fiind situați în partea de vest a Depresiunii colinare a Transilvaniei, începând de la Dunăre (S) și până la Valea Barcăului (N). În partea de est sunt delimitați de Carpații Meridionali prin Culoarul Timiș-Cerna-Bistra și apoi spre nord intră în contact cu zona marginală a Depresiunii colinare a Transilvaniei. Spre vest sunt mărginiți de Dealurile și Câmpia de Vest.

Din punct de vedere geologic sunt alcătuiți dintr-un mozaic de roci. Astfel se întâlnesc aici toate tipurile de roci: sedimentare, metamorfice și vulcanice. De reținut că în această zonă fenomenele vulcanice din neogen nu s-au manifestat prin erupții vulcanice, ci doar prin prezența lavei vulcanice, în interiorul scoarței, dar aproape de suprafață unde s-a solidificat și a dat naștere rocilor vulcanice. Predomină rocile sedimentare, iar cele vulcanice sunt mai puțin rezistente la acțiunea de eroziune a agenților externi. De asemenea, în timpul mișcărilor de încrețire a stratelor (mișcări orogenetice) s-au produs și o serie de prăbușiri ale stratelor, care au generat formarea depresiunilor.

Toate aceste caractere geologice și-au pus amprenta asupra particularităților reliefului astfel:

- înălțimile maxime nu depășesc decât foarte rar 1400 m în jumătatea sudică și 1800 m în cea de nord;
- prezintă un grad ridicat de fragmentare, unitățile montane propriu-zise fiind despărțite de culoare largi de vale sau de o serie de depresiuni care pătrund adânc în interiorul masei montane;
- există multe depresiuni;
- sunt forme variate de relief în funcție de tipul de rocă care predomină.

Din punct de vedere climatic se găsesc sub influența maselor de aer venite din vest și a celor mediteraneene (partea de sud), fapt care se repercutează asupra temperaturii aerului și a precipitațiilor precum și asupra vegetației formată în principal din păduri de foioase. Au o rețea de ape curgătoare care fac parte din grupa de vest, debite bogate și potențial hidroenergetic.

Subdiviziuni:
M. Banatului,
M. Poiana
Ruscă,
M. Abuseni

Există valoroase zăcăminte de metale neferoase (minereuri complexe, bauxită, minereuri auro-argintifere), minereuri de fier și cărbune, precum și roci de construcție (marmură, bazalt, travertin).

Datorită caracteristicilor naturale, în special al celor de relief, Carpații Occidentali reprezintă o regiune bine populată, satele urcând până dincolo de 800-1000 m.

Sudiviziunilor Carpaților Occidentali sunt:

- Munții Banatului (S).
- Munții Poiana Ruscă (Centru).

- Munții Apuseni (la nord de Valea Mureșului).

Munții Banatului au ca limite: Dunărea (S), Culoarul Timiș-Cerna (E), Dealurile de Vest (Dealurile Buziașului și Tirolului) în partea de Nord și de Vest. În partea sudică, paralel cu Dunărea, se află Munții Almăjului (1224 m, Vf. Svinecea Mare), iar spre vest Munții Locvei (puțin peste 700 m). În sudul acestora se află Defileul Dunării (valea îngustă a Dunării săpată între Munții Banatului și Carpații din Serbia).

Rețineți
particularitățile
Munților
Banatului

La nord de Munții Almăjului se află Depresiunea Almăjului, care separă acești munți de Munții Semenic (partea cea mai înaltă a Munților Banatului, 1446 m) și Munții Aninei (cu puțin peste 1100 m).

La vest de Munții Aninei se află Depresiunea Oraviței și apoi Depresiunea Caraș-Ezeriș, iar la contactul cu Dealurile de Vest, Munții Dognecei (puțin peste 800 m).

Rețineți
particularitățile
Munților Poiana
Ruscă

Munții Poiana Ruscă (Ruscăi) sunt situați între Culoarul Bistrei și o parte a Depresiunii Hațeg (S), Depresiunea Hațegului (E), Valea Mureșului (N) și Dealurile de Vest (V). Sunt formați din șisturi cristaline și calcare. Culmile largi și altitudinile reduse (maxim 1374 m) au dus la popularea zonei. Este o zonă bogată în minereuri feroase și neferoase precum și în marmură.

Munții Apuseni sunt așezați la nord de Mureș și se dezvoltă până la Valea Barcăului în nord. Spre est intră în contact cu Depresiunea colinară a Transilvaniei și spre NE cu Podișul Someșan, iar spre vest Dealurile și Câmpia de Vest.

Rețineți
particularitățile
Munților
Apuseni

Munții Apuseni reprezintă sectorul cel mai înalt al Carpaților Occidentali (Vf. Bihor, 1849 m). Sunt, de asemenea, foarte diversificați din punct de vedere al peisajului natural și antropic. Partea cea mai înaltă grupează Munții Bihor, Vlădeasa, Gilău și Muntele Mare. În această grupare aflată în partea centrală se află Peștera Scărișoara, apoi Cetățile Ponorului (un complex de fenomene carstice) și Peștera Meziad.

Spre sud paralel cu Valea Mureșului, de la est la vest sunt Munții Trascăului, Metaliferi și Zarand. La nord de Munții Zarand se găsește Depresiunea Zarandului, pe Valea Crișului Alb, depresiune care desparte munții amintiți de Munții Codru Moma. Între aceștia și Munții Pădurea Craiului, pe Valea Crișului Negru se află Depresiunea Beiuș, iar între Munții Pădurea Craiului și Munții Plopiș, pe Valea Crișului Repede, este Depresiunea Vad-Borod. În nord între Munții Plopiș, Munții Mezeșului și Măgura Șimleului este Depresiunea Șimleul Silvaniei.

La nord de Valea Barcăului unitățile montane care făceau legătura cu Carpații Orientali s-au prăbușit, de-a lungul erelor geologice, fundamentul fiind acoperit ulterior de roci sedimentare.

3.2.2. Dealurile și podișurile

Depresiunea
Transilvaniei
Depresiune =
zonă joasă
înconjurată de
zone mai înalte
Colinară =
asociere de
dealuri și
culoare de vale

Depresiunea Colinară a Transilvaniei este parte componentă a domeniului carpatic, deoarece are un fundament ce aparține Carpaților și peste care s-a depus un pachet gros de roci sedimentare. Totodată ea a evoluat în strânsă concordanță cu evoluția lanțului carpatic. Este delimitată de cele 3 ramuri carpatice spre est, sud și vest, iar în partea de NV este mărginită de șirul culmilor montane scufundate Meseș, Prisnel, DI.Mare și Preluca.

Așa cum s-a precizat anterior, Depresiunea colinară a Transilvaniei a suferit în timp geologic o mișcare lentă de scufundare până la adâncimea de 4500m în același timp cu mișcările de încrețire a stratelor care au condus la formarea Carpaților. Forma negativă de relief rezultată în urma acestor mișcări a fost acoperită de apele lacului care exista și pe teritoriul actual al Câmpiei de Vest și al Câmpiei

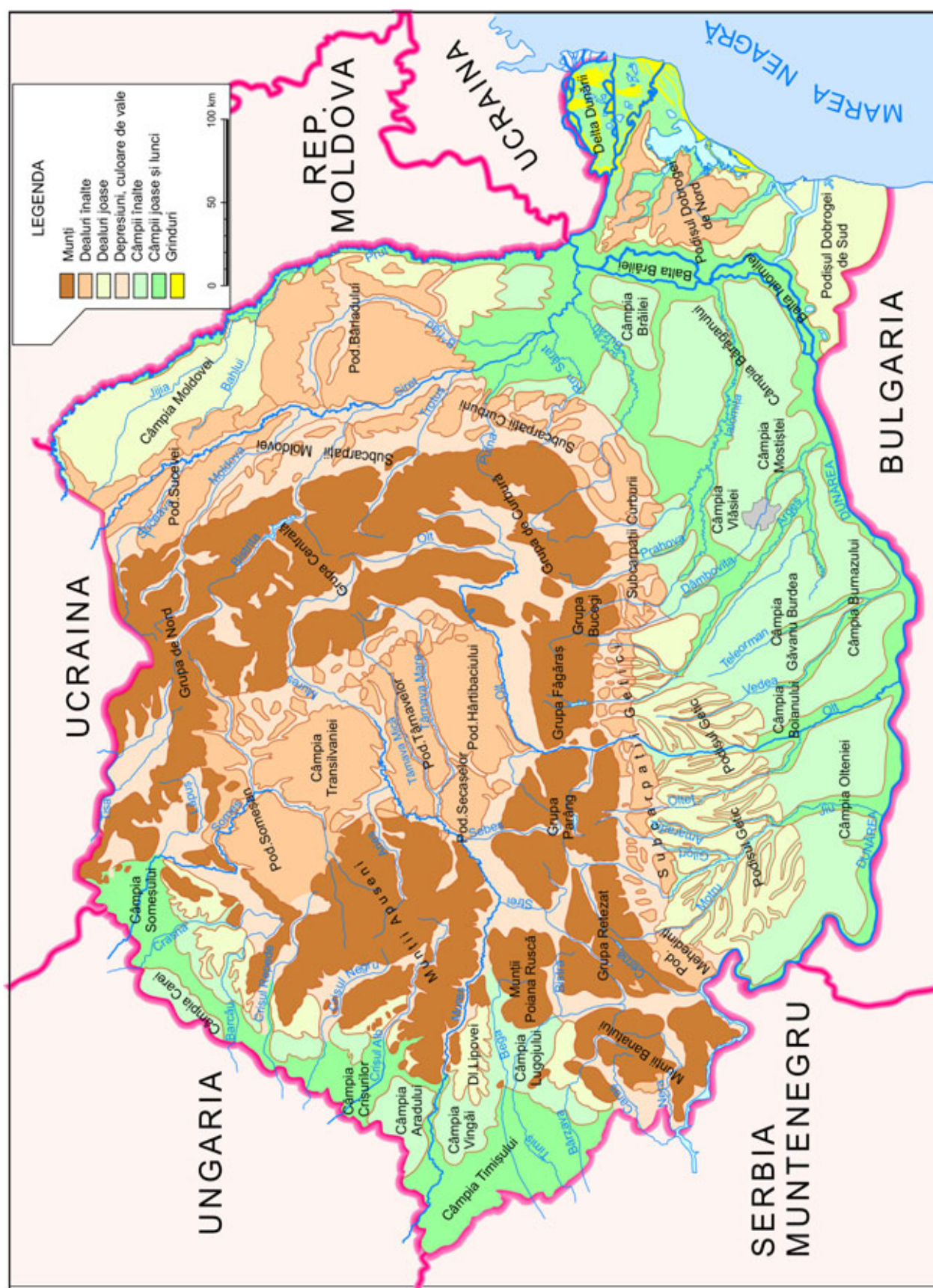

Fig.5 – Unitățile de relief ale României

Panonice din Ungaria. În acest lac se vărsau apele curgătoare din Carpați, ape care au contribuit la umplerea (colmatarea) cu sedimente a acestuia. În timp geologic apele s-au retras prin partea de NV, acolo unde s-au produs scufundări ale stratelor care au întrerupt legătura dintre Munții Apuseni și Carpații Orientali. Astfel, la începutul cuaternarului zona a devenit uscat.

Denumirea de depresiune colinară indică câteva din caracteristicile unității. Este o zonă depresionară tectono-erozivă deoarece s-a format prin scufundarea stratelor și este înconjurată de zone montane. Este o zonă colinară deoarece există aici o asociere de culmi deluroase, culoare de vale și depresiuni (acestea fiind situate la contactul cu rama montană).

Subunitățile Depresiunii colinare a Transilvaniei sunt:

- Zona marginală.
- Podișul Transilvaniei.

Zona marginală este situată la contactul cu rama montană fiind alcătuită din depresiuni de natură erozivă și de acumulări de materiale provenite din regiunile înalte (acumulări piemontane = acumulări la poalele muntelui) în partea de vest (culoarul depresionar Alba Iulia – Turda) și în partea de sud (depresiunile Sibiu și Făgăraș).

Pe latura de est s-au individualizat două șiruri de depresiuni despărțite de dealuri (care se aseamănă cu dealurile subcarpatice), cu înălțimi de 1000 m și chiar peste această valoare (Rez, Dl.Șiclodului, Beheci, Sinioara etc.). La est de aceste dealuri, spre rama vulcanică a Carpaților Orientali s-au individualizat depresiunile Odorhei, Sovata-Praid, Vălenii de Mureș, Bistrița, iar spre vest alte depresiuni: Cristuru Secuiesc, Măgherani-Atid, Voivodeni, închise spre Podișul Transilvaniei de dealuri cu înălțimi mai mici. Datorită caracteristicilor asemănătoare cu Subcarpații, această regiune mai poartă denumirea de Subcarpații Transilvaniei.

Toată zona marginală se caracterizează prin resurse naturale cum ar fi sarea, pășuni naturale, păduri, soluri favorabile pentru practicarea pomiculturii, dar și pentru porumb și alte plante.

Podișul Transilvaniei este format din Podișul Târnavelor, Pod. Secașelor și Pod.Hârtibaciu (toate trei situate la sud de Mureș), Câmpia Transilvaniei (între Mureș și cele două Someșe, care se unesc la Dej) și Pod.Someșan.

Pod. Târnavelor este axat pe celor două Târnavă (Târnavă Mare și Târnavă Mică, ape care se unesc la Blaj. Are altitudini de 500-600 m orientate est-vest. Podișul Hârtibaciului situat la sud este străbătut de apa cu același nume, fiind mai înalt și mai împădurit, iar Pod.Secașelor se găsește în partea de SV, având altitudini de sub 500 m.

Câmpia Transilvaniei este formată dintr-o asociere de culmi deluroase cu înălțimi în jur de 500 m în sud și mai înalte spre nord. Culmile sunt relativ netede, iar utilizarea terenurilor este preponderent agricolă. De aici provine și denumirea de câmpie.

Podișul Someșan este, de asemenea, format dintr-o asociere de culmi deluroase ce trec de 600 m, cu utilizare agricolă.

Cea mai însemnată resursă de subsol a Podișului Transilvaniei este gazul metan.

Rețineți
caracteristicile
subunităților
Depresiunii
Colinare a
Transilvaniei

Privită în ansamblul său toată unitatea este bine populată, cu multe orașe și sate vechi, orașele mai importante fiind Tg. Mureș, Sighișoara, Mediaș, Sibiu, Alba Iulia, Făgăraș, Bistrița, Turda, Dej, Blaj ș.a.

Subcarpații constituie o unitate de relief care aparține tot domeniului carpatic. Ea s-a format la exteriorul arcului carpatic prin mișcări de încrețire a stratelor în ultimele faze de înălțare a Carpaților (miocen și pliocen, epoci ale neogenului, era neozoică). Subcarpații se desfășoară de la Valea Moldovei și până la Valea Motrului, la exteriorul Carpaților Orientali și a Carpaților Meridionali. Sunt formați dintr-o asociere de culmi deluroase și depresiuni. Datorită caracteristicilor relativ diferite de la o zonă la alta se individualizează următoarele subunități:

- Subcarpații Moldovei – între Valea Moldovei și Valea Troțușului;

- Subcarpații Curburii – între Valea Troțușului și Valea Dâmboviței;

- Subcarpații Getici – între Valea Dâmboviței și Valea Motrului.

Subcarpații Moldovei sunt situați la exteriorul Carpaților Orientali, între Valea Moldovei în nord, Valea Troțușului, în sud, Culoarul Siretului, în partea de est, ca parte componentă a Podișului Moldovei și bineînțeles Carpații Orientali, în partea de vest.

Ca unități majore de relief, Subcarpații Moldovei prezintă un șir de trei depresiuni situate la contactul cu rama montană, închise spre est, spre Culoarul Siretului, de dealuri cu structură cutată (dealuri formate prin încrețirea stratelor, la începutul neogenului, în miocen). De la nord spre sud se desfășoară următoarele unități:

- Depresiunea Neamțului, închisă spre exterior de Culmea Pleșului (911 m);

- Depresiunea Cracău-Bistrița, mărginită de dealuri mai joase (Corni, 592 m, Runc, 507 m și Bărboiu);

- Depresiunea Tazlău Cașin, închisă de Culmea Pietricica (740 m).

După denumirile celor trei depresiuni se constată prezența unei rețele hidrografice bogate formată, pe lângă cele două ape amintite (Moldova și Troțuș), de Neamț, Bistrița, Tazlău ș.a.

Clima este specifică dealurilor înalte și depresiunilor, cu influențe est-europene.

Toate cele trei depresiuni sunt zone bine populate, ocupațiile agricole fiind predominante, la care se adaugă numeroase atracții turistice (Cetatea Neamțului, biserici și mănăstiri, case memoriale).

Orașele mai importante sunt Piatra Neamț, Tg. Neamț, Tg. Ocna, Moinești, iar ca resurse naturale se remarcă sarea și petrolul.

Subcarpații Curburii, desfășurați, după cum s-a precizat, între Valea Troțușului și Valea Dâmboviței, fac legătura între Carpați și Câmpia Română. Prezintă aceeași structură cutată a stratelor, o multitudine de depresiuni, înălțimi deluroase de 700-1000 m, la care se adaugă și zone de prelungire a Carpaților în interiorul unității care poartă denumirea de pinteni (Pintenuț Ivănețu are peste 1000 m altitudine și este format din roci dure). Există în această regiune două

Sucarpații = unitate de relief ce aparține domeniului carpatic, formată prin încrețirea stratelor, la exteriorul Carpaților Orientali și a Carpaților Meridionali

Rețineți caracteristicile Subcarpaților Moldovei

Rețineți caracteristicile Subcarpaților Curburii

șiruri de depresiuni separate de culmi deluroase. Dintre depresiunile interne, situate la contactul cu muntele, cele mai bine individualizate sunt: Vrancei, Lopătari, Pătărlagele, Vălenii de Munte, Câmpina și Pucioasa. Cel de-al doilea șir de depresiuni (intracolinare) este format din unități mai mici. Dintre dealuri se remarcă Măgura Odobeștilor, Dealul Deleanu, Istrița.

Subcarpații Curburii reprezintă o regiune populată, cu resurse naturale variate (sare, petrol, lignit, materiale de construcții, păduri, soluri fertile pentru pomicultură și viticultură). Dintre orașe cele mai însemnate sunt: Câmpina, Vălenii de Munte și Pucioasa.

Rețineți caracteristicile Subcarpaților Getici

Subcarpații Getici, dezvoltată între Valea Dâmboviței, în est, Valea Motrului, în vest, Carpații Meridionali, în nord și Podișul Getic, în sud, s-au format în ultimele etape ale mișcărilor de încrețire (pliocen, spre deosebire de Subcarpații Moldovei care s-au format anterior, în miocen), fiind alcătuiți din roci sedimentare (gresii, conglomerate, argile). Datorită faptului că limita dintre Subcarpații Getici și Podișul Getic este destul de estompată, precum și datorită legăturilor intense dintre populația celor două unități se folosește și noțiunea de Piemontul Getic (Subcarpații Getici + Podișul Getic).

La est de Olt se află o serie de culmi deluroase despărțite de Argeș și afluenții săi la care se adaugă și depresiuni: Câmpulung, Arefu sau Jiblea.

La vest de Olt, la contactul cu muntele se află un culoar depresionar format din depresiunile Horezu, Novaci și Tismana, mărginite spre sud de dealuri (cel mai reprezentativ fiind Măgura Slătioarei, 767 m). Din cel de-al doilea șir de depresiuni cea mai mare este Depresiunea Târgu Jiu – Câmpu Mare.

Se păstrează și în această unitate aceleași caracteristici economice: pomicultură, viticultură, exploatare de sare și materiale de construcții. Există numeroase obiective turistice atât naturale cât și antropice. Orașele mai importante sunt: Câmpulung, Rm.Vâlcea și Tg. Jiu.

Dealurile de Vest = zonă de contact Carpații Occidentali – Câmpia de Vest

Dealurile de Vest formează o unitate naturală ce face trecerea dintre Carpații Occidentali și Câmpia de Vest. Limita lor sudică este Dunărea, iar cea nordică Valea Someșului. În dreptul unor unități montane (Munții Zarandului) dealurile lipsesc astfel încât se realizează direct contactul munte-câmpie.

Dealurile de Vest sunt alcătuite din roci sedimentare (nisipuri, pietrișuri), depuse la baza munților. Înălțimile nu depășesc 300 m, fapt care le conferă mai mult o utilizare agricolă. Au o extensiune variabilă ce crește de la nord către sud: Dealurile Crasnei, situate între Someș și Crișul Repede, cu zăcăminte de lignit; urmează Dealurile Oradei și Piemontul Codrului, între Crișul Repede și Crișul Alb; cu extensiune mai mare se remarcă Dealurile Lipovei (între Mureș și Bega), iar la sud de Bega, Dealurile Banatului (Dealurile Buziașului, Tirolului și Oraviței).

Rețineți care sunt caracteristicile Podișului Getic

Podișul Getic este situat în partea sudică a țării fiind delimitat în nord de Subcarpații Getici, iar în sud de Câmpia Română. Spre est limita este Valea Dâmboviței, iar spre vest, Dunărea. Este o formă de relief ce s-a format prin depuneri de sedimente, care ulterior retragerii apelor lacului care a acoperit și Câmpia Română, a devenit uscat și

supus acțiunii agenților externi. Înclinarea generală a stratelor de la nord (500-600 m) către sud (300 m) indică și direcția de retragere a apelor, direcție confirmată și de direcția de curgere a apelor curgătoare (Argeș, Olt, Jiu și afluenții lor).

Înclinarea stratelor, dar mai ales faptul că fragmentarea este redusă, a condus la atribuirea denumirii de platforme subunităților podișului astfel: Platforma Argeșului și Platforma Căndești, între Dâmbovița și Argeș; Platforma Cotmeana, între Argeș și Olt; Platforma Oltețului, între Olt și Gilort; Platforma Jiului, între Gilort și Motru și la vest de Motru, Platforma Strehaiei.

Caracteristic pentru această unitate naturală este prezența zăcămintelor de petrol, gaze naturale și cărbune, a culturilor de porumb, viță de vie și pomi fructiferi.

Podișul Mehedinți este o unitate aparte fiind de fapt o treaptă mai joasă a Munților Mehedinți. Se desfășoară între Motru și Dunăre, Munții Mehedinți și Podișul Getic (contactul fiind realizat prin Depresiunea Severinului și Dealurile Cosuștei. Are înălțimi de 500-600 m și este alcătuit din șisturi cristaline și calcare. Datorită prezenței calcarelor există un relief carstic format din peșteri, chei și sohodoluri (văi seci = apa de suprafață dispăre prin infiltrare în masa de calcare). Datorită influenței maselor de aer din sud (mase de origine mediteraneană) climatul este blând, fapt care a permis dezvoltarea unor elemente de vegetație și faună mediteraneene. Totodată, formele carstice se constituie drept puncte de atracție turistică.

Podișul Moldovei este situat în partea estică a României fiind limitat în nord de granița de nord, în est de Valea Prutului, în vest de Carpații Orientali și de Subcarpați, iar în sud de Câmpia Română. Este o unitate care s-a format prin depunere de sedimente (materiale aduse de apele curgătoare) într-o fostă mare (Marea Sarmatică). Ulterior (în timp geologic) apele s-au retras spre sud (în neogen), formându-se unitatea de uscat. Stratele sedimentare s-au depus pe un fundament mult mai vechi (Platforma est-europeană), în jumătatea de nord. Spre sud aceste strate vechi s-au scufundat și se găsesc la adâncimi mari. Rezultă deci, că în partea sudică grosimea sedimentelor este mult mai mare decât în jumătatea de nord. Aceste caractere precum și trăsăturile peisajului au condus la individualizarea a trei mari subdiviziuni în cadrul Podișului Moldovei.

Podișul Sucevei se află în partea de nord-vest. Are înălțimi de 500-600 m fiind alcătuit din o asociere de dealuri care formează Podișul Dragomirnei și Pod. Fălticenilor, precum și de zone joase: Depresiunea Rădăuți, Culoarul Siretului, prelungit pe Valea Moldovei. La est de Siret se află un șir de dealuri înalte (Ibănești, Bour și Dealul Mare – Hârlău). Culoarul Siretului are o extensiune mai mare la sud de Podișul Sucevei. Clima este influențată de masele de aer relativ reci și umede din nordul și nord-vestul Europei. Este o zonă favorabilă culturii cartofului, pomilor fructiferi și viței de vie. Se adaugă culturi de plante furajere, precum și prezența pășunilor care permit creșterea animalelor (bovine), aceasta fiind o ocupație tradițională. Prezența unor vestigii istorice și a unor monumente de arhitectură, a unor mănăstiri, precum și tradițiile folclorice conturează importanța

Podișul Mehedinți = treaptă mai coborâtă a Munților Mehedinți

Rețineți trăsăturile specifice ale Podișului Moldovei

Podișul Sucevei

turismului în această parte a țării. Orașele mai importante sunt: Suceava, Rădăuți, Fălticeni.

Câmpia
Moldovei

Câmpia Moldovei se află în estul și nord-estul Podișului Moldovei, fiind străbătută de un afluent al Prutului, Jijia, motiv pentru care mai este cunoscută și drept Câmpia Jijiei. Deoarece este formată din dealuri joase, cu înălțimi de sub 200 m, relativ netede și are soluri deosebit de fertile, utilizate agricol mai ales pentru culturi de câmp, a căpătat denumirea generică de câmpie (la fel ca și Câmpia Transilvaniei), deși genetic este podiș. Precipitațiile sunt mai scăzute, astfel încât parte din apele curgătoare ale zonei au debite reduse, și uneori își pierd complet apa în anotimpul cald. De aceea au fost amenajate iazuri, cu rol de alimentare cu apă dar și pisciol. Cele două orașe care polarizează viața unității sunt Iași, iar mai spre nord Botoșani.

Podișul
Bârladului

Podișul Bârladului ocupă jumătatea de sud a Pod.Moldovei, cu dealuri ce trec de 400 m în nord și 200 m în sud. Este o zonă împădurită, dar cu frecvente alunecări de teren. Pe valea Bârladului, a afluenților săi, precum și pe Valea Prutului și în Culoarul Siretului se practică legumicultura, pomicultura și viticultura.

Rețineți
caracteristicile
celor două
subunități ale
Pod.Dobrogei:
Masivul
Dobrogei de
Nord și Pod.
Dobrogei de
Sud

Podișul Dobrogei este unitatea naturală situată în partea de SE a țării, între Dunăre (V și N), Marea Neagră (E) și granița cu Bulgaria (S). În decursul erelor geologice a evoluat în mod diferit, fiind una din cele mai vechi unități de relief de pe teritoriul României.

Are două subunități distincte: Masivul Dobrogei de Nord și Podișul Dobrogei de Sud.

Masivul Dobrogei de Nord reprezintă, așa cum este denumit, o veche zonă montană, care datorită acțiunii exercitate de agenții externi a fost redusă la înălțimea unor dealuri. Formarea acestei zone montane a fost anterioară Carpaților, partea nordică aparținând Munților Hercinici, iar partea sudică (Pod.Casimcei) unui lanț montan mult mai vechi decât cel hercinic. Partea cea mai înaltă o formează Munții Măcin, alcătuiți din granit, cu pante abrupte (deci păstrează caractere montane) și cu altitudinea maximă în Vf.Greci, 467 m. Spre est se găsesc Culmea Niculițelului (363 m) și Dealurile Tulcei. Spre sud se desfășoară Pod.Babadagului, cu înălțimi de 300-400 m, puțin fragmentat și bine împădurit. Între Dealurile Tulcei și Pod. Babadagului se află o zonă mai joasă, Depresiunea Nalbant. Partea sudică este ocupată de Pod.Casimcei. Acesta are înălțimi de ce variază între 200 și 400 m, fiind alcătuit din roci foarte vechi (șisturi verzi).

Climatul este specific dealurilor joase, iar rețeaua de ape curgătoare este redusă atât numeric, cât și din punct de vedere al debitelor.

Ca resurse naturale amintim granit, calcar, pirită cupriferă, baritină, păduri de foioase și, de asemenea, soluri favorabile pentru culturi de viță de vie (Niculițel), dar și pentru diverse culturi agricole.

Podișul Dobrogei de Sud se desfășoară la sud de o linie ce ar uni Hârșova de Capul Midia. Nu depășește decât foarte rar 200 m altitudine și are un fundament format din calcare și gresii peste care s-a depus o rocă sedimentară numită loess, la fel ca și în partea de est a Câmpiei Române. De altfel această zonă a evoluat în mod similar cu câmpia amintită anterior.

Este o regiune cu precipitații reduse, dar cu soluri fertile pentru agricultură, fiind caracteristice culturile cerealiere, vița de vie (Ostrov și Murfatlar), pomi fructiferi (piersic). Din punct de vedere economic sunt de amintit prezența Canalului Dunăre – Marea Neagră, împreună cu derivația sa Poarta Albă – Midia Năvodari, calea ferată și viitoarea porțiune a autostrăzii Cernavoda – Constanța. Centrele urbane mai importante sunt Medgidia, Cernavoda și Hârșova.

Litoralul Mării Negre are două sectoare: unul jos (nord) și unul înalt (sud) cu importanță turistică deosebită

Litoralul românesc al Mării Negre poate fi considerat ca o subunitate a Podișului Dobrogei, el fiind alcătuit din două sectoare distincte: sectorul de la nord de Capul Midia este jos fiind însoțit de lagune, limane și deltă (Delta Dunării). Laguna este un vechi golf al mării închis prin cordoane de nisip, golf care comunică pe o mică porțiune cu marea (Complexul lagunar Razelm sau Razim, format din lacurile Razelm sau Razim, Golovița, Zmeica și Sinoie). Partea sudică a litoralului de la Capul Midia și până la Vama Veche este înaltă, cu faleză și plaje. Litoralul, mai ales partea sudică este una din cele mai importante zone turistice ale țării. Este o zonă în care se resimte influența climatică a Mării Negre, iar dintre orașe amintim: Constanța – cel mai mare port, centru industrial, cultural și turistic, Mangalia – port și centru turistic, Eforie, Techirghiol.

3.2.3. Câmpiile, lunca și Delta Dunării

Câmpia de Vest este o câmpie slab înclinată, cu înălțimi cuprinse între 80 și peste 150 m, bine populată, cu orașe mari și cu resurse naturale

Câmpia de Vest. După cum este denumită, această unitate de relief se află în partea de vest a țării, fiind limitată de granițele cu Ungaria (NV), Serbia și Muntenegru (S și SV), Ucraina (N), iar spre est limita o formează Dealurile de Vest, și pe porțiuni restrânse Carpații Occidentali. Între aceste limite câmpia are o lățime variabilă cuprinsă între 20 și 60 km, cu o înclinare redusă a stratelor, în general, de la est la vest. Câmpia de Vest s-a format prin depunere de materiale (sedimente), aduse de apele curgătoare din regiunile mai înalte (dealuri și munți) într-o zonă lacustră (Lacul Panonic). În cuaternar apele lacului Panonic s-au retras treptat spre vest formându-se uscatul actual. Este alcătuită din nisipuri, pietrișuri, argile, loess peste care s-au format solurile favorabile culturilor agricole. Din punct de vedere al înălțimilor există porțiuni care depășesc 100 m și altele mai joase care au altitudini de 80-90 m.

Din punct de vedere climatic este specifică clima temperat continentală cu influențe vestice, caracterizată prin precipitații mai bogate și temperaturi moderate. Apele curgătoare aparțin grupei de vest. Au un debit bogat, atât datorită climatului cât și faptului că majoritatea își au izvoarele în zonele montane. Deoarece înclinarea generală a câmpiei este slabă multe ape curgătoare au un curs extrem de sinuos (meandrat), malurile sunt joase, iar la debite mari produc inundații. Sunt necesare măsuri de protecție a terenurilor prin amenajare de diguri, precum și prin drenarea terenurilor cu exces de umiditate. De asemenea, trebuie menționat că apa subterană (primul strat care se numește strat freatic) se află la mică adâncime, ceea ce conduce la crearea unui exces de umiditate în sol. Vegetația a fost în mare parte înlocuită cu culturi cerealiere, în ansamblu, Câmpia de

Vest și Dealurile de Vest constituind cea de-a doua regiune agricolă a României după Câmpia Română.

Din punct de vedere al activităților umane, Câmpia de Vest este bine populată, cu sate adunate, de mărime mijlocie și mare, cu funcții predominant cerealiere și de creștere a animalelor. Viața economică și socială este polarizată de o serie de așezări urbane dintre care se detașează Timișoara, Arad, Oradea și Satu Mare. Ca resurse naturale alături de cele de sol, se găsesc ape termale și petrol.

Câmpiile înalte (peste 100 m) se desfășoară de la nord la sud astfel:

- Câmpia Carei, situată în partea de NV, aproape de graniță; are peste 140 m altitudine, fiind acoperită cu soluri nisipoase, favorabile culturilor de viță de vie și pomi fructiferi.
- Câmpia Miersig, mai redusă ca suprafață este situată între Crișul Repede și Crișul Negru, în imediata apropiere a Dealurilor de Vest.
- Câmpia Cermei, între Crișul Negru și Crișul Alb.
- Câmpia Aradului are extensiune mai mare și intră în contact direct cu Munții Zarandului; se desfășoară între Crișul Alb și Mureș.
- Câmpia Vingăi, la poalele Dealurilor Lipovei, este situată între Mureș și Bega; înclinarea generală de la est (174 m) la vest (106 m).
- Câmpia Lugojului este situată între Dealurile Lipovei în nord și Dealurile Buziașului în sud, pe valea Timișului.
- Câmpia Gătaiei, la poalele Dealurilor Tirolului.

Câmpiile joase sunt Câmpia Someșului, Câmpia Crișurilor și Câmpia Timișului.

Câmpia Română este situată în partea de sud a țării fiind limitată de Podișul Getic, Subcarpații Curburii și Pod. Moldovei în partea de nord de-a lungul unei linii ce trece la nord de localitățile Plenița, Craiova, Balș, Slatina, Pitești, Găești, Târgoviște, Ploiești, Mizil, Buzău, Focșani, Tecuci. Spre vest este mărginită de Dunăre, spre sud și est de Lunca Dunării.

Înclinarea generală a Câmpiei Române este de la nord la sud și de la vest la est, direcție confirmată de direcția de curgere a râurilor. Această înclinare corespunde și cu direcția de retragere a apelor lacului care a ocupat regiunea în decursul erelor geologice. Retragerea apelor lacustre s-a realizat treptat în timpul cuaternarului. Rezultă deci originea câmpiei: o unitate formată prin depunere de sedimente aduse de apele curgătoare din zonele înalte (Carpați, Subcarpați și Pod. Getic) și depuse treptat pe fundul lacului, ceea ce a adus la acoperirea fundamentului rigid de platformă (Platforma Moesică).

Din punct de vedere al modului de formare, dar și al aspectelor privind relieful există în cadrul Câmpiei Române trei tipuri majore de câmpii:

- câmpia piemontană; este cea mai înaltă (200-300 m); s-a format prin depunere de sedimente la contactul cu Podișul Getic și mai ales la contactul cu Subcarpații Curburii; de la vest către est se desfășoară: Câmpia Târgoviștei, Câmpia Ploieștilor și Câmpia Râmnicului;

Rețineți cele două componente ale Câmpiei de Vest: câmpii înalte și câmpii joase

Câmpia Română este o unitate înclinată de nord la sud și de la vest la est; are înălțimi cuprinse între 80 și 300 m. Principala regiune agricolă a țării

Rețineți cele trei tipuri majore de câmpii:
- piemontane
- de subsidență
- tabulare

- câmpia de subsidență (de lăsare, de coborâre) formează o treaptă situată la sud și est de câmpia piemontană, fiind formată din Câmpia Titu-Gherghița-Sărata, Câmpia Buzăului și Câmpia Siretului Inferior;

- câmpia tabulară (netedă) care are extinderea cea mai mare; subunitățile care compun această treaptă prezintă câmpuri relativ netede, cu altitudini de 100 m sau sub această valoare; aceste câmpuri (interfluvii) sunt fragmentate de văile mari create de apele curgătoare ca Jiu, Olt, Argeș, Ialomița, Buzău; partea cea mai înaltă se află la vest de Olt și poartă denumirea de Câmpia Olteniei și are ca subunități: Câmpia Blahniței și Câmpia Băileștilor la vest de Jiu și Câmpia Romanaților între Jiu și Olt; partea sudică a Câmpiei Olteniei este ocupată de terenuri nisipoase favorabile culturilor de viță de vie și celor de pepeni; zona dintre Olt și Argeș este ocupată de Câmpia Boianului și Câmpia Găvanu-Burdea în jumătatea nordică, iar în cea sudică se află Câmpia Burnazului; între Argeș și Mostiștea sunt alte câmpii tabulare: Câlnic, Vlăsiei și Mostiștea, iar în partea estică se desfășoară Câmpia Bărăganului, iar spre nord Câmpia Brăilei.

Specific pentru Câmpia Română este prezența unei roci de origine eoliană (loess) care are grosimi considerabile în C. Bărăganului. Se remarcă, de asemenea, prezența solurilor cernoziomice, bogate în substanțe nutritive, ceea ce conferă C. Române primul în cadrul zonelor de cultură a plantelor.

Din punct de vedere climatic cantitățile de precipitații, repartizate inegal, atât în timp, cât și în suprafață, reprezintă o altă caracteristică, fapt care impune realizarea irigațiilor culturilor agricole pentru a se obține producții eficiente.

Rețeaua hidrografică este deosebit de bogată și aparține, în cea mai mare parte, grupei de sud a apelor curgătoare.

Din punct de vedere al populației și al așezărilor umane Câmpia Română are o densitate a populației peste media pe țară, cu concentrări în jurul orașelor mari, de-a lungul arterelor de circulație și la zona de contact cu unitățile vecine din nord. Satele sunt mari și mijlocii ca mărime demografică, adunate din punct de vedere al structurii și cu funcții cerealiere, legumicole și zootehnice. În cuprinsul unității sunt situate orașe mari și mijlocii printre care se numără: București, Craiova, Slatina, Târgoviște, Ploiești, Buzău ș.a.

În afara resurselor de sol aici se găsesc materiale de construcții (pietrișuri și nisipuri), petrol și gaze naturale.

Lunca Dunării poate fi considerată ca partea cea mai joasă a Câmpiei Române. Această formă de relief este creația, de-a lungul timpului a fluviului Dunărea. Lunca este parte a albiei pe unde a curs fluviul și care la ape mari poate fi inundată. S-a format prin depunere continuă de sedimente. Lunca Dunării se dezvoltă doar pe malul românesc, deoarece cel bulgăresc este înalt. Lunca începe să aibă o consistență mai mare la est de Calafat, pentru a atinge maxim de extensiune în zona Bălților Dunării, de la Călărași până la Brăila. De la est de Călărași Dunărea se desparte în două brațe: Borcea și Dunărea Veche care închid Balta Ialomiței. Cele două brațe se unesc în apropiere de podul Giurgeni-Vadu Oii, iar ulterior Dunărea se desparte din nou în două brațe (Cremenea și Dunărea Veche) care închid Balta

Rețineți
caracteristicile
Luncii Dunării

Brăilei (Insula Mare a Brăilei). Lunca se continuă, dar cu extensiune redusă până în apropiere de localitatea Pătlăgeanca, unde începe Delta Dunării.

Lunca Dunării este o zonă bună pentru practicarea legumiculturii, creșterea animalelor, climatul fiind favorabil (temperaturi medii anuale ale aerului de peste +10°C) și soluri cu umiditate bogată. Aici se găsesc și o serie de orașe, unele cu vechi tradiții în domeniul transporturilor navale: Galați, Brăila, Giurgiu.

Delta Dunării reprezintă cea mai nouă și cea mai joasă formă de relief de pe teritoriul României. Este o câmpie aflată în continuă formare prin depunerea de aluviuni aduse de fluviu în condițiile în care mările în Marea Neagră sunt ca și inexistente. Delta Dunării a fost la origine un fost golf al Mării Negre umplut (colmatat) cu aluviuni aduse de fluviu și depuse la gurile de vărsare. Delta Dunării se află în proporție de 82 % pe teritoriul României (3450 km²) restul aparținând Ucrainei.

Delta Dunării începe de la localitatea Pătlăgeanca (primul ceatal = prima bifurcație) unde Dunărea se bifurcă în două brațe, Brațul Chilia și Brațul Tulcea. La est de Tulcea (al doilea ceatal) brațul Tulcea se împarte în alte două brațe: Sulina și Sf.Gheorghe. Între aceste brațe ale Dunării se desfășoară Delta Dunării, până la vărsarea Dunării în Marea Neagră.

Există două forme de relief:

- grindurile (13 % din întreaga suprafață), care sunt singurele suprafețe de uscat;
- depresiunile lacustre, ocupate de ape, ca forme de relief negative.

Grindurile situate de-a lungul brațelor Dunării se numesc grinduri longitudinale sau fluviale, ele fiind formate prin depuneri de aluviuni aduse de fluviu de o parte și de alta a apei. Există și grinduri rezultate din acțiunea combinată fluviu-mare, care se numesc grinduri transversale sau fluvio-maritime (Letea, Caraorman și Sărăturile). Cea de-a treia categorie de grinduri sunt cele continentale (Chilia), care reprezintă resturi ale uscatului predeltaic.

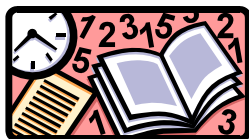
Din punct de vedere climatic este zona unde se înregistrează cele mai scăzute precipitații medii anuale; vegetația este formată din plante iubitoare de apă (stuf, papură, rogoz, salcie), păduri (renumită fiind pădurea de pe grindul Letea); fauna este deosebit de variată, numărul speciilor de păsări fiind de 280, la care se adaugă și fauna acvatică.

Datorită caracteristicilor sale naturale a fost declarată rezervație a biosferei. Aceasta cuprinde Delta Dunării, zona Complexului lagunar Razelm (Razim), precum și o porțiune situată la vest de Pătlăgeanca.

Este una din cele mai slab populate regiuni ale țării. Ocupația tradițională a locuitorilor este pescuitul. Ca activitate economică se remarcă și prezența turismului. Singura localitate mai însemnată din Deltă (dacă excludem Tulcea) este orașul Sulina.

Delta Dunării = câmpie în formare; situată între cele 3 brațe ale Dunării; forme de relief: grinduri și depresiuni lacustre; rezervație a biosferei; zonă turistică însemnată

Test de autoevaluare 5

Răspundeți la următoarele întrebări prin încercuirea unei singure variante de răspuns pe care o considerați corectă:

1. Carpații Românești mai sunt denumiți:
a) Alpii Transilvaniei; b) Carpații de Sud-Est; c) Munții Carpați.
2. Munții Carpați s-au format prin:
a) prăbușire; b) erupții vulcanice; c) încrețirea stratelor.
3. Grupa de Nord a Carpaților Orientali are înălțimea cea mai mare în vârful:
a) Pietrosul Rodnei; b) Pietrosul Călimanilor; c) Ineu.
4. Munții vulcanici din Carpații Orientali:
a) sunt situați în partea de est a unității; b) păstrează în totalitate conurile și craterele vulcanice; c) formează cel mai lung lanț de munți vulcanici din Europa.
5. Depresiunile Giurgeu și Ciuc sunt:
a) tectonice; b) tectono-erozive de baraj vulcanic; c) erozive.
6. Care este cea mai mare depresiune din Carpații Românești:
a) Brașov; b) Maramureș; c) Petroșani.
7. Munții Bucegi și Masivul Ceahlău sunt alcătuiți din:
a) granit; b) șisturi cristaline; c) conglomerate.
8. Înălțimile mari de peste 2500 m din Munții Făgăraș sunt rezultatul:
a) acțiunii ghețarilor; b) mișcărilor de încrețire; c) mișcărilor de ridicare în bloc și alcătuirii geologice.
9. Etajul de vegetație alpină este extins în:
a) Munții Apuseni; b) Munții Făgăraș; c) Munții Vrancei.
10. Depresiunea colinară a Transilvaniei s-a format prin:
a) prăbușire; b) scufundare lentă și umplere cu sedimente; c) baraj vulcanic.
11. Subcarpații se desfășoară între:
a) Valea Moldovei și Valea Motrului; b) Valea Troțușului și Valea Prahovei; c) Valea Moldovei și Valea Oltului.

- 12.** Dealurile subcarpatice s-au format prin:
a) depunere de sedimente; b) eroziune; c) încrețirea stratelor.
- 13.** Podișul Moldovei are în componență:
a) Podișul Bârladului; b) Câmpia Transilvaniei; c) Podișul Negru Vodă.
- 14.** Podișul Mehedinți are o climă cu influențe:
a) baltice; b) estice; c) mediteraneene.
- 15.** Cum se numesc subunitățile Podișului Getic ?
a) Dealuri; b) Platforme; c) Podișuri.
- 16.** Care subunitate a Podișului Dobrogei este cea mai veche ?
a) Munții Măcin; b) Pod.Dobrogei de Sud; c) Pod.Casimcei.
- 17.** Care subunitate a Câmpiei de Vest prezintă soluri nisipoase valorificate prin culturi de viță de vie ?
a) Câmpia Timișului; b) Câmpia Someșului; c) Câmpia Carei.
- 18.** Care este cel mai important oraș din Câmpia de Vest ?
a) Carei; b) Satu Mare; c) Timișoara.
- 19.** Cele mai întinse suprafețe din Câmpia Română sunt ocupate de câmpiile:
a) tabulare; b) joase; c) piemontane.
- 20.** Grindul Letea din Delta Dunării face parte din categoria grindurilor:
a) continentale; b) fluviale; c) fluvio-maritime.

3.3. Unități administrativ-teritoriale ale României – evoluție și caracteristici

Rețineți importanța organizării administrativ-teritoriale a țării și unitățile de bază:

- comuna
- orașul
- județul

Organizarea administrativ teritorială a unui stat reprezintă o pârghie importantă în politica de dezvoltare a țării respective în profil teritorial. Ea permite o repartizare a fondurilor materiale în funcție de cerințe și de caracteristicile fiecărei unități, dar în același timp trebuie să constituie un element favorabil pentru buna gestionare a resurselor materiale și umane care există pe plan regional și local.

De-a lungul timpului organizarea administrativ-teritorială a teritoriului actual al României a variat în funcție de condițiile istorice, politice precum și de necesitățile de moment.

Fără a realiza un istoric amplu al împărțirii administrative, ne limităm la evoluția procesului în secolul XX.

Printre multiplele cerințe impuse de formarea statului național unitar român în anul 1918 s-a numărat și necesitatea realizării unui nou decupaj administrativ, realizat în anul 1926.

Astfel la data amintită anterior, România Mare (din perioada 1918-1940) cuprindea 71 de județe cu 429 plase, 179 orașe, 15 981 localități rurale. Dincolo de cifrele respective să reținem ca unități administrativ-teritoriale tradiționale județul, orașul și comuna. Se remarcă și prezența unei unități intermediare (plasa) care grupa mai multe comune, comune suburbane și orașe. Mai multe plase formau unitatea superioară, județul. Din cadrul comunelor se desprinde categoria comunelor suburbane, cele care se aflau în imediata apropiere a orașelor, relațiile cu acestea fiind mai puternice.

După cel de-al doilea Război mondial, în anul 1950, se produce o reformă a împărțirii administrativ teritoriale, prin renunțarea la unitatea tradițională (județul). S-a introdus modelul sovietic, sub influența politică din vremea respectivă. S-au creat 28 de regiuni care au înlocuit județele și care cuprindeau 177 de raioane. Ulterior, în anul 1956, numărul regiunilor a fost redus la 16 (Bacău, Baia Mare, București, Cluj, Constanța, Craiova, Galați, Hunedoara, Iași, Oradea, Pitești, Ploiești, Stalin – Brașov, Suceava, Timișoara și Mureș Autonomă Maghiară).

În anul 1968 se revine la unitatea de tradiție, județul, prin Legea organizării administrativ-teritoriale, care prevedea: 41 de județe, 236 de orașe, 136 de comune suburbane, 2 705 comune și 13 124 de sate. Ulterior a fost desființat județul Ilfov și s-au creat județele Giurgiu, Călărași și Sectorul Agricol Ilfov (transformat și acesta în județ, în anul 1997).

În anul 2003 (la 31 decembrie), potrivit datelor statistice oficiale, existau 41 de județe și Municipiul București (cu rang de județ), 276 de orașe din care 103 municipii, 2727 comune și 13 042 sate.

3.3.1. Comune

Peste 2 700
comune

Comuna constituie unitatea administrativă de bază fiind formată din unul sau mai multe sate. Din datele oferite de ultimul recensământ al populației din 2002 rezultă că numărul comunelor pe fiecare județ varia între 34 (jud.Covasna) și 94 (Jud. Dolj și Olt). Există deci diferențe între județe în privința numărului de comune, dar sunt și diferențe între suprafețele acestora și numărul de sate componente.

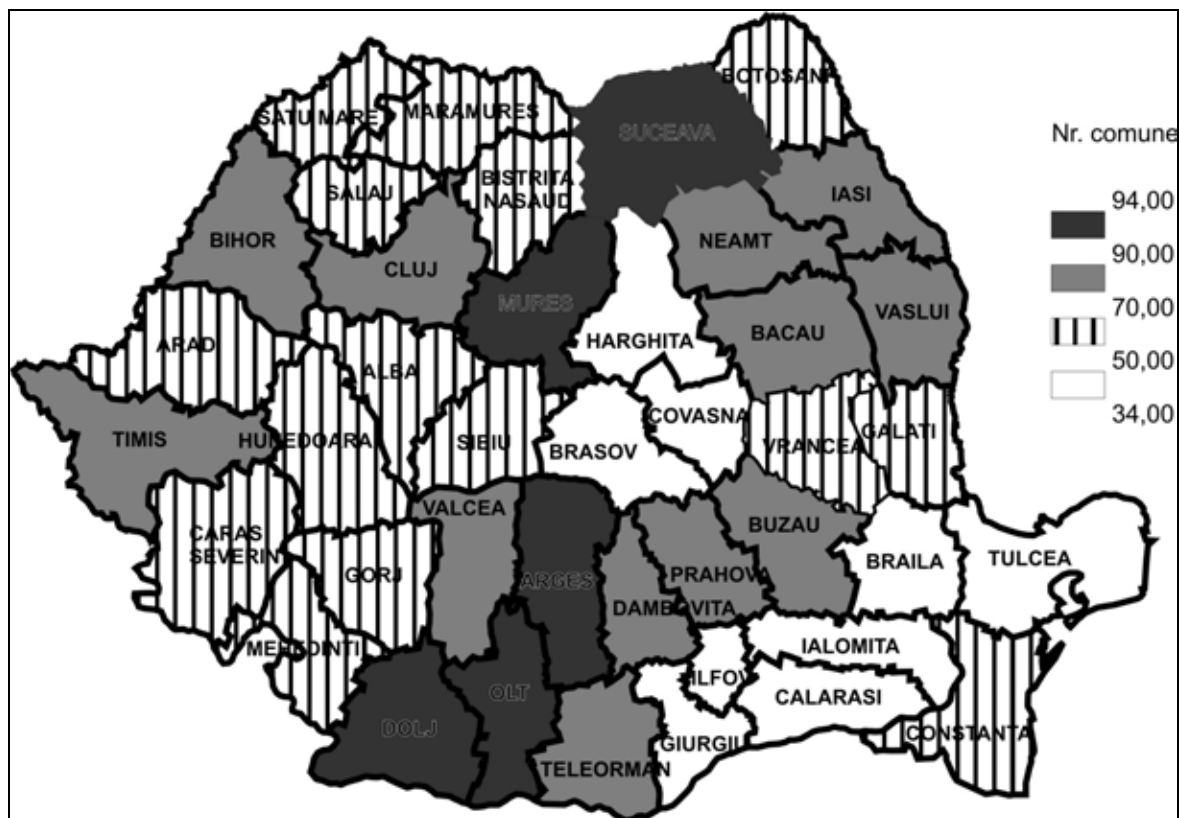

Fig. 6 – Repartiția geografică a comunelor în anul 2002

Numărul comunelor variază de la un județ la altul în funcție de mărimea județului și de condițiile naturale și social-economice

După cum se constată din figura 6 județele care au cel mai mic număr de comune sunt situate în zona jumătății de est a Câmpiei Române, precum și cele caracterizate prin prezența unor întinse suprafețe acvatice (Tulcea) sau cele predominante de zone montane (Harghita, Covasna, Brașov).

În perioada de după anul 2002, au fost foarte multe inițiative locale care au condus la crearea unor noi comune sau la reorganizarea altora. Modificările realizate sunt destul de numeroase ele fiind validate prin acte administrative. Astfel, Anuarul statistic al României menționează că la data de 31 decembrie 2003 erau 2 727 comune. Ulterior, până la 1 iulie 2004, alte 35 de comune au fost declarate orașe.

3.3.2. Orașe și municipii. Caracteristici ale Capitalei

Orașul constituie cea de-a doua unitate administrativă de bază. La fel ca și în cazul satelor reședință de comună există și pentru orașe o serie de condiții pe care trebuie să le îndeplinească pentru a avea acest statut. Condițiile se referă la numărul de locuitori, ocupațiile acestora și dotările minimale sociale, culturale, edilitare pe care trebuie să le posede atât un sat reședință de comună cât și un oraș, pentru a satisface necesitățile populației proprii, dar și a unei populații din raza sa administrativă sau de influență. Aceste condiții sunt parte integrantă a Planului de Amenajare a Teritoriului Național (PATN), Secțiunea Rețele de localități.

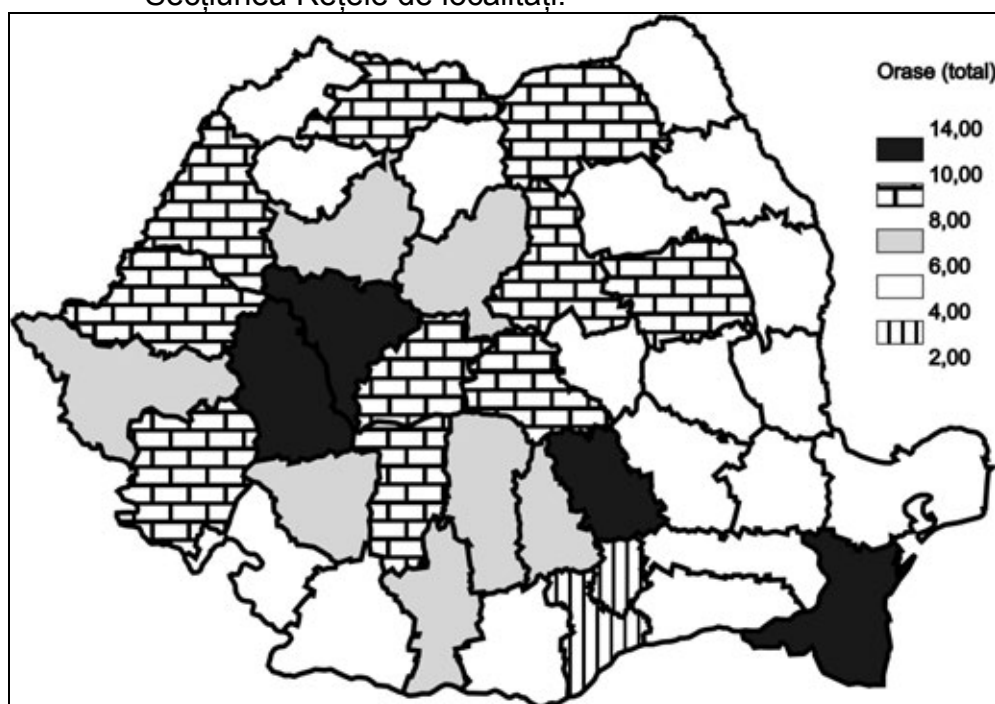

Fig.7 – Numărul total de orașe în anul 2002

Numărul total al orașelor României:

- 265 în anul 2002;
- 276 în anul 2003;
- 311 în anul 2004

După cum se remarcă din figura 7, la nivelul ultimului recensământ al populației din anul 2002, aveau statut de oraș un număr de 265 de așezări, cu mărimi demografice diferite, dar și cu o repartiție geografică inegală în teritoriu. Cele mai bine reprezentate sunt județele Prahova, Constanța, Hunedoara și Alba, iar județele cu cele mai puține orașe fiind Ilfov și Giurgiu. Se constată și o diferențiere între Podișul Moldovei, Câmpia Română, mai puțin dotate (ca număr) cu orașe, pe de o parte și celelalte regiuni ale țării.

Procesul de decretare de noi orașe a continuat după anul 2002, astfel în 2003 erau 276 de orașe, iar la 1 iulie 2004 numărul lor ajunsese la 311. Deci în perioada 2002 – 1 iulie 2004 au fost declarate orașe un număr de 46 de comune.

În documentul menționat anterior (PATN) precum și în legile referitoare la organizarea administrativ-teritorială a României elaborate începând cu anul 1968 figurează, în cadrul orașelor o categorie numită

Rețineți evoluția și repartiția geografică a orașelor cu statut de municipiu
 - 56 în anul 1990;
 - 96 în anul 2002;
 - 104 la 1 iulie 2004.

municipii. Inițial acest titlu se acorda orașelor reședință de județ, precum și unor orașe cu putere de polarizare (de influență) mai mare în teritoriu și care aveau dotări edilitare superioare celorlalte orașe. Înainte de 1990 au fost declarate ca municipii 56 de orașe. La recensământul din 2002 figurau cu statut de municipii un număr de 96 de orașe. Între 2002 și 2004 au obținut acest statut și orașele Beiuș, Gheorgheni, Lupeni, Marghita, Mioveni, Moreni, Toplița și Vulcan, numărul lor total fiind de 104.

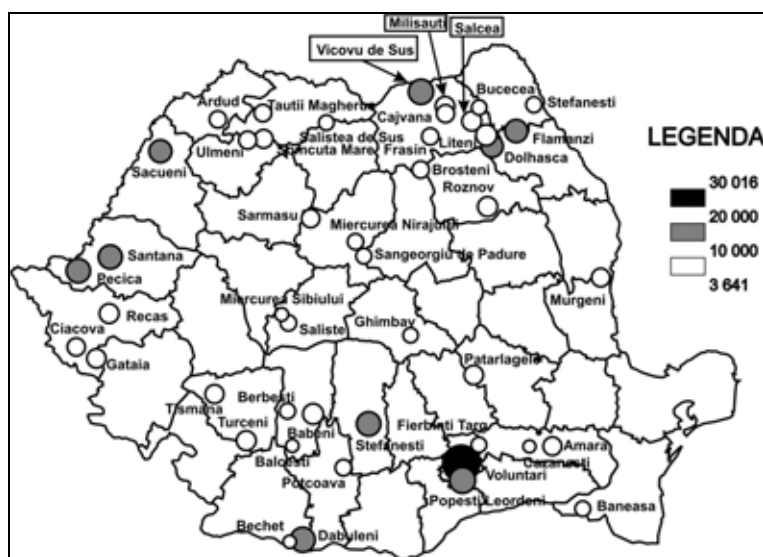

Fig. 8 – Noile orașe apărute în perioada 2002 – 1 iulie 2004

Fig.9 – Orașe cu rang de municipii (2004)

Rețineți datele de reper ale evoluției istorico-geografice a Capitalei

Caracteristici ale capitalei României – Municipiul București.

Date istorico-geografice. Orașul capitală este atestat documentar la 20 septembrie 1459, la un interval de peste 100 de ani de la fondarea Țării Românești, în timpul domniei lui Vlad Țepeș. Evoluția sa a fost în strânsă corelație cu cea a restului teritoriului exprimată prin creșterea populației și dezvoltarea teritorială, mai ales după anul 1659 când orașul București devine capitala permanentă a Țării Românești. Orașul a cunoscut perioade de înflorire culturală și social-politică în timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu (1688-1714) și la începutul secolului al XIX-lea, cu o creștere explozivă a activităților industriale și a celor comerciale (mai ales după anul 1829, Pacea de la Adrianopole). Momente importante în evoluția sa au fost mișcările sociale de la 1802, 1821 și 1848 care au marcat perioade de relativă stagnare în viața orașului. Revigorarea economică și social-culturală s-a produs după Unirea Principatelor Române la 1859, continuată după anul 1862, când orașul București devine capitala României.

După Marea Unire de la 1 Decembrie 1918 orașul întrunea toate condițiile de a deveni o adevărată metropolă europeană. Ca urmare a dezvoltării sale industriale orașul crește în suprafață și înglobează treptat localitățile învecinate, mai ales cele situate în nord-vest și sud. După cel de-al doilea Război mondial România și, bineînțeles, capitala sa au suferit modificări esențiale de ordin social-economic. Industrializarea exagerată a condus la dublarea numărului de locuitori în intervalul 1948 -1990 și la o expansiune teritorială deosebită prin apariția marilor ansambluri rezidențiale de tip socialist (Balta Albă, Titan, Militari, Berceni, Pantelimon, Drumul Taberei etc.). Suprafața actuală este 238 km².

Evoluție demografică pozitivă și diminuarea populației după anul 1990

Dinamica populației. După cum se poate remarca și din graficul de mai jos, orașul București a avut o evoluție demografică pozitivă cu perioade diferite de creșteri în concordanță cu schimbările economice și social-politice petrecute de-a lungul celor 170 de ani de când se efectuează înregistrări demografice. După anul 1992 evoluția demografică este negativă, ca o consecință a traiectului economic și social.

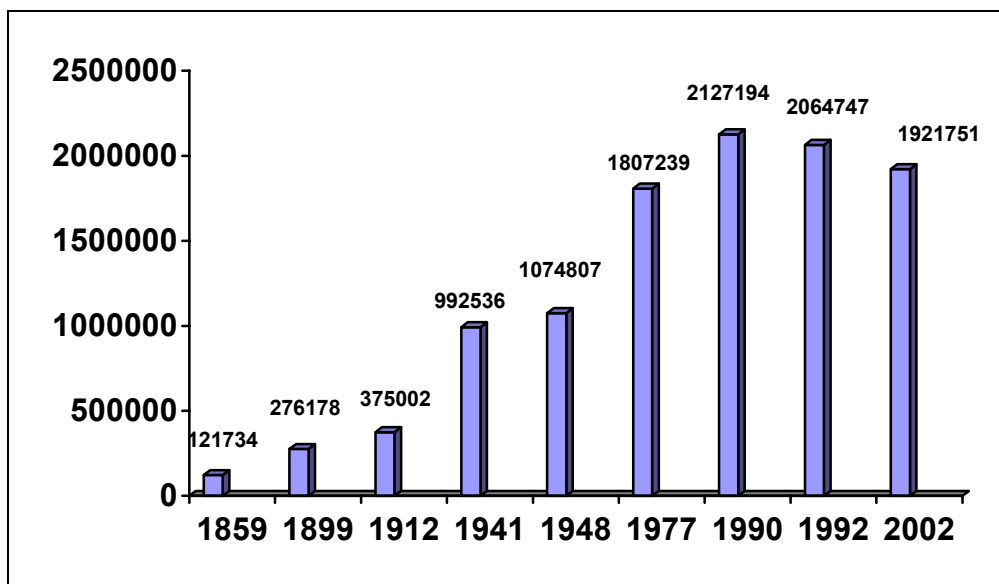

Fig.10 – Evoluția populației orașului București în perioada 1859-2002

Rețineți principalele modificări survenite în timp în structura activităților economice (bazei economice)

Baza economică. Industrializarea masivă și scăderea ponderii sectorului de servicii. Aceste două procese s-au manifestat concomitent și pregnant înainte de 1989. La nivelul acestui an populația activă în industrie reprezenta 42,3% din totalul populației active, iar cea din sectorul terțiar 53,9 %. Această discrepanță s-a redus foarte puțin în perioada 1970-1990, industrializarea masivă conducând la apariția unor întreprinderi gigantice cu peste 5000 de salariați: astfel în 1965 62,8 % din numărul total al întreprinderilor industriale aveau mai puțin de 1000 de salariați pentru ca în 1989 acestea să reprezinte numai 24,3%. În sectorul terțiar, deși în valori absolute a crescut, valoarea a scăzut constant de la 13% (1960) la 4,5% (1989). O analiză detaliată a serviciilor relevă insuficienta dezvoltare a acestui sector. Aceste procese au generat numeroase dereglări funcționale și disparități în structura teritorială a orașului: discrepanța dintre centru și ariile periferice (tipuri de construcții, grad de confort, inegală distribuire a serviciilor); existența unor areale industriale localizate în interiorul orașului; dificultăți în privința conexiunilor dintre zonele funcționale.

Orașul București în perioada de tranziție a marcat modificări în privința structurii producției industriale (scădere pe ansamblu, dar cu creșteri relative în domeniul industriei poligrafice, a materialelor de construcții și a celei alimentare), apariția întreprinderilor mici și mijlocii cu capital privat (mai ales în domeniul comercial), scăderi ale investițiilor în domenii ca educație, cultură, știință, sănătate, creșterea șomajului etc.

Poate fi orașul București o capitală a sud-estului Europei? Cu toate problemele legate de restructurarea economică și cea urbanistică orașul are șanse să joace un rol însemnat în această parte a Europei datorită următoarelor motive:

- are un potențial demografic și economic mai ridicat decât al celorlalte orașe-capitală din zonă (Belgrad, Sofia, Chișinău);
- o poziție geografică favorabilă în contextul relațiilor cu celelalte capitale ale unei Uniuni Europene lărgite.

Rețineți
caracteristicile
Zonei
Metropolitane
București și
argumentele
pentru realizarea
sa

În context european și național orașul rămâne un centru important prin puterea sa demografică, funcțională și economică.

Zona metropolitană București. Un oraș de mărimea capitalei României nu poate exista fără o arie de susținere și de influență. Între oraș și zona sa de influență se stabilesc multiple și complexe relații de cooperare, pe de-o parte, iar pe de altă parte, se constată că orașul a creat în jurul său un adevărat vid urban. O propunere de delimitare a zonei metropolitane a avut în vedere o serie de criterii: relațiile tradiționale și istorice între așezări; caracteristici fizice și demografice; aspecte sociale; elemente funcționale și economice. Teritoriul zonei metropolitane cuprinde: orașul propriu-zis; prima centură de comune, formată din 9 unități administrative și orașele Otopeni, Popești-Leordeni, Voluntari; restul teritoriului, cu caracter profund rural. În total sunt 94 de unități administrative (inclusiv Municipiul București), din care 9 orașe, cele mai importante fiind Oltenița (27217 locuitori) și Buftea (20350 locuitori).

Potențialul de dezvoltare al orașului și al zonei metropolitane București, valorificarea sa, este în strânsă concordanță cu punerea în valoare a unor puncte tari și a unor oportunități, dar și de rezolvarea unor puncte slabe și probleme dificile:

- Punctele tari sunt: accesibilitate bună, rutieră și feroviară; profilul socio-economic al locuitorilor; calificarea forței de muncă; diversificarea structurii industriale din jurul capitalei; accesibilitate la alte sisteme de transport, precum și la diverse servicii sociale, culturale, de educație și cercetare; potențial recreativ și turistic.

- Puncte slabe: sistem super-centralizat de transport; localizare supe-centralizată a structurilor funcționale și administrative; sisteme insuficient dezvoltate de circulație (rutieră în special), alimentare cu apă și telecomunicații; comunicare slabă populație-administrație locală; scădere a potențialului uman (îmbătrânirea populației, scăderea natalității); poluarea mediului; stocul de locuințe degradat și cu un grad redus de confort.

- Oportunități: coridoarele europene de circulație și cooperare; construcția de autostrăzi: București-Sud, București-Giurgiu, București-Pitești, București-Constanța, București-Brașov.

- Probleme dificile: dificultăți de descentralizare a activităților; competiția cu celelalte capitale est-europene în organizarea diferitelor manifestări politice, sociale, culturale etc.; imaginea relativ negativă a României în mediile vest-europene.

3.3.3. Județe

Județul reprezintă unitatea administrativ teritorială de bază care include sate organizate în comune, orașe și orașe cu statut de municipiu. Județele României sunt în număr de 41 la care se adaugă și Municipiul București, cu rang de județ.

La baza organizării teritoriului național în județe s-a avut în vedere o serie de criterii și anume:

- Criteriul complexității privit prin prisma resurselor naturale și umane variate, a unui peisaj variat care să constituie baza unei dezvoltări viabile.

- Criteriul istoric. Acțiunea de delimitare a județelor a încercat să păstreze, pe cât posibil situarea acestora în cadrul provinciilor istorice românești. De asemenea, au fost preluate o parte din vechile denumiri ale județelor din perioada interbelică.

- Centralitatea reședinței de județ. Ca reședințe de județ au fost stabilite orașe cu o dezvoltare economică și a serviciilor mai ridicată, cu o tradiție culturală și care, în general, au avut, de-a lungul timpului și funcții administrative. Toate acestea se reflectă în puterea de influență, de polarizare a vieții și activității umane din teritoriul respectiv, fapt care le conferă și funcția de loc central. Această funcție de loc central nu se referă deci numai la poziția centrală (geometrică) în cadrul județului. Ideal este ca reședința să fie în partea centrală a județului pentru a se asigura o bună și egală accesibilitate (ca distanță) pentru toate așezările județului.

Din analiza figurii 11 se constată că județele României cu excepția Municipiului București prezintă însă o varietate atât în ceea ce privește suprafața cât și mărimea demografică (populația). Celelalte elemente care de asemenea sunt diferite de la un județ la altul (numărul de orașe, numărul de comune – implicit ponderea populației urbane și a celei rurale –, numărul de municipii) au fost analizate anterior.

Rețineți criteriile de delimitare a județelor:

- complexitate;
- tradiție (istoric);
- centralitatea reședinței.

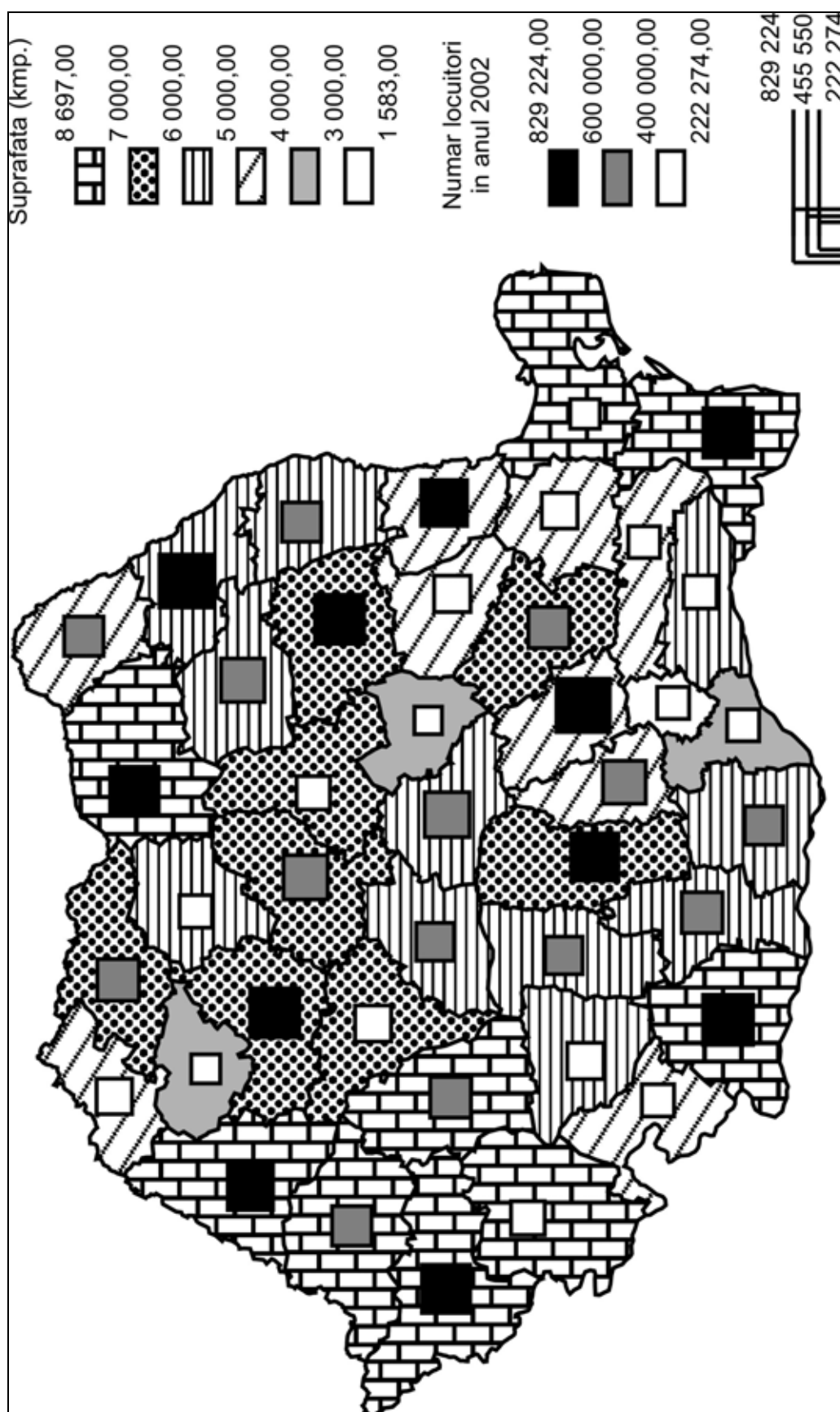

Fig. 11 – Clasificarea județelor României (cu excepția Mun.București) în anul 2002 după suprafață și populație

Mărimea medie a unui județ este de 5 675,6 km², iar ecartul de variație a suprafeței județelor variază între 1 583 și 8 697 km²

Populația județelor României varia în anul 2002 între 222 274 și 829 224 loc.

Clasificarea județelor după mărimea suprafeței. Suprafața medie a județelor este de 5675,6 km², dar ecartul de variație este cuprins între 1 583 km² (jud. Ilfov) și 8 697 km² (jud. Timiș).

Cu valori reduse se înscriu, în afară de jud. Ilfov și județele Covasna, Sălaj și Giurgiu. Cele mai mari valori (peste 7000 km²) caracterizează județele din partea de vest, alături de Timiș sunt Arad, Bihor, Caraș Severin și Hunedoara, apoi județul Suceava din nord, Dolj din partea sudică, precum și cele două județe dobrogene: Tulcea și Constanța.

Clasificarea județelor după mărimea demografică indică, la ultimul recensământ, o variație cuprinsă între 222 274 locuitori (jud. Covasna) și 829 224 locuitori (jud. Prahova). Dacă excludem municipiul București, mărimea medie a populației unui județ era de 482000 locuitori. Un număr de 11 județe aveau o populație mai mare de 600 000 loc.: Prahova, Iași, Dolj, Constanța, Bacău, Cluj, Suceava, Timiș, Argeș, Galați, Bihor. Cele mai slab populate județe (sub 300000 locuitori) erau: Giurgiu, Ialomița, Tulcea, Sălaj și Covasna. Din această prezentare rezultă clar că diferențele privind resursele economice și prezența unor centre polarizatoare s-a repercutat asupra mărimii demografice a județelor, la care trebuie să adăugăm și diferențele privind mărimea suprafețelor.

3.3.4. Regiuni de dezvoltare

Rețineți caracteristicile regiunii de dezvoltare

Regiunea de dezvoltare reprezintă un concept nou în realizarea programelor de investiții și de dezvoltare regională. Crearea regiunilor de dezvoltare este un proces aflat în deplină concordanță cu reglementările ce există în cadrul Uniunii Europene.

Regiunea de dezvoltare nu este o nouă unitate administrativ-teritorială, ci ea reprezintă o grupare de județe care au o serie de similarități în privința problemelor social-economice, care vizează de fapt dezvoltarea regională. În același timp județele care compun aceste unități au și o serie de caractere complementare. Aceste regiuni de dezvoltare permit o colaborare între județe, din toate punctele de vedere; sunt unități viabile pentru care se pot elabora programe de dezvoltare pe termen mediu și lung, cu atragerea unor fonduri provenite de la organisme și organizații internaționale. Totodată ele sunt și unități de raportare statistică, datele regăsindu-se în anuarele statistice precum și în alte documente oficiale.

Cele 8 regiuni de dezvoltare au fost delimitate printr-un studiu amplu ce a avut în vedere experiența statelor europene, dar și caracteristicile concrete ale spațiului românesc și care s-a concretizat în anul 1997 cu Carta Verde a Dezvoltării Regionale în România, lucrare elaborată sub egida Guvernului României și a Programului Phare.

Regiunile de dezvoltare sunt:

1. Regiunea de Nord Est, care cuprinde județele din Moldova (Bacău, Botoșani, Iași, Neamț, Suceava și Vaslui). Are o suprafață de 36 850 km², o populație de peste 3,7 milioane locuitori și 32 de orașe (2002).

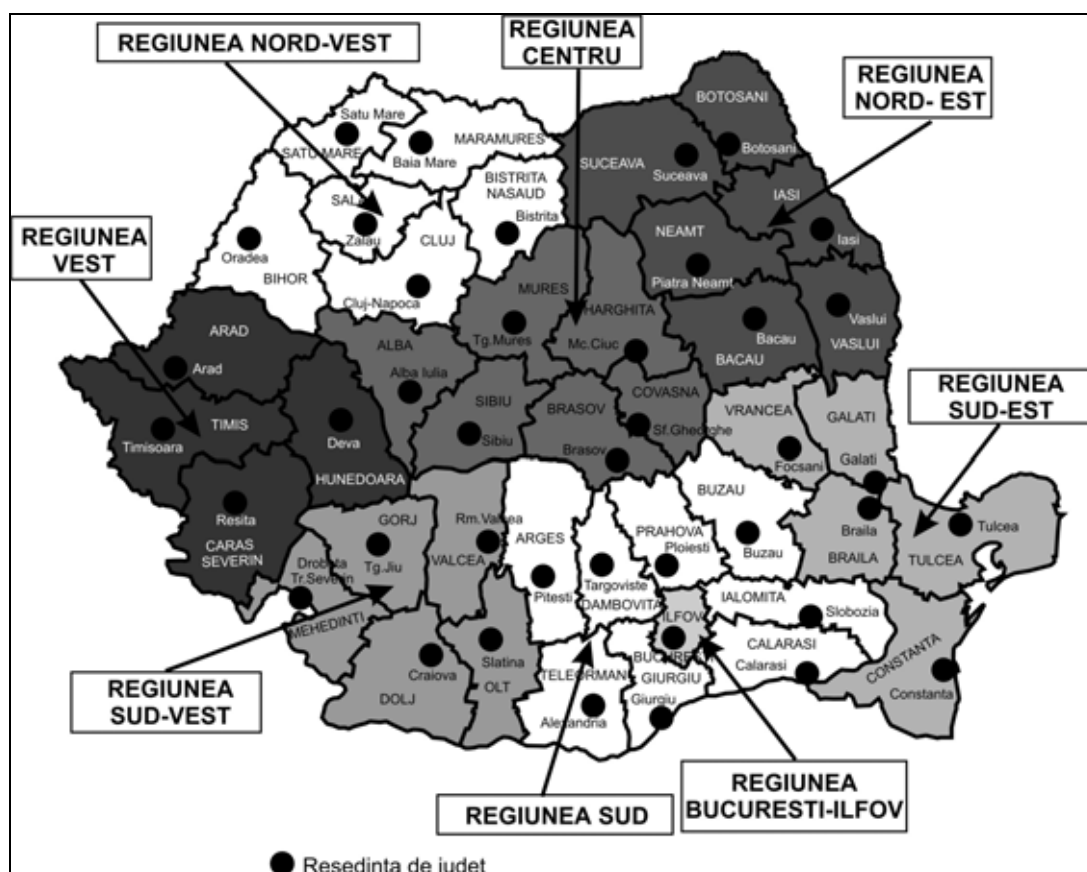

Fig.12 – Componența administrativ-teritorială a celor 8 regiuni de dezvoltare

8 regiuni de dezvoltare:

- Regiunea NE
- Regiunea SE
- Regiunea Sud
- Regiunea SV
- Regiunea V
- Regiunea NV
- Regiunea Centru
- Regiunea București-Ilfov

2. Regiunea de Sud Est cuprinde județele Brăila, Buzău, Constanța, Galați, Tulcea și Vrancea. Are o suprafață de 35 762 km², o populație de peste 2,8 milioane locuitori și 33 de orașe (2002).

3. Regiunea Sud Muntenia, se suprapune în parte peste provincia istorică Muntenia și este compusă din județele: Argeș, Călărași, Giurgiu, Dâmbovița, Ialomița, Prahova, Teleorman. Suprafața este de 34 453 km², populația de peste 3,3 milioane locuitori și are 43 de orașe (2002).

4. Regiunea Sud Vest Oltenia cuprinde județele din provincia istorică Oltenia: Dolj, Gorj, Mehedinți, Olt și Vâlcea, cu o suprafață de 29 912 km², peste 3,2 milioane locuitori și 32 de orașe (2002).

5. Regiunea de Vest cuprinde cea mai mare parte a provinciei istorice a Banatului – județele Arad, Caraș-Severin, Hunedoara și Timiș. Suprafața sa este de 32 033 km², populația de peste 1,9 milioane locuitori și avea, în anul 2002, 37 de orașe.

6. Regiunea de Nord Vest cuprinde județele Bihor, Bistrița Năsăud, Cluj, Maramureș, Satu Mare și Sălaj. Ocupă o suprafață de 34 160 km² și are o populație de peste 2,7 milioane locuitori. În anul 2002 avea un număr de 35 de orașe.

7. Regiunea Centru cuprinde județele din Transilvania: Alba, Brașov, Covasna, Harghita Mureș și Sibiu. Regiunea are 34 100 km², o populație de peste 2,5 milioane locuitori și 50 de orașe (2002).

8. Regiunea București-Ilfov este compusă din județul Ilfov și

Municipiul București, cu o suprafață totală de 1 821 km² și o populație de peste 2,2 milioane locuitori. În anul 2002 existau numai 3 orașe.

După cum se poate remarca, aceste regiuni sunt echilibrate din punct de vedere al suprafeței (excepție ultima regiune) precum și al numărului de locuitori. Totodată aceste regiuni respectă caracteristicile dezvoltării în timp a țării pe provincii istorice. Totuși ele se diferențiază în privința caracteristicilor naturale, a resurselor, precum și al nivelului de dezvoltare economică.

Analiza întreprinsă asupra acestor regiuni de dezvoltare relevă și existența în cadrul lor a unor areale cu probleme deosebite în privința accesibilității, a resurselor materiale și umane, a dezvoltării social-economice de ansamblu. S-a încercat rezolvarea unora din multiplele aspecte care se repercutează negativ asupra standardului de viață al populației prin crearea zonelor defavorizate, zone care se bucură de o serie de facilități – fiscale în primul rând – pentru atragerea de investiții și revitalizarea activităților economice.

Zonele
defavorizate

Zonele defavorizate, stabilite prin acte administrative sunt:

- Regiunea Nord Est: Comănești, Bucovina, Negrești, Pașcani și Roman.

- Regiunea Sud Est: Altîn Tepe, Nehoiu, Mărășești și Hârșova.

- Regiunea Sud: Filipești, Ceptura, Zimnicea, Mizil.

- Regiunea Sud Vest: Albeni, Schela, Motru-Rovinari.

- Regiunea Vest: Brad, Valea Jiului, Hunedoara, Rusca Montană, Bocșa, Moldova Nouă – Anina, Nădrag.

- Regiunea Centru: Copșa Mică, Cugir, Bălan, Baraolt, Munții Apuseni.

- Regiunea Nord Vest: Baia Mare, Ip, Borod-Șuncuiuș-Dobrești-Vadu Crișului, Hida-Surduc-Jibou-Bălan, Sărmășag-Chiejd-Bobota, Ștei-Nucet, Borșa-Vișeu, Turda, Rodna, Popești-Derma Aleșd.

3.4. Metode și mijloace didactice folosite pentru perceperea și analiza elementară a unui eșantion (unitate naturală sau administrativă)

Metodele și mijloacele utilizate vor avea în vedere următoarele obiective de referință care sunt cerute elevilor de Curriculum școlar pentru clasa a IV-a la disciplina Geografie, pentru cunoașterea și utilizarea unor elemente de limbaj specific:

- să construiască enunțuri simple despre fenomene și fapte observate;

- să redea în enunțuri simple elementele reprezentate pe suporturi cartografice;

- să redea în cuvinte proprii caracteristicile unor elemente sau fenomene percepute direct sau mediat;

- să explice unele legături vizibile între fenomene din lumea înconjurătoare, pe baza observării lor directe.

Ca metode specifice pentru realizarea acestor obiective se recomandă metoda observației combinată cu metoda explicației, conversația euristică și comparația.

La fiecare din unitățile naturale analizate se vor efectua cu elevii exerciții de descriere a unităților după imagini, după o hartă

Metoda
observației,
combinată cu
metoda explicației,
conversația
euristică și
comparația

simplă. Trebuie realizate și exerciții de prezentare dirijată a caracteristicilor unor elemente (mai ales în partea a doua, când sunt prezentate unitățile administrative – județele).

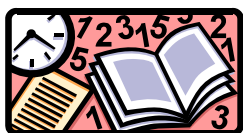
Se vor face exerciții de explicare a unor relații reciproce dintre componentele naturale și cele antropice, fie că este vorba de o subunitate de relief sau de o unitate administrativă.

Totodată este obligatoriu să se facă apel la descrierea liberă și dirijată a orizontului apropiat elevilor, respectându-se principiul de la apropiat la depărtat și de la simplu la complex.

Material didactic

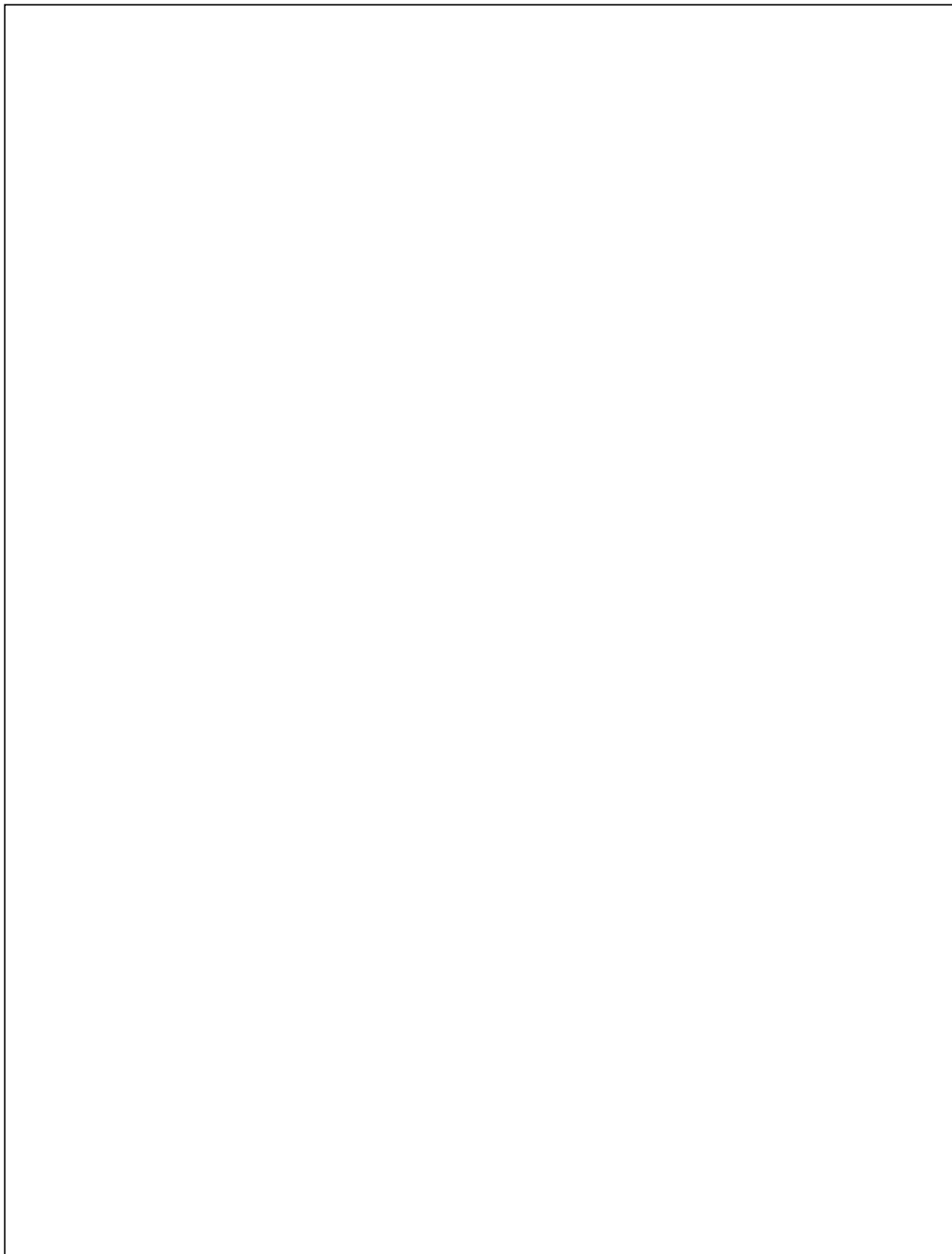
Materialul didactic utilizat este format din hărți fizico-administrative ale României, atlase școlare, imagini din diferite unități de relief, manualul.

Test de autoevaluare 6

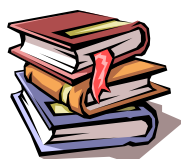

Extrageți din curs pasajele care scot în evidență caracteristicile actualei împărțiri administrativ-teritoriale a României

*Notă: Veți avea în vedere paginile 83-93 din curs.
Puteți folosi spațiul următor pentru redactare.*

Lucrare de verificare 3

Caracterizați din punct de vedere geografic județul unde vă desfășurați activitatea, cu accent pe relațiile dintre elementele naturale și cele antropice

Precizări privind redactarea:

1. Așezarea geografică se referă la: așezarea pe glob (utilizând coordonatele geografice), așezarea în cadrul României, față de elemente majore ale cadrului natural – unități de relief, artere hidrografice sau față de mare – precum și față de principalele artere de comunicație. Precizați consecințele așezării geografice.

2. Caracterizarea sumară a elementelor fizico-geografice vizează: formele de relief, caracteristicile climatice – temperatura aerului, precipitațiile și vânturile, apele – subterane, curgătoare și lacuri, vegetația și fauna, resurse naturale, cu precizarea impactului lor asupra vieții și activității umane.

3. Pentru caracterizarea populației și așezărilor umane se vor preciza: numărul de locuitori, zonele cu densități mari și cele cu densități mici de populație în funcție de caracterele reliefului, în principal, ocupațiile tradiționale ale locuitorilor, împărțirea administrativ-teritorială (comparație cu mărimea suprafeței și cea demografică din regiunea de dezvoltare din care face parte județul, orașe, municipii, comune)

4. Analiza activităților economice va cuprinde o scurtă descriere a activităților principale actuale care se desfășoară în localitățile județului, cu accent pe valorificarea resurselor proprii (agricultură, industrie, comerț, transport, activități financiar-bancare, activități social-culturale ș.a).

Notă: Se vor utiliza cunoștințele de la pag. 61-94 precum și informațiile cuprinse într-o hartă fizico-administrativă a României, fie murală sau cea care se găsește în orice atlas geografic școlar precum și o hartă a județului.

Lucrarea nu va depăși 4 pagini și va fi transmisă direct sau prin poșta electronică tutorelui.

Notare: 1 punct din oficiu, 1 punct pentru problema 1, 2 puncte pentru problema 2 și câte 3 puncte pentru problemele 3 și 4.

Bibliografie

Erdeli G., Cucu V., (2005), *România. Populație, așezări umane, economie*, Edit. Transversal, București, pag.79-96 și 380-420.

Tufescu V., (1974), *România. Natură, om, economie*, Edit. Științifică, București, pag.23-330.

x x x (1983), *Geografia României, I, Geografia fizică*, Edit. Academiei, București, pag.21-547.

x x x (1984), *Geografia României, II, Geografie umană și economică*, Edit. Academiei, București, pag.17-30.

x x x (1996), *România. Atlas istorico-geografic*, Edit. Academiei, București, 157 pag.

x x x *Curriculum școlar*, clasa a IV-a, M.Ed.C., București.

Răspunsuri corecte la testul de autoevaluare 5:

1b, 2c, 3a, 4c, 5b, 6a, 7c, 8c, 9b, 10b,
11a, 12c, 13a, 14c, 15c, 16c, 17c, 18c, 19a, 20c.

Unitatea de învățare 4

LOCUL ȘI ROLUL ROMÂNIEI ÎN EUROPA ȘI PE GLOB

Cuprins

4.1. Obiectivele unității de învățare.....	100
4.2. România în cadrul Europei	100
4.2.1. Poziția geopolitică	101
4.2.2. Poziția geodemografică	103
4.2.3. Poziția economică.....	104
4.3. Caractere geografice ale Europei	104
4.3.1. Caractere fizico-geografice	104
4.3.2. Caractere demografice și economice.....	107
4.3.3. Uniunea Europeană	110
Test de autoevaluare 7	111
4.4. Terra – caractere geografice generale	113
4.4.1. Continente și oceane	113
4.4.2. Statele lumii – populație și economie.....	114
4.4.3. Dezvoltarea durabilă a societății umane	115
4.5. Metode și mijloace didactice folosite pentru dezvoltarea unui comportament favorabil înțelegerii necesității integrării României în circuitul european și mondial de valori, precum și pentru ameliorarea relațiilor dintre om și mediu	116
Test de autoevaluare 8	117
Lucrare de verificare nr. 4.....	118
Bibliografie.....	118

4.1. Obiectivele unității de învățare 4

La sfârșitul unității de învățare, studenții vor fi capabili:

- să descopere caracteristicile fundamentale ale poziției geografice a României în cadrul Europei și pe Glob;
- să identifice caracteristicile Europei și ale Uniunii Europene;
- să identifice caracterele geografice generale ale continentelor și oceanelor;
- să utilizeze metode folosite pentru dezvoltarea unui comportament favorabil înțelegerii necesității integrării României în circuitul european și mondial de valori, precum și pentru ameliorarea relațiilor dintre om și mediu.

4.2. România în cadrul Europei

Rețineți cele trei elemente fundamentale ale unui stat:
- teritoriu,
- populație,
- sistem politic

Poziție geopolitică
Poziție geodemografică
Poziție economică

România secolului XXI își are locul și rolul său bine definite în cadrul continentului european, prin participarea sa la schimburile economice, demografice și social culturale cu toate statele de pe vechiul continent. De fapt această participare nu este de dată recentă, dar reprezintă o necesitate obiectivă în contextul societății moderne. Totodată este necesar ca România să participe și la schimbul mondial de valori, condiție esențială a progresului oricărui stat.

Pentru a defini locul și rolul României în Europa se vor analiza: poziția geopolitică, poziția geodemografică și poziția economică.

Orice stat are ca părți componente trei elemente esențiale (teritoriu, populația și sistemul politic), fără de care nu se poate vorbi de existența sa. Aceste elemente fundamentale, alături de așezarea geografică condiționează poziția geopolitică, geodemografică și economică a statului respectiv în raport cu celelalte state de pe continent sau la nivel mondial.

4.2.1. Poziția geopolitică

Rețineți elementele care definesc poziția geopolitică a României

Poziția geopolitică a României trebuie judecată în contextul evoluției istorice, reperele principale fiind:

- vechimea și permanența formațiunilor statale pe teritoriul țării;
- funcționalitatea politică, economică și culturală;
- recunoașterea prezenței ca stat pe harta politică a Europei, mai întâi în anul 1862 și apoi în anul 1918.

Poziția geografică a României a fost cea care a creionat și poziția geopolitică, ca punte de legătură între Europa Centrală și Occidentală pe de-o parte și Europa Estică și Balcanică pe de altă parte, unități cu caracteristici politice, sociale și culturale diferite. Așa se explică și perpetuarea, de-a lungul timpului, pe teritoriul României a unor elemente specifice atât societăților din centrul și vestul Europei, dar și a celor din Peninsula Balcanică.

Teritoriul țării cu elementele sale majore – Munții Carpați, Dunărea și accesul la Marea Neagră – la care se adaugă resursele naturale existente sunt puncte de reper pentru definirea locului geopolitic al României în Europa, dar și factori care au contribuit la permanența, continuitatea și omogenitatea populației pe teritoriul țării.

Importanța geopolitică a Munților Carpați

Munții Carpați, prin caracterele lor, reprezintă un spațiu economic specific care a oferit populației condiții și resurse de viață, fiind locul de închegare a poporului român. Depresiunile, în principal, dar și masa montană s-au constituit ca arii de umanizare. Văile, total sau parțial transversale, pasurile și trecătorile carpatice au contribuit, de-a lungul timpului, la crearea unor legături viabile între provinciile istorice românești. Resursele naturale ale Carpaților au atras, de-a lungul secolelor, atenția marilor puteri ale Europei, începând cu Imperiul Roman.

Semnificația geopolitică a Dunării este dată de următoarele elemente:

- axă de polarizare a spațiului central, sud-estic și balcanic al Europei;
- axă de polarizare naturală, economică, dar și politică a României;
- oferă României o poziție importantă prin existența celor 3 guri de vărsare în Marea Neagră și a unui spațiu unicat – Delta Dunării;
- axă navigabilă a Europei împreună cu cele două canale de legătură Rhin – Main – Dunăre și Canalul Dunăre – Marea Neagră;
- coridor european de transport.

Rețineți importanța geopolitică a Dunării

Dunărea s-a distins ca arteră de navigație importantă încă din Antichitate, dar în același timp s-a constituit ca linie strategică de apărare în timpul expansiunii unor imperii (Imperiul Roman sau Imperiul Otoman). Iată de ce Dunărea a fost și este un spațiu de interferență unde se regăsesc interesele naționale ale fiecărui stat riveran.

Pentru România, în afara celor două aspecte menționate mai sus, Dunărea a influențat dezvoltarea unor orașe porturi, a permis intensificarea comerțului (cu grâne, inițial), activitate impulsivă după anul 1829 (Pacea de la Adrianopole), când s-a desființat monopolul turcesc asupra transportului pe Dunăre, a direcționat construirea primelor căile ferate (Oravița – Baziaș, Cernavoda – Constanța, București – Giurgiu).

În condițiile creerii Uniunii Europene, a extinderii acesteia, Dunărea a căpătat o importanță geopolitică deosebită prin includerea sa în cadrul coridoarelor de circulație la nivel continental. Fluviul formează, în prezent, coridorul VII de circulație, alături de celelalte coridoare rutiere și feroviare care au fost stabilite drept linii majore de legătură între statele europene. Construirea și darea în exploatare a celor două canale Rhin-Main-Dunăre și Canalul Dunăre-Marea Neagră a avut drept consecință nu numai creșterea traficului, dar a condus și la sporirea interesului statelor europene pentru această arteră de navigație.

Marea Neagră a jucat, la rândul său, de-a lungul secolelor, un rol în viața statelor riverane, în primul rând, dar și în viața continentului.

Spațiul Mării Negre a constituit o zonă de întrepătrundere a civilizațiilor antice, un spațiu de tranzit și de legătură între Europa și Asia. Pentru supremație în acest spațiu s-au întâlnit, în timp, interesele unor imperii. Este suficient să amintim în acest context prezența primelor formațiuni urbane (Histria, Tomis și Callatis) de pe teritoriul actual al României. Cucerirea Constantinopolului de către turci a condus la transformarea Mării Negre într-un „lac turcesc”, dat fiind controlul exercitat asupra strâmtoarei Bosfor. După anul 1828, odată cu liberalizarea comerțului pe Dunăre, și cu slăbirea puterii otomane, Marea Neagră devine din nou importantă pentru țările din regiune. Intereselor otomane le sunt opuse cele ale unei alte mari puteri, Rusia. Un moment însemnat în viața societății europene s-a derulat la Yalta, deci tot în spațiul geopolitic al Mării Negre, unde prin întâlnirea conducătorilor puterilor coaliției antihitleriste din cel de-al doilea război mondial, s-au stabilit sferele de influență, Rusia sovietică obținând o poziție privilegiată în spațiul pontic, cu toate consecințele impuse de acest aspect.

În prezent, Marea Neagră, prin funcțiile sale, în special economice, este unul din elementele de legătură dintre statele riverane, iar prin deciziile de amplasare a unor baze NATO în acest spațiu (România, Bulgaria) se certifică rolul strategic jucat de Marea Neagră în configurația politică și militară contemporană.

Ca spațiu de colaborare s-a creat Comunitatea Economică a Mării Negre, organizație care reunește statele riverane Mării Negre, dar și pe cele aflate în apropiere.

Rețineți
importanța
geopolitică a
Mării Negre

4.2.2. Poziția geodemografică

Poziția geodemografică trebuie judecată prin prisma numărului de locuitori, dar și prin caracteristicile populației legate de mișcarea naturală și migratorie, structura pe medii de viață, structura pe sexe și grupe de vârstă, structura ocupațională. Toate aceste caracteristici conferă unei țări o anumită poziție în comparație cu celelalte țări ale unui continent, creează imaginea unui potențial uman merit să valorifice resursele țării respective.

România ocupă locul 12 în Europa în privința suprafeței și locul 9 în privința numărului de locuitori

Din punct de vedere al suprafeței România se situează pe locul 12 în Europa din totalul celor 48 de state și teritorii (Anuarul statistic al României, 2004, cap.21.2) și pe locul 80 la nivel mondial. Ponderea este de 0,46 % din totalul mondial al suprafeței.

Din punct de vedere al puterii demografice România ocupa, în anul 2003, locul 9 în Europa, din totalul celor 48 de state și teritorii care figurează în statistica oficială. Deci România este una din țările europene cu un potențial al populației destul de însemnat și care la nivel mondial reprezintă 0,35 %.

Din punct de vedere al mișcării naturale a populației, România se încadrează la natalitate (9,8 ‰, în 2003) în limitele valorilor majorității țărilor europene (9-11 ‰). În cazul mortalității generale, valoarea de 12,3 ‰ situează România pe un loc mai puțin favorabil. Valorile medii ale acestui indicator sunt, în bună parte, în majoritatea țărilor continentului sub 11 ‰. Același lucru este valabil și pentru valoarea mortalității infantile (16,7 ‰), fapt care reflectă un standard de viață mai scăzut.

Rețineți celelalte caracteristici ale poziției geodemografice a României

Toate aceste caracteristici conduc la un sold negativ al populației (-2,5 ‰), precum și la o durată medie de viață de 71 ani (67 de ani bărbații și 75 de ani femeile). Pentru comparație amintim că, la nivel mondial, durata medie de viață era, în 2003, de 67 ani (65 ani la bărbați și 69 de ani la femei), iar pentru țările vest europene media de viață este cuprinsă între 76 și 79 ani.

De asemenea, structura pe grupe mari de vârstă este rezultatul acestor caracteristici la care se adaugă și migrația externă. Astfel ponderea populației tinere (0-14 ani) în total populație era de 20,2 % în 1996 și de 17 % în 2003. Pentru cele 15 țări ale Uniunii Europene, media era de 17,4 % în 1996 și de 16,5 % în 2003. Ponderea populației vârstnice (65 de ani și peste) era de 12,1 % în 1996 și de 14,2 % în 2003. Pentru U.E. valorile au fost 15,6 % și respectiv 16,8 % în același interval de timp.

Ca structură a populației ocupate pe principalele ramuri economice România prezenta la nivelul anului 2003 următoarele caracteristici:

- 35,6 % populație ocupată în agricultură și silvicultură;
- 25,2 % populație ocupată în industrie;
- 4,6 % în construcții;
- 10,6 % în comerț și turism.

Comparativ cu țările Europei, există o supradimensionare a populației din agricultură și silvicultură și o pondere scăzută a

populației ocupate în domeniul comerțului și turismului, și în general în domeniul vast al serviciilor.

4.2.3. Poziția economică

România deține ponderi mai însemnate la producțiile de struguri, porumb, cartofi, lapte de vacă, aluminiu, cărbune și îngrășăminte chimice. România are o pondere de 0,23 % în totalul exporturilor mondiale

Poziția economică a României indică participarea țării noastre la circuitul valorilor economice, la nivelul întregului glob. Datele statistice relevă această contribuție și ponderea în totalul activităților economice mondiale. Valorile nu sunt ridicate ele fiind consecința resurselor de care dispune România, dar și a evoluției societății românești, după cel de-al doilea război mondial și mai ales după anul 1990.

În domeniul culturii plantelor România, deținea la nivelul anului 2002, ponderi de peste 1 % din producția mondială la struguri (1,77 %), porumb (1,39 %) și cartofi (1,33 %). Ponderi mai mici de 1 % se înregistrau la producțiile de grâu (0,77 %), pepeni (0,63 %) și sfeclă de zahăr (0,39 %). La nivelul aceluiași an de referință (2002) efectivele de animale reprezentau 0,54 % din totalul mondial la porcine, 0,45 % la ovine și caprine și 0,19 % la bovine, iar producțiile înregistrate de sectorul zootehnic reprezentau 1,06 % pentru lapte de vacă, 0,65 % pentru carne și 0,54 % pentru ouă de găină.

În domeniul industrial, datele statistice oferite de Anuarul Statistic al României (2004), relevă ponderi de sub 1 % pentru toate producțiile reprezentative și anume: 0,72 % - aluminiu, câte 0,63 % pentru producția de cărbune și cea de îngrășăminte chimice, 0,61 % - oțel, 0,52 % gaze naturale extrase, 0,31 % - energie, 0,14 % - cupru.

România a participat la schimburile economice mondiale valoarea totală a exporturilor sale reprezentând 0,23 % din total mondial (2002).

4.3. Caractere geografice ale Europei

Rețineți limitele Europei; Suprafața = 9200000 km² și cu insule = 9907000 km²

Continentul european este situat în întregime în Emisfera Nordică a Globului, fiind limitat de Oceanul Arctic (N), Marea Mediterană (S), Oceanul Atlantic (V) și Munții Ural (E). Pe latitudine se întinde pe o lungime de aproape 4 000 km, iar distanța dintre Oceanul Atlantic și Munții Ural este de aproximativ 6 000 km. Continentul are o suprafață de 9 200 000 km², iar dacă se adaugă și insulele care-i aparțin se ajunge la 9 907 000 km².

4.3.1. Caractere fizico-geografice

Evoluție geologică complexă, cu influență asupra formelor majore de relief și a varietății resurselor de subsol

Caracterele fizico-geografice ale Europei sunt determinate de particularitățile evoluției geologice, la care se adaugă poziția geografică și circulația generală a maselor de aer la nivelul Globului.

Ca **evoluție geologică** se remarcă următoarele:

- în decursul erelor geologice Europa a suferit modificări complexe;
- cele mai vechi uscatari se găsesc în partea de nord (Scutul Baltic – Marea Baltică, Pen.Scandinavică și Platforma Rusă);

- centrul și vestul continentului sunt dominate de structuri cutate vechi (vechi munți de încrețire – lanțul caledonian, lanțul hercinic);
- partea sudică aparține lanțului alpino-carpatic (munți tineri, formați prin mișcări de încrețire a stratelor).

Evoluția geologică variată și-a pus amprenta asupra resurselor de subsol, cele mai însemnate din punct de vedere economic fiind cele de cărbune, gaz metan, minereu de fier și polimetale.

Relieful este variat, cu altitudini cuprinse între 4 810 m (Vf. Mont Blanc din Munții Alpi) și valori aflate sub nivelul mării (Câmpia Caspicea sau zonele litorale ale Olandei).

Există o fragmentare destul de accentuată a reliefului, dat fiind faptul că atât unitățile montane, cât și cele de câmpie nu sunt omogene. Formele majore de relief corespund structurilor geologice.

Astfel în jumătatea de nord și de est predomină unitățile de câmpie:

- Câmpia germano-polonă (în nordul Germaniei și Poloniei),
- Câmpia Europei de Est (cu extinderea cea mai mare în partea europeană a Rusiei, precum și a țărilor desprinse din fosta Uniune Sovietică) și
- Câmpia cristalină baltică (ce ocupă o bună parte din Suedia și Finlanda).

Munții vechi cu altitudini reduse, la nivel de dealuri și podișuri, și cu depresiuni intercalate sunt reprezentați de:

- Alpii Scandinaviei – situați în Norvegia;
- Munții Penini din Marea Britanie, la care se adaugă și celelalte unități de relief din această țară;
- Masivul Central Francez, Munții Vosgi, Podișul Cehiei, Pod. Malo Polska și Pod.Dobrogei de Nord, ca unități principale ale fostului lanț al Munților Hercinici;
- Lanțul alpino-carpatic format din Munții Pirinei, Alpi și Carpați;
- Munți tineri cu intercalații de munți vechi care fac parte tot din sistemul alpin: Meseta Spaniolă, Munții Apenini din Italia, Munții Balcani (din Bulgaria), Alpii Dinarici (din fostul spațiu iugoslav).

La limita de est a Europei se află, așa după cum s-a precizat Munții Ural, iar între Marea Neagră și Marea Caspică Munții Caucaz, care fac parte din lanțul munților tineri alături de Alpi, Carpați, Balcani, și Himalaya.

Clima. Datorită poziției sale geografice Europa se află în cea mai mare parte situată în zona climatului temperat, extremitatea sa nordică aparținând zonei polare, iar cea sudică (mediteraneană) climatului subtropical. Prezența Oceanului Atlantic, a munților și masivitatea continentului vecin (Asia) au condus la o diversificare a tipurilor climatice specifice regiunilor, chiar a celor situate pe aceeași latitudine. Astfel de la nord la sud există următoarele tipuri de climă:

- Clima subarctică sau subpolară specifică nordului Pen. Scandinaviei, Câmpiei Europei de Est și arhipelagurilor de insule din nordul Europei.
- Clima temperată care caracterizează cea mai mare parte a continentului prezintă de la vest la est următoarele subtipuri:

Relief variat, fragmentat, corespunzător structurilor și evoluției geologice:
- câmpii,
- munți și podișuri vechi,
- munți tineri.

Rețineți și localizați pe hartă principalele unități de relief ale Europei

Rețineți caracteristicile climei Europei

- climat oceanic (atlantic);
- climat temperat de tranziție;
- climat temperat continental;
- climat temperat continental excesiv.

- Clima subtropicală (mediteraneană) cu două nuanțe (oceanică și continentală)

- Clima etajată a munților.

Apele (hidrografia). Din acest punct de vedere Europa deține o mare varietate de ape de suprafață, la care se adaugă și ape subterane.

Apele de suprafață sunt formate din ape curgătoare și lacuri (naturale și antropice). Apele de suprafață (râurile și fluviile) au ca surse principale de alimentare precipitațiile, iar secundar apele provenite din topirea ghețarilor și ape subterane. Au un debit variabil în cursul unui an de zile. Marile fluvii europene au o importanță deosebită pentru navigație în principal. Dintre apele curgătoare ale Europei amintim: Volga, Dunărea, Rhin, Ron, Elba, Sena, Tamisa, Loire, Pad.

Unitățile lacustre sunt situate în principal în partea de nord – lacuri de origine glaciară, precum și în zonele montane.

Zonele de vegetație ale Europei corespund tipurilor climatice.

La nord de paralela de 60°N se află următoarele zone de vegetație:

- tundra – o formațiune vegetală formată din mușchi și licheni;
- silvo – tundra ce reprezintă un amestec de mușchi, licheni și arbori (conifere);
- taigaua sau pădurea de conifere care se extinde și la sud de paralela mai sus-amintită.

Pădurea de amestec (conifere și foioase) caracterizează partea de nord a Marii Britanii și zone din jurul Mării Baltice și o parte din Câmpia Europei de Est.

Pădurea de foioase este specifică celei mai mari părți a vestului și centrului Europei, fiind intens modificată de activitățile antropice.

Stepa, înlocuită cu culturi agricole, este specifică Câmpiei Panonice (Ungaria), Câmpiei Române și Câmpiei Europei de Est. Pentru aceleași areale există și o formațiune mixtă (ierburi – graminee și arbori – foioase) care se numește silvo-stepă.

Partea de sud a continentului se caracterizează prin vegetație mediteraneană.

Ape cu debit bogat, importante din punct de vedere economic

Rețineți caracteristicile și repartiția zonelor de vegetație

4.3.2. Caractere demografice și economice

Rețineți caracteristicile populației Europei:
 - peste 725 mil. locuitori;
 - repartitie inegală în teritoriu;
 - rată redusă de creștere;
 - populație îmbătrânită

Din punct de vedere demografic Europa prezintă următoarele caracteristici:

- în anul 2002 avea o populație de 725 000 000 locuitori, inclusiv populația Rusiei;
- în intervalul 1998 – 2002 populația continentului a marcat o scădere de la 729 milioane locuitori la 725 milioane;
- creșterea demografică accentuată din secolul XX, cunoscută sub denumirea de „explozia demografică”, nu a caracterizat continentul european, datorită celor două războaie mondiale și consecințelor acestora;
- continentul nu mai are o pondere însemnată din punct de vedere demografic, dar a avut și continuă să aibă un rol politic însemnat în viața comunității mondiale;

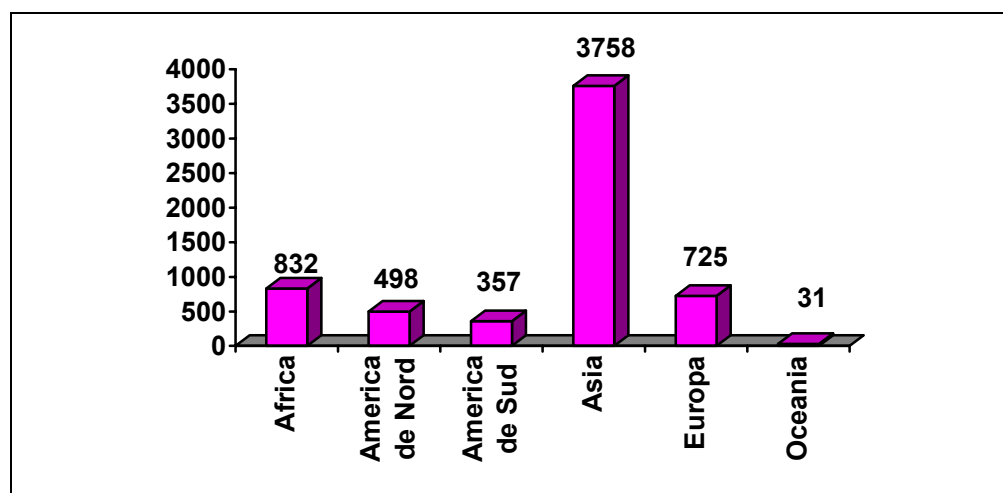

Fig. 13 – Repartiția geografică a populației mondiale în anul 2002 (milioane locuitori)

- cele mai populate țări, dacă exceptăm Rusia, sunt Germania (82,5 milioane locuitori), Franța, Marea Britanie (fiecare cu aproximativ 60 milioane locuitori) și Italia (peste 57 milioane locuitori); urmează apoi Ucraina (48,5 milioane loc.), Spania (41 milioane loc.), Polonia (38,6 milioane loc.), România (21,7 milioane loc.) și Olanda (16,1 milioane loc.);

- un număr de 5 state au o populație de 10-11 milioane locuitori fiecare (Grecia, Serbia și Muntenegru, Belgia, Cehia și Portugalia), iar restul țărilor europene au o populație de sub 10 milioane locuitori fiecare, cel mai mic stat din acest punct de vedere fiind Vaticanul;

- din punct de vedere al natalității Europa, în comparație cu celelalte continente se află pe ultimul loc cu o rată medie anuală de 11,6 ‰;

- în privința mortalității generale, datorită fenomenului de îmbătrânire a populației, Europa prezintă o medie de 11,2 ‰, față de media mondială care este în jur de 9,3 ‰;

- din punct de vedere al structurii pe sexe, populația de sex feminin are o pondere mai mare față de cea de sex masculin;

- există o pondere variabilă a populației urbane, cu valori de peste 70 % în țările vest europene și cu valori cuprinse între 40 și 70 % pentru celelalte țări, fapt explicat prin nivelele diferite de dezvoltare economico-socială a statelor dar și prin criteriile diferite de decretare a orașelor;

- structura pe grupe mari de vârstă relevă faptul că populația europeană este o populație îmbătrânită (ponderea populației de 60 ani și peste fiind de 12-17 %, rezultat al unui spor natural extrem de redus);

- din punct de vedere al structurii populației active în majoritatea țărilor predomină populația activă în domeniul serviciilor și cea din industrie, populația activă în agricultură având valori reduse, cu excepția unor țări foste comuniste, printre care și România;

- migrațiile din interiorul continentului sunt caracterizate prin fluxuri de populație dintre țările est-europene și din sud spre cele din jumătatea vestică, cauza principală fiind inegală dezvoltare economică, la care se adaugă regresul economic înregistrat după căderea comunismului.

Din punct de vedere economic, în general, țările europene se remarcă printr-o industrie competitivă și variată, în funcție de resursele naturale, dar și de gradul de calificare a forței de muncă. Agricultură are un caracter intensiv cu un randament ridicat. Se adaugă o rețea de căi de comunicație terestre extrem de bine dezvoltată, completată de căi fluviale, rețele aeriene și rute maritime, toate contribuind la realizarea unor legături eficiente între toate statele, dar și între Europa și țări de pe alte continente. Cu toate aceste caracteristici generale continuă să existe diferențe destul de însemnate între nivelele de dezvoltare ale diferitelor state europene, având în vedere evoluția acestora în timp, dar și calitatea resursele materiale și umane de care dispun.

Un rol important în dezvoltarea cooperării dintre statele europene l-a avut Consiliul Europei, ale cărui începuturi datează din anul 1948.

Rețineți
caracteristicile
economiei
Europei:
- industrie
competitivă și
variata;
- agricultură
intensivă;
- rețea dezvoltată
de căi de
comunicație;
- nivele diferite de
dezvoltare
economică ale
țărilor componente

În tabelul de mai jos sunt prezentate țările continentului european, la nivelul anului 2003 (în conformitate cu Anuarul statistic al României, 2004).

Țara	Supr. (km ²)	Populația (mil.loc)	Densitate (loc./km ²)
Albania	28748	3,17	110,3
Andorra	468	0,07	149,6
Austria	83858	8,12	96,8
Belarus	207600	9,9	47,7
Belgia	30528	10,32	338,1
Bosnia Herțegovina	51197	4,16	81,3
Bulgaria	110912	7,9	71,2
Cehia	78866	10,24	129,8
Croația	56538	4,43	78,4
Danemarca	43094	5,36	124,4
Elveția	41284	7,17	173,7
Estonia	45100	1,32	29,3
Feroe	1399	0,05	35,7
Finlanda	338145	5,21	15,4
Franța	551500	60,14	109
Germania	357022	82,48	231
Gibraltar	6	0,03	5000
Grecia	131957	10,98	83,2
Irlanda	70273	3,96	56,4
Islanda	103000	0,29	2,8
Italia	301318	57,42	19,06
Letonia	64600	2,31	35,8
Liechtenstein	160	0,03	187,5
Lituania	65300	3,44	52,7
Luxemburg	2586	0,45	174
Macedonia	25713	2,06	80,1
Malta	316	0,39	1234,2
Man	572	0,08	139,9
Monaco	1	0,03	30000
Ins.Normande	194	0,15	773,2
Norvegia	385155	4,53	11,8
Olanda	41526	16,15	388,9
Polonia	323250	38,59	119,4
Portugalia	91982	10,06	109,4
Marea Britanie	242900	59,25	243,9
Moldova	33851	4,27	126,1
România	238391	21,73	91,2
Rusia	17075400	143,25	8,4
San Marino	61	0,03	491,8
Serbia - Muntenegru	102173	10,53	103,1
Slovacia	49012	5,4	110,2
Slovenia	20256	1,98	97,7
Spania	505992	41,06	81,1

Suedia	449964	8,88	19,7
Svalbard	62422	0,003	0,05
Ucraina	603700	48,52	80,4
Ungaria	93032	9,88	106,2
Vatican	0,44	0,001	2272,7

4.3.3. Uniunea Europeană

Rețineți cele 27 de state membre ale Uniunii Europene

Începuturile Uniunii Europene datează din 1951, când se înființează Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (CECO), având ca membre fondatoare 6 țări: Franța, Belgia, Italia, R.F.G., Luxemburg și Olanda. Anterior, în anul 1948, s-au pus bazele Consiliului European. În 1975 se adaugă alte 3 țări (Danemarca, Marea Britanie și Irlanda). În anul 1957 CECO devine Comunitatea Economică Europeană sau Piața Comună, denumire ce semnifică întărirea cooperării pe multiple planuri a țărilor membre. În 1981 și 1986 sunt primite în CEE alte trei state Grecia și respectiv Spania și Portugalia.

Odată cu intrarea în vigoare (1987) a Actului Unic, Consiliul European, CEE și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (CEEA) se reunesc sub titulatura de Comunitatea Europeană (CE).

Din 1992, prin semnarea Tratatului de la Maastricht, Comunitatea Europeană se transformă în Uniunea Europeană, fapt care marchează voința transformării Comunității Europene într-o organizație cu competențe politice. Tratatul a intrat în vigoare în anul 1993. Ulterior, în 1995, au mai fost primite cu drepturi depline în U.E. alte 3 state – Austria, Finlanda și Suedia, numărul țărilor membre fiind de 15.

La 1 mai 2004 numărul membrilor U.E. a ajuns la 25 prin acceptarea a 10 state: Polonia, Ungaria, Cehia, Slovacia, Slovenia, Lituania, Estonia, Letonia, Malta și Cipru.

Următorul val de extindere al U.E. a fost 1 ianuarie 2007, dată la care România și Bulgaria au devenit membre cu drepturi depline.

Analizele economice și realitatea indică o diversitate de niveluri de dezvoltare economică fapt care a condus și la o diversitate de atitudini în cadrul U.E.

Astfel din cele 15 state membre ale U.E. doar 12 au adoptat moneda unică europeană (euro). Marea Britanie, Danemarca și Suedia nu au renunțat la monedele naționale.

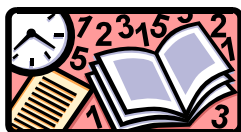
În privința liberei circulații a persoanelor (Convenția Shengen) din cele 15 state, Marea Britanie și Irlanda nu au acceptat această convenție, aceasta fiind adoptată, însă de Islanda și Norvegia – țări care nu fac parte din U.E.

Din tabelul de mai jos rezultă clar diferențele care sunt între U.E. a celor 15 state și cele 10 țări primite în anul 2004, diferențe care produc o serie de probleme de ordin economic și social:

	U.E. înainte de 2004	Cele 10 țări admise în anul 2004
Suprafața (km ²)	3.240.000	738.571
Populația (mil.loc.)	379,4	75,1
Produs intern brut / locuitor (euro)	23.380	5.315
Rata șomajului (%)	7,6	13,1

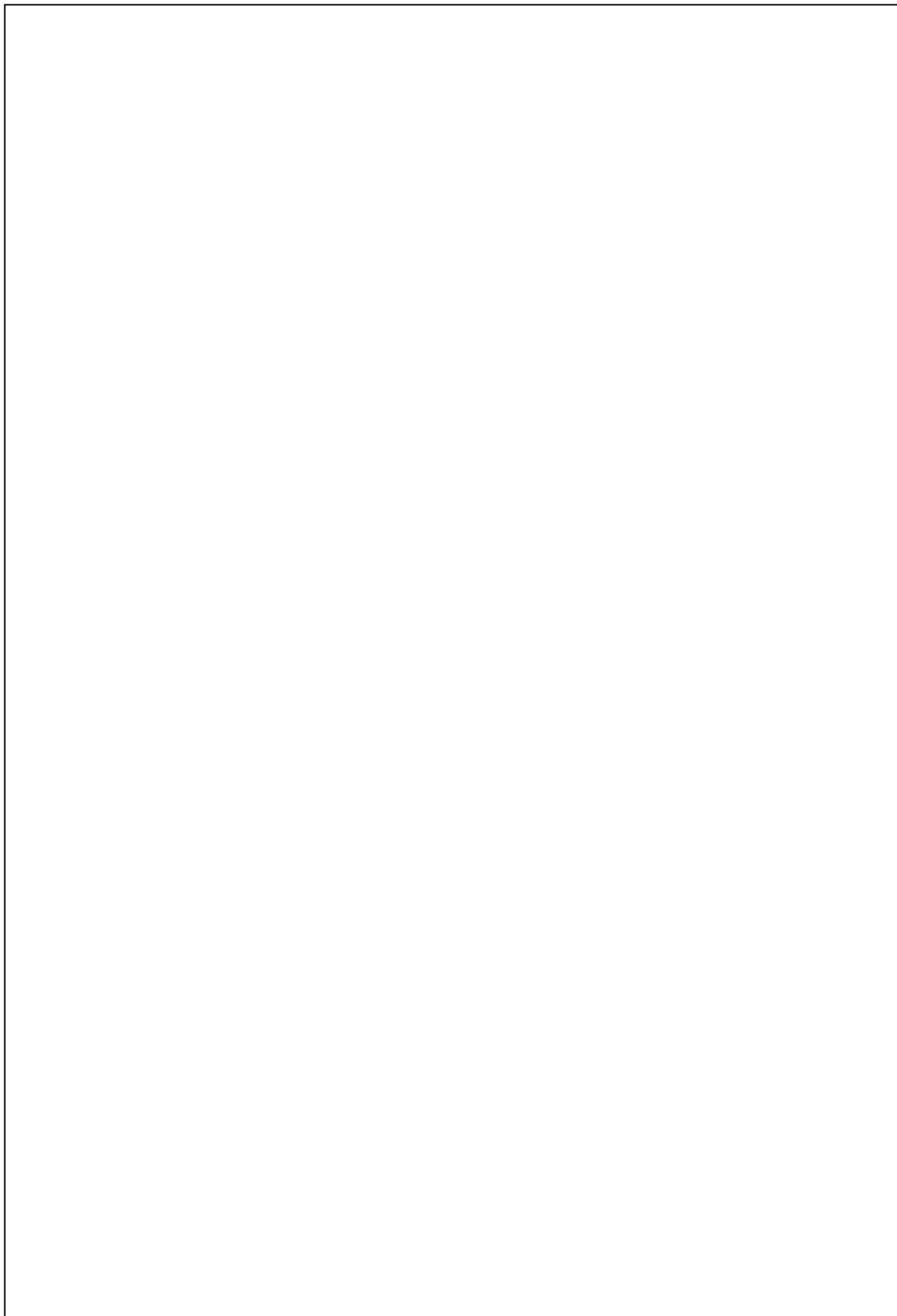
Sursa: Gamblin A., (eds.), (2004), Economia lumii, 2004, pag. 16.

Test de autoevaluare 7

Extrageți din curs pasajele care scot în evidență locul și rolul României în Europa și în lume precum și caracteristicile continentului european

*Notă: Veți avea în vedere paginile 100-111 din curs.
Puteți folosi spațiul următor pentru redactare.*

4.4. Terra – caractere geografice generale

Rețineți
caracterele
generale ale
Planetei Pământ

Planeta noastră, Terra, este componentă a Sistemului Solar fiind a treia planetă, ca distanță, față de Soare. S-a format acum 4,6 miliarde de ani, condițiile inițiale fiind total schimbate în decursul existenței sale.

Denumirea de Pământ provine din limba latină de la cuvântul „*pavimentum*” care înseamnă pavaj sau drum pietruit.

Forma planetei este cea a unui elipsoid (o sferă bombată la Ecuator și turtită la cei doi poli) cu raza ecuatorială de aproximativ 6378 km și cea polară de 6356 km.

Suprafața totală a Pământului este de 510 milioane km², din care 361 milioane km² (70,8 %) reprezintă suprafața oceanelor și a mărilor, iar 149 milioane km² (29,2 %) este suprafața uscatului.

4.4.1. Continente și oceane

Rețineți
caracteristicile
continentelor din
punct de vedere al
suprafeței și
populației

Continentele sunt mari suprafețe de uscat, cu dimensiuni variabile atât din punct de vedere al suprafeței cât și din punct de vedere demografic. În funcție de poziția lor geografică, dar și datorită evoluției de ansamblu a planetei de-a lungul erelor geologice, continentele prezintă o mare varietate de condiții naturale, cu implicații directe asupra caracteristicilor populației și a celor privind dezvoltarea economică. Continentele Terrei sunt: Africa, America de Nord, America de Sud, Asia, Europa, Oceania, la care se adaugă și continentul înghețat de sud, Antarctica. Din punct de vedere al suprafeței cel mai mare continent este Asia (44,6 milioane km²) urmat de Africa cu aproximativ 30 milioane km², America de Nord (24,2 milioane km²), America de Sud (17,9 milioane km²), Antarctica (14 milioane km²), Europa (10 milioane km²) și Oceania (7,7 milioane km²).

Datele statistice indicau, la nivelul anului 2002, o disproporție în privința repartiției geografice a populației la nivel de continente. Figura 14 ce indică ierarhizarea continentelor după puterea demografică este elocventă în acest sens:

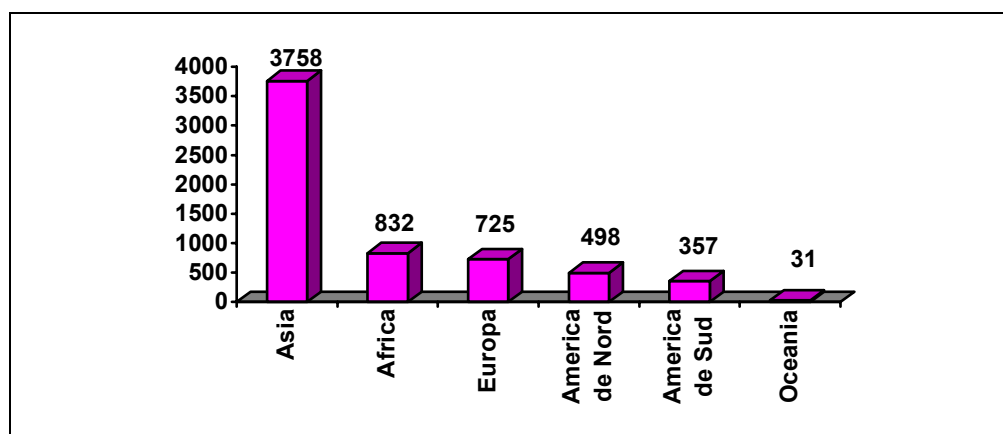

Fig. 14 – Ierarhia continentelor după puterea demografică în anul 2002 (milioane locuitori)

Analiza comparativă a datelor privind suprafețele și populația continentelor indică o densitate variabilă a populației, indicator extrem de variabil și în cadrul fiecărui continent în parte în funcție de condițiile naturale, sociale, economice, istorice și politice.

Oceanele Terrei:
*Pacific, Atlantic,
Indian, Artic și
Antarctic*

Oceanele reprezintă mari acumulări de apă situate în cadrul bazinelor oceanice (ca forme majore de relief alături de continente). Cel mai mare este Oceanul Pacific (180 milioane km²). Oceanul Atlantic are puțin peste 106 milioane km². Oceanul Pacific prezintă cele mai mari adâncimi, precum și un număr de peste 25.000 de insule, pe când Oceanul Atlantic se remarcă prin faptul că este străbătut de cele mai multe rute comerciale. Oceanul Indian are 73,6 milioane km², fiind situat, în cea mai mare parte în zona caldă a Globului. Se adaugă Oceanul Artic și Oceanul Antarctic situate în jurul Polului Nord și respectiv în jurul continentului Antarctica.

4.4.2. Statele lumii – populație și economie

Rețineți criteriile
de clasificare a
statelor lumii

În prezent există, la nivel mondial, 268 țări independente, teritorii dependente și alte entități care însumează o populație de aproximativ 6,6 miliarde locuitori (27,4 % cu vârste cuprinse între 0 și 14 ani, 65,1 % între 15-64 ani și peste 65 ani 7,5 %).

Din punctul de vedere al clasificării statelor lumii există mai multe criterii legate de numărul de locuitori, gradul de dezvoltare economică, forma de guvernământ, poziția geografică ș.a.

Cele mai populate țări de pe Glob sunt: China (1,3 miliarde loc.), India (1,1 miliarde loc.), SUA (300 milioane loc.), Indonezia (235 milioane loc.), Brazilia (190 milioane loc.), Pakistan (170 milioane loc.), Bangladesh (150 milioane loc.), Rusia (141 milioane loc.), Nigeria (135 milioane loc.) și Japonia (127 milioane loc.) (după datele Biroului de Recensământ al SUA, www.census.gov, 2006)

Pentru a reliefa aspectele esențiale ale lumii contemporane s-au ales două criterii și anume

- ierarhizarea statelor după nivelul general de dezvoltare economică;
- gradul de dezvoltare umană (Braghină Cr., 2006, pag.15-19)

Clasificarea statelor lumii după nivelul general de dezvoltare economică:

1. *Țări dezvoltate cu economie de piață.* Această grupă de state cuprinde statele dezvoltate din Uniunea Europeană, SUA, Japonia, Canada, Australia. Structura lor economică se bazează pe sectorul serviciilor, apoi pe industrie performantă precum și pe agricultură. Această grupare deține peste 2/3 din exporturile mondiale, la care se adaugă ponderi însemnate în domeniul investițiilor.

2. *Țările în curs de dezvoltare* sunt formate din trei grupe distincte: a) țări în tranziție economică (majoritatea statelor din Europa Centrală și de Est); b) țări recent industrializate (Filipine, Indonezia, Thailanda, Chile, Brazilia, Argentina, Singapore, Coreea de Sud); c) țări exportatoare de petrol (statele din zona Golfului Persic).

Criteriul
economic:
1. Țări
dezvoltate;
2. Țări în curs
de dezvoltare;
3. Țări mai puțin
dezvoltate

3. *Țările mai puțin dezvoltate* sunt grupate pe continentul african și sunt cele mai defavorizate din punct de vedere al resurselor naturale, umane și financiare.

4. *Republica Populară Chineză* ocupă un loc aparte în această ierarhizare, ea fiind cea mai populată țară de pe Glob, dar și statul care a marcat în ultimii 10-15 ani cele mai ridicate ritmuri de creștere economică.

Clasificarea statelor lumii după gradul de dezvoltare umană are în vedere o serie de date referitoare la speranța de viață, nivel de alfabetizare și cuprindere în învățământ precum și venit anual pe locuitor. Acest gen de ierarhizare este realizat la nivel mondial prin Raportul Dezvoltării Umane:

a) țări cu dezvoltare umană ridicată (55): Norvegia, Islanda, Australia, Luxemburg, Canada, Olanda, Belgia, SUA, Japonia ș.a., unde indicatorii amintiți au valori ridicate;

b) țări cu dezvoltare umană medie (86, la nivelul anului 2005); în această categorie se înscrie și România, situată pe locul 64;

c) țări cu dezvoltare umană scăzută (36 de state), situate în cea mai mare parte în Africa.

4.4.3. Dezvoltarea durabilă a societății umane

Rețineți
caracteristicile
conceptului de
Dezvoltare
Durabilă

Conceptul de dezvoltare durabilă rezultă din problemele actuale ale lumii contemporane între care cele mai semnificative sunt: sporirea exponențială a populației, internaționalizarea proceselor economice și efectele cumulate ale transformărilor izolate petrecute în mediul geografic.

Acest concept a fost lansat în anul 1981, devenind din anul 1991 un concept central al activității ONU, iar din anul 1992 funcționează Comisia ONU pentru Dezvoltare Durabilă.

Dezvoltarea durabilă presupune asigurarea unui echilibru între:

- gestiunea resurselor (protecția mediului și a resurselor umane);
- producție și servicii (implantare, exploatare, control poluare, gestiunea deșeurilor);
- gestiunea mobilităților (amenajare fizică, infrastructură, gestiune trafic, control poluare).

Este un concept vag, dar singurul care poate asigura legătura dintre cei care se ocupă cu amenajarea spațiului și cei preocupați de protecția mediului.

Efectiv, în practică, trebuie să se rezolve o serie de probleme sau altfel spus trebuie să se răspundă la o serie de întrebări:

a) Care nevoi ale societății umane trebuie să fie durabile? Cele calculate la populația de astăzi sau la cea viitoare?

b) Care este nivelul minim de nevoi și care ar trebui să fie structura acestora?

c) La ce nivele trebuie asigurată durabilitatea? Sat, oraș, națiune?

d) Dezvoltarea durabilă trebuie aplicată la nivelul producției economice sau la nivelul consumurilor?

e) Care sunt pragurile pentru intervențiile actuale sau viitoare care pun în pericol dezvoltarea durabilă ? (Ianoș I., 2000, pag.87-101)

După cum se poate remarca dezvoltarea durabilă a societății umane este un fenomen complex, fiind dependent de o serie de factori:

- menținerea unei anumite ordini economice internaționale;
- comportament uman adecvat;
- păstrarea unui echilibru între creșterea economică și necesitățile de protecție a mediului.

Chiar dacă acest concept nu este clar exprimat, la nivel teoretic, el permite conlucrarea interdisciplinară cu scopul protejării resurselor planetei noastre pentru a satisface necesitățile generațiilor viitoare.

4.5. Metode și mijloace didactice folosite pentru dezvoltarea unui comportament favorabil înțelegerii necesității integrării României în circuitul european și mondial de valori, precum și pentru ameliorarea relațiilor dintre om și mediu

Metoda observației, combinată cu metoda explicației, conversația euristică și comparația

Metodele și mijloacele utilizate vor avea în vedere următoarele obiective de referință care sunt cerute elevilor de Curriculum școlar pentru clasa a IV-a la disciplina Geografie, pentru dezvoltarea unui comportament favorabil ameliorării relațiilor dintre om și mediul înconjurător:

- să dovedească interes pentru cunoașterea mediului înconjurător;
- să dovedească interes pentru conservarea și ocrotirea mediului înconjurător;
- să manifeste o atitudine de colaborare cu cei din jur și spirit de inițiativă în direcția protecției mediului de viață.

Ca metode specifice pentru realizarea acestor obiective se recomandă metoda observației combinată cu metoda explicației, conversația euristică și comparația.

Se vor purta discuții pe tema colaborării României pe multiple planuri cu țările europene, în special, și a necesității obiective a acestei colaborări, inclusiv pentru protejarea mediului înconjurător.

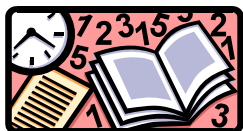
Se vor face exerciții de explicare a unor relații reciproce dintre componentele naturale și cele antropice, pe baza unor observații privind intervențiile umane (pozitive sau negative) în cadrul mediului natural.

Totodată este obligatoriu să se facă apel la descrierea liberă și dirijată a orizontului apropiat elevilor, respectându-se principiul de la apropiat la depărtat și de la simplu la complex, pentru a identifica fenomene de degradare a mediului și a propune unele măsuri de ameliorare a acestora ca element de dezvoltare durabilă a unei zone.

Materialul didactic utilizat este format din hărți fizico-administrative ale României, atlase școlare, imagini, manualul.

Material didactic

Test de autoevaluare 8

Extrageți din curs pasajele care scot în evidență caracteristicile esențiale ale planetei Pământ

*Notă: Veți avea în vedere paginile 113-116 din curs.
Puteți folosi spațiul următor pentru redactare.*

Lucrare de verificare 4

Caracterizați locul și rolul Europei în contextul dezvoltării durabile a societății umane

Precizări privind redactarea:

Pentru precizarea locului și a rolului Europei la nivel mondial se vor face aprecieri comparative cu celelalte continente privind suprafața, resurse naturale, populația, activitățile economice, nivelul de dezvoltare a statelor.

Notă: Se vor utiliza cunoștințele de la pag. 100-115 precum și informațiile cuprinse într-o hartă fizico-administrativă a Europei, fie murală sau cea care se găsește în orice atlas geografic școlar.

Lucrarea nu va depăși 3 pagini și va fi predată direct sau prin poșta electronică tutorelui.

Notare: 1 punct din oficiu și câte două puncte pentru tratarea completă a aspectelor menționate: suprafață și resurse; populație; activități economice; nivel de dezvoltare a statelor.

Bibliografie

Braghină Cr., (2006), *Geografie economică mondială*, Edit.Credis, București, pag. 15-19.

Caloianu N., Gârbacea V., Hârjoabă I., Iancu Silvia, Marin I. (1982), *Geografia continentelor. Europa*, Edit. Did. și Pedagogică, București, pag.10-24.

Erdeli G., Cucu V., (2005), *România. Populație, așezări umane, economie*, Edit. Transversal, București, pag.79-96 și 380-420.

Ianoș I., (2000), *Sisteme teritoriale*, Edit.Tehnică, București, pag.87-101.

x x x (1996), *România. Atlas istorico-geografic*, Edit.Academiei, București, 157 pag.

x x x *Curriculum școlar*, clasa a IV-a, M.Ed.C., București.

x x x (2005), *Anuarul statistic al României 2004*, INS, București.
www.census.gov., 2006.

Bibliografie minimală

Braghină Cr., (2006), *Geografie economică mondială*, Edit.Credis, București, pag. 15-19.

Caloianu N., Gârbacea V., Hârjoabă I., Iancu Silvia, Marin I. (1982), *Geografia continentelor. Europa*, Edit. Did. și Pedagogică, București, pag.10-24.

Donisă I., (1977), *Bazele teoretice și metodologice ale geografiei*, Edit.didactică și pedagogică, București, pag.28-104 și 108-135.

Erdeli G., Braghină Cr., Frăsineanu Dg., (2000), *Geografie economică mondială*, Edit. Fundației România de Măine, București, pag.7-13.

Erdeli G., Cucu V., (2005), *România. Populație, așezări umane, economie*, Edit. Transversal, București, pag.97-379.

Ianoș I., (2000), *Sisteme teritoriale*, Edit.Tehnică, București, pag.87-101.

Mihăilescu V., (1968), *Geografie teoretică*, Edit.Academiei, București, pag.13-44.

Pop P.Gr., (2000), *Carpații și Subcarpații României*, Edit. Presa Universitară Clujeană, pag.5-28 și 201-204.

Tălângă Cr., (2000), *Transporturile și sistemele de așezări din România*, Edit.Tehnică, București, pag.18-19.

x x x (1983), *Geografia României, I, Geografia fizică*, Edit.Academiei, București, pag.21-547.

x x x (1984), *Geografia României, II, Geografie umană și economică*, Edit. Academiei, București, pag.17-30.

x x x (1996), *România. Atlas istorico-geografic*, Edit.Academiei, București, 157 pag.

x x x *Curriculum școlar*, clasa a IV-a, M.Ed.C., București.